

3

1994

VOJENSKÝ PROFESIONÁL

ARMÁDNÍ ODBORNÝ ČASOPIS

**Rozvoj teorie taktiky svazků, útvarů a jednotek
pozemního vojska AČR**

První psychologická pomoc v boji

Kpt. dr. Mgr. ROMAN VODRAŽKA, CSc.

**K právnímu postavení
důstojníků základní služby**

JUDr. BOHUSLAV PLAŠIL

**Úloha rozhodování
v řídicí práci**

Pplk. Ing. ZDENĚK NOVOTNÝ

VOJENSKÝ PROFESIONÁL

Armádní odborný časopis

● Vydává ministerstvo obrany ve vydavatelství MAGNET-PRESS

● Šéfredaktor plk. Ing. Vilibald Dvorský

● Zástupce šéfredaktora plk. Ing. Petr Obermayer

● Redakce: plk. Josef Gajda, Jarmila Pospíšilová, Jaroslava Kaiglová

● Redakční rada: pplk. Ing. Jan Houha, plk. Ing. Vojtěch Jamrich, plk. Ing. Jan Jedlička, plk. doc. Ing. Josef Kašpar, CSc., plk. Ing. Josef Kohout, CSc., plk. prof. Ing. Kamil Kollert, CSc., plk. Ing. Aleš Komár, CSc., plk. Mgr. Antonín Konrád, pplk. Ing. Alexander Lehner, plk. doc. Ing. Vítězslav Stodůlka, CSc., plk. Ing. Ladislav Trtílek, plk. Ing. Václav Vavřich, plk. Ing. Bohumil Vyšný, plk. Ing. Jozef Zerebák

● Adresa: Redakce časopisu Vojenský profesionál, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1 (telefon 24 22 73 84-92; 24 22 77 23-29; linky 324, 384, 385)

● Časopis vychází měsíčně v rozsahu 40 tiskových stran a 4 strany obálka, cena jednoho výtisku je 10 Kč (předplatné na rok 120 Kč)

● Rozšiřuje vydavatelství MAGNET-PRESS, administrace, Praha 1, Vladislavova 26, PSČ 113 66 (telefon 24 22 73 84-92; 24 22 77 23-29; linka 445. Fax: 24 22 31 73; 24 21 73 13). Pro čtenáře ve Slovenské republice MAGNET-PRESS SLOVAKIA, s. r. o., P. O. BOX 14, 814 99 Bratislava, tel./fax: 07/394 167, cena předplatného na jeden výtisk ve SR je 12,- Sk. Ostatní objednávky do zahraničí zabezpečuje vydavatelství MAGNET-PRESS, OZO. 312, po zaslání bankovního šeku na výše uvedenou adresu. Celoroční předplatné pozemní cestou je 60,- DEM nebo 38,- US \$, letecky 91,- DEM nebo 55,- US \$.

● Uveřejněný obrazový materiál a nevyžádané rukopisy se nevracejí

● Zveřejněné názory nemusí být totožné s názory redakce a vydavatele

● Tiskne Naše vojsko 08, Vlastina 23, Praha 6

● Rukopis tohoto čísla byl předán tiskárně 27. 12. 1993.

● Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha č. j. 337/93 ze dne 2. února 1993 a RPP Bratislava - Pošta Bratislava 12 dňa 23. 8. 1993, č. j. 74/93.

● Registrační značka MK ČR 6123

● MČ 47 759

● ISSN 1210 - 3179

© Vydavatelství MAGNET-PRESS

OBSAH

Plk. A. BENEŠ: Ohlas k článku	1
Pplk. Ing. L. HODBOŘ: O přepadových odřadech ještě jednou.....	2
Pplk. gšt. Ing. I. HOŠEK: Poznámka k palebným možnostem dělostřelctva	5
Plk. Ing. M. PICMAUS: Vojenské situační značky	5
Rozvoj teorie taktiky pozemního vojska AČR	6
Pplk. Ing. K. ŘEHOŘEK: Činnost velitele po obdržení úkolu k zaujetí léčky	9
Pplk. Ing. J. MASNIČÁK: Vedení bojové činnosti pozemním vojskem vyspělých armád (část 4)	12
Kpt. dr. Mgr. R. VODRÁŽKA, CS.: První psychologická pomoc v boji ..	13
Pplk. Ing. Z. NOVOTNÝ: Úloha rozhodování v řídicí práci	15
Pplk. Ing. O. MIKA, CSc., pplk. Ing. M. KŘÍŽ: Havárie	17
Pplk. doc. Ing. J. GAJDOŠÍK, CSc.: Utajení ve vojenských spojovacích systémech	21
Kpt. PaedDr. L. PŘÍVĚTIVÝ, CSc.: Ohlédnutí za přezkoušením z tělesné výkonnosti vojáků z povolání	23
JUDr. B. PLAŠIL: K právnímu postavení důstojníků základní služby ...	24
Ing. I. PATTA: Radonový program AČR	25
Plk. v zál. Ing. Z. ŘEZÁČ: Pětasedmdesát let od bojů na Slovensku	27
Plk. Ing. F. VALACH, CSc.: Světový trend - ozbrojený konflikt s cílem omezeným	29
Pozemní vojsko potřebuje novou taktiku	31
Pplk. Ing. J. ŠINDÝLEK: Materiální úřad Spolkové armády SRN	34
Pplk. Z. MIKLÍK: Příprava a nasazení amerických výsadkářů	37
Jazykový koutek	38
Památka na vojnu	39

Připravujeme do č. 4/1994

Plk. Ing. D. SABOLČÍK, CSc.: Zvláštnosti útoku ve městě

Plk. A. BENEŠ: Četa mechanizovaného praporu jako SPZH při vedení průzkumu v obranném boji

Pplk. Ing. K. ŘEHOŘEK, CSc.: Léčky bez předchozí přípravy

Plk. doc. Ing. L. POTUŽÁK, CSc.: Stanovení palebných úkolů velitelem oddílu (baterie)

Plk. Ing. S. ŠEDÝ: Organizace výcviku řidičů

Pplk. Ing. J. HORÁK, CSc.: Kontrolní činnost při TOC s útvarem technického zabezpečení

Pplk. Ing. K. POSPÍCHAL: Zátarasy - nedílná součást systému obrany

Plk. doc. Ing. T. TRAVĚNEC, CSc.: Středoškolská výuka spojovacích specialistů na VA

JUDr. B. PLAŠIL: Ještě jednou k vojenské přísaze

Ing. J. ČEVELA: Nová vojenská doktrína Ruska

Npor. Ing. J. ŠMEJKAL, pplk. Ing. Z. FORMÁNEK: Civilní stavební stroje v bundeswehru

Ohlas k článku

„Pozorovací hlídka“, Vojenský profesionál č.
10/1993 autor plk. Alois BENEŠ

Průzkum pozorováním je velice důležitým zdrojem zpráv o protivníkovi, ale i vlastních jednotkách, terénu a počasí v pozorovaném pásmu (v pásmu průzkumu). Dělostřelectvo přímé palebné podpory získává naprostou většinu zpráv o cílech právě tímto způsobem průzkumu. U dělostřelectva všeobecné palebné podpory je průzkum pozorováním v sestavě protivníka jedním z hlavních způsobů průzkumu cílů rozmístěných za čarou dohlednosti z pozemních pozorovatelů.

Dělostřelectvo tedy značnou část průzkumných údajů získává průzkumem pozorováním. Protože vlastní síly a prostředky, zejména u dělostřelectva všeobecné palebné podpory nestačí, organizuje se na všech velitelských stupních součinnost se zpravodajskými orgány. Z tohoto hlediska velmi oceňuji článek pana plk. Beneše, neboť jako jeden z mála klade velký důraz na přesnost získaných údajů. Přesnost průzkumných údajů předávaných zpravodajskými orgány bývá totiž velkou překážkou jejich využití u dělostřelectva.

K článku mám však několik připomínek:

1. Ve výčtu učebních úkolů výcviku družstva velmi citelně chybí úkol „topograficko-geodetické připojení vlastního stanoviště“. Na kvalitě topograficko-geodetického připojení totiž zásadně závisí přesnost určení polohy cíle. Chyba topograficko-geodetického připojení v poloze i v orientaci se promítá do chyb souřadnic cíle. O této skutečnosti je pojednáno v článcích „Přesnost dělostřeleckého základního průzkumu“ uveřejněných ve Vojenském profesionálu v číslech 3–6/1993. Vzhledem k tomu považuji výcvik v topograficko-geodetickém připojení za ne-

dílnou součást výcviku pozorovací hlídky.

2. Normy pro hodnocení přesnosti ve cvičeních 1 a 2 a v kontrolním cvičení považuji za příliš tvrdé a v praxi velmi těžko splnitelné.

Ve cvičení č. 1 jde zřejmě o kontrolu schopnosti pozorovacího družstva měřit polární souřadnice, bez zahrnutí vlivu chyby topograficko-geodetického připojení. To je možné u měření dálky, nikoliv však u měření směrníků, neboť do jejich chyby se zahrne chyba zaměření přístroje do severu kilometrové sítě, resp. chyba určení směrníku osy vozidla. Problém je širěji rozebrán ve výše zmíněném článku ve Vojenském profesionálu číslo 3.

Chybu určení směrníku v hodnotě 0–02 díle by bylo možné splnit jen při použití takových způsobů orientace, jejichž pravděpodobná chyba nepřesáhne 1 dílec (viz tab. 1 tohoto článku). Byla by to ovšem chyba pravděpodobná, nikoliv maximální. Vzhledem k rozložení pravděpodobných chyb by chyba jednotlivého měření mohla dosáhnout i hodnoty 0–08. Vzhledem k tomu by bylo dobré odstupňovat směrovou chybu podle hodnocení (0–02, 0–04, 0–06). Pro uvedený názor svědčí i ta skutečnost, že na konečné souřadnice působí směrová chyba nejméně (viz tabulka 2. zmíněného článku).

Druhým problémem (týká se i dálky) je však získání etalonu, se kterým se výsledky měření pozorovacího družstva porovnávají. Pro posouzení chyby podle norem uvedených v článku by bylo třeba mít kontrolní hodnoty změřené s geodetickou přesností, tedy s pravděpodobnou chybou směru menší než 0–01 a v dále méně než 1 metr. Pochybuji, že řídící zaměřitelní bude mít možnost takové hodnoty získat.

V praxi se obvykle kontrolní hodnoty měří současně se cvičícím, zkušenější jednotkou, popřípadě jednotkou s lepším materiálem a ve výhodnějších podmínkách. V některých případech se měří předem, obvykle s využitím obdobných postupů. V těchto případech tedy porovnáváme dvě hodnoty zatížené značnými (obdobnými) chybami, takže norma – rozdíl dvou chybných měření, by musela být podstatně větší.

Ve cvičení 2 a v kontrolním cvičení se jedná o získávání pravoúhlých souřadnic. Zde se tedy plně zahrne chyba topograficko-geodetického připojení. Uvažujeme-li, že navigační zařízení BPzV se spustí na význačném bodu mapy měřítka 1:50 000, bude pravděpodobná chyba vlastního stanoviště 25 m (viz Vojenský profesionál č. 5/1993, str. 16, tabulka 6). Nelze tudíž v žádném případě splnit normu 15 a 20 m, neboť chyba souřadnic cíle je souhrnem chyb topograficko-geodetického připojení, chyb měření dálky a chyb měření směrníku. Sama chyba topografického připojení normu převyšuje. Vezmeme-li v úvahu i chybu etalonu (viz předchozí odstavec), tedy chybu kontrolních souřadnic, bylo by nutné normy uvedené v článku podstatně zvětšit.

V praxi dělostřelectva se považuje cíl za spolehlivě zjištěný, pokud rozdíl pravděpodobných kruhových chyb souřadnic (odmocnina ze součtu čtverců rozdílů kontrolních a zjištěných souřadnic x a y) nepřesahuje 70 m (viz Pom-2–10/119 str. 23). Ze své téměř čtyřicetileté praxe v dělostřeleckém průzkumu vím, že i tato hodnota se neplní snadno.

3. V obr. 6 „Způsoby udávání cílů“ postrádám nejučinnější způsob udání cíle – zaměřením přístroje na cíl. Dále konstatuji, že pro udání cíle pomocí schématu orientačních bodů nelze využít schéma znázorněné na obr. 2.

4. V závěru článku se velitel ukládá kontrola přesnosti určení polohy cíle. Pokud je to míněno tak, že jako řídící zkontroluje výsledek podle kontrolních hodnot, tak s uvedeným tvrzením souhlasím. Pokud je to však míněno tak, že velitel je cvičící, tvrdím, že nemá žádnou možnost kontroly přesnosti práce dálkoměřiče i změřením směrníku. Může jen usoudit na hrubou chybu s využitím mapy, schématu orientačních bodů a svého odhadu.

To jsou mé připomínky k některým skutečnostem uvedeným v článku pana plk. Beneše. Celkově je podle mého soudu článek dobře metodicky uspořádaný a pro výcvik v průzkumu pozorováním velmi přínosný.

Plk. doc. Ing. František BARTA, CSc.

Předně k úvodním třem odstavcům týkajícím se Polního řádu (PŘ). Patřím stejně jako Ing. Bendák, CSc., také mezi členy „zpracovatelského týmu“, kteří se podíleli na jeho vzniku a souhlasím s ním v tom, že se za vydanou verzi skrývá velké množství práce (což ale současně nemusí znamenat, že výsledek nutně musí odpovídat cíli a vynaloženému úsilí).

Nemohu souhlasit s jeho tvrzením, že je v důsledku přestavby v armádě ve vojenské vědě a tedy i v taktice (tzn. v Polním řádu, neboť kde jinde se má toto konstatování projevit) „úplně nově koncipována řada nových taktických zásad, jiné jsou podstatně změněny“.

Změny v Polním řádu oproti Bojovému řádu totiž spočívají především ve vypuštění těch částí Bojového řádu, které neodpovídají podmínkám činnosti a úkolům, ani bývalé čs. armády (boj v poušti, v severských oblastech ap.), natož nyní armády ČR. Dále se v něm projevil důsledek změny názoru na možnost použití ZHN, zejména JZ v tom, že se změnil (zmenšil) obsah bojových úkolů útvarů a svazků. Lze říci, že je v Polním řádu výrazně větší pozornost věnována obrannému boji. A asi nejpodstatnější změna nastala v terminologii a obsahu chápání pojmů v oblasti velení vojskům.

To je podle mého názoru, podotýkám v hrubých rysech, charakteristika změny obsahu Polního řádu oproti předcházejícímu Bojovému řádu. Nezměnilo se chápání obrany (především její pojetí jako poziciční) bez ohledu na poznatky a zkušenosti z války v Perském zálivu. Velmi málo byl respektován fakt, že obranu státu musí zabezpečit armáda pouze svými silami, bez spoléhání se na pomoc spojenců. Právě vědomí toho, že možnosti státu a jeho armády (ekonomické, materiální i lidské) jsou značně omezeny a bez možnosti jejich podstatného obnovování v průběhu případného konfliktu, se mělo podle mého mínění projevit v tom, že budou rozpracovány skutečně nové, popřípadě i „znovuobjevené“ způsoby a formy bojové činnosti vojsk při odražení napadení státu, zejména bude-li protivník silnější a v tom, že budou rozpracovány taktické zásady činnosti jednotek, útvarů a svazků v nových podmínkách. Na rozdíl od pana Ing. Bendáka, CSc. se domnívám, že žádné takovéto převratné změny v PŘ nejsou.

Jedním z těchto nově rozpracovaných a nově chápaných způsobů boje může být i **přepadová činnost a činnost přepadových odřadů**, které jsou předmětem výše

O přepadových odřadech ještě jednou

(reakce na článek Ing. J. Bendáka, CSc., VP č. 9/93)

Pod uvedeným názvem autor uvedl kromě úvodního „zamyšlení“ nad složitostí vzniku prozatímního vydání Polního řádu i „určitý ucelený obecný názor na uvedenou problematiku“. Protože svůj vlastní názor vydává za obecný a přitom se podle mého mínění dopouští řady nepřesností, považuji za nutné na některé z nich reagovat.

uvedeného článku. Na některé z řady sporných tvrzení autora se pokusím reagovat.

Prvním z nich je „relativnost a absolutnost“ momentu překvapení. Pan Ing. Bendák, CSc. na jedné straně uvádí, že „vlastní moment překvapení je relativní pojem“, protože za současných možností průzkumu všeho druhu atd. „nelze vlastně dosáhnout absolutního momentu překvapení protivníka“ a na straně druhé konstatuje, že „přesto při přepadové činnosti usilujeme o moment překvapení“.

Jaký je smysl těchto tvrzení? Řekl bych, že zde autor trochu zkresleně chápe pojmy „absolutní“ a „relativní“ a navíc si přitom protřečká.

Stručně se to pokusím vysvětlit na příkladu.

Strategického (tzn. „absolutního“?) překvapení dosáhne agresor tehdy, jestliže napadne obránce zcela nepřipraveného. Strategického překvapení může dosáhnout protivník i tím, že zahájí své bezprostřední přípravy k napadení s několikadenním předstihem, který se už nepodaří vyrovnat a dohnat (mobilizace ap.). Jeho dosažení je skutečně značně obtížné, ale přesto ho dosáhla např. i irácká armáda při obsazení Kuvajtu.

Operačního nebo taktického (tzn. „relativního“?) překvapení dosáhne protivník tím, že v situaci, kdy obě strany jsou v podstatě připraveny ke střetnutí a očekávají ho, zvolí čas, prostor, nové překvapivé způsoby bojové činnosti, provede překvapivý manévř nebo použije nové zbraně k získání výhody, iniciativy, k vytvoření podmínek pro splnění vytyčeného cíle. Oba druhy překvapení (tj. strategické a taktické, ne „absolutní“ nebo „relativní“) byly např. dosaženy v různé míře soupeřícími stranami ve válce v Perském zálivu.

Je asi vhodné v této souvislosti připom-

nout, že úsilí o dosažení překvapení je např. jedním ze základních principů činnosti ozbrojených sil USA a že právě jeho úspěšné naplnění pozitivně ovlivnilo průběh a výsledek bojové činnosti v Kuvajtu.

Z uvedeného lze vyvodit, že podstatou přepadové činnosti je vždy napadení protivníka v okamžiku, kdy to neočekává (tedy je překvapen), což umožňuje i menšími silami porazit silnějšího a způsobit mu ztráty, popřípadě zcela znemožnit činnost napadeného objektu jeho zničením. Relativnost a absolutnost překvapení je v této souvislosti pouze akademickou otázkou, což lze dokumentovat „soudobě“ i takto – mohou jít setmělou ulicí buď bezstarostně s rukama v kapsách nebo být ve střehu a stále naslouchat podezřelým zvukům. V případě, že mě někdo úspěšně napadne a okrade, bude v obou případech výsledek stejný – ač jsem byl překvapen „absolutně“ nebo „relativně“, prohrál jsem svůj souboj s útočníkem se stejným výsledkem. Podstatné je vlastní překvapení.

Domnívám se, že je autorem také nevhodně spojován přepad provedený jednotkami s přepadem palebným včetně jejich „kombinace“. Jednak palebný přepad souvisí spíše s činností dělostřelectva a palebným ničením, jednak přepad přepadovým odřadem je v tomto smyslu vždy, ne pouze v „některých případech“ kombinovaný (čím jiným než palbou organickými zbraněmi přepadového odřadu je ničen napadený objekt protivníka?).

Poznámka k nestanoveným zkratkám (PŘO, PŘSk – s. 2, 1. odst.). Domnívám se, že je plným právem každého autora navrhnout ke zvýšení přehlednosti textu pro určitý název nebo pojem, zvláště je-li nový a často se v textu opakuje, odpovídající a nezaměnitelnou zkratku, kterou pak dále v textu používá. Například „přepadový odřad (PŘO)“, „přepadová skupi-

na (PřSk)“. Je-li pak tato zkratka převzata normou, předpisem ap., stává se oficiální. Takovéto připomínky autora článku ale považuji za malicherné a za projev snahy za každou cenu nalézt chybu.

Daleko podstatnější je má výhrada k tvrzení autora článku o problematičnosti „aplikování taktických zásad, dříve platných výhradně pro útočný boj, do zásad obranného boje“ (s. 2, 2. odst.). V úvodu článku autor píše o koncipování nových a změnách stávajících taktických zásad v rámci změn probíhajících v armádě, ale současně jednu z takovýchto navrhovaných změn zamítá, přitom problematickou argumentací. Své námitky zakládá na následujících otázkách k přepadovému odřadu (s. 2, 6. odst. – čísluji je pro snazší uvádění odpovědi na ně):

1. Je v sestavě protivníka, který zatím úspěšně vede útok, takový objekt, jehož přepad provedený přepadovým odřadem, k jehož vyslání se nedostává dostatek sil a prostředků, zásadně zvrátí situaci na frontě?

2. Je naděje, že přepadový odřad úspěšně pronikne zatím značně hustými sestavami protivníka do jeho týlu?

3. Protivník útočí, většina jeho prvků sestavy je v pohybu, je možné vůbec uskutečnit úspěšný přepad s požadovaným výsledkem zničit nebo alespoň umlčet objekt protivníka?

Dále v textu pak následuje další „otázka“:

4. Problém návratu odřadu do vlastní sestavy (při vedení obrany).

Na uvedené otázky autor odpovídá poměrně jednoduše – konstatuje, že „přepadový odřad v obraně lze vyslat, ale za určitých, výhodných podmínek“ a „problém je nutno zkoumat důkladněji, s přihlédnutím ke specifice různých modelových situací obranného boje divize a pluku“.

Domnívám se, že právě poslední požadavek autor v další části článku zcela neaplnil, protože problém přepadového odřadu v obraně řešil málo důkladně a neobjektivně, což se pokusím dokázat odpovědí na jeho otázky:

1. Na první otázku odpovím také otázkou, analogickou:

Je v sestavě protivníka, který se brání, takový objekt, jehož přepad provedený přepadovým odřadem vyslaným ze sestavy útočících vojsk, zásadně zvrátí situaci na frontě?

Domnívám se, že lze odpovědět – NE, NENÍ. Ale přesto se s takovouto přepadovou činností v útoku, i když v menším

měřítku než v minulosti, počítá, protože může přispět k splnění bojového úkolu. Nevidím proto důvod, proč by se podobná přepadová činnost, i když za jiné situace a jiných podmínek, ale proto také jiným způsobem, nemohla v průběhu vedení obrany provádět.

2. V případě druhé otázky vychází autor v podstatě z jediného předpokladu, že přepadový odřad se musí dostat do bojové sestavy vysláním, proniknutím přes jeho bojovou sestavu. Vůbec neuvádí možnost, že přepadový odřad se může dostat do hloubky sestavy útočícího protivníka v podstatě dvěma způsoby:

- tak, že se skryje ve výhodném nepřehledném terénu, nechá se překročit útočícími jednotkami a poté zahájí svou činnost,

- tak, že v některém prostoru zůstanou jednotky, které se v důsledku rychlého postupu protivníka do hloubky ocitnou v boku a týlu bojové sestavy protivníka a vzhledem ke své zachované bojeschopnosti a volnosti manévru mohou provádět přepadovou činnost.

Naopak se domnívám, že pro přepadovou činnost v obraně lze v současné době nalézt a využít řadu výhodných okolností, mezi něž patří:

- značný počet různých jednotek a objektů útočícího protivníka v relativně malém prostoru vzhledem k nutnosti vytvořit potřebnou hustotu sil a prostředků v jeho bojové sestavě,

- větší možnost dosažení překvapení při přepadové činnosti v týlu protivníka v obraně, protože útočník vzhledem ke své převaze a úspěšnému postupu vpřed zpravidla poleví ve své ostražitosti a může podlehnout pocitu bezstarostnosti,
- tendence k snižování počtů armád, což se projeví v případech ozbrojeného střetnutí vznikem nesouvislé fronty, vedením bojové činnosti na směrech, existencí odkrytých boků bojových sestav a tím i podmínek ke skrytému pronikání přepadových odřadů do boků a týlu útočícího protivníka,

- dobrá znalost terénu v prostoru činnosti přepadového odřadu vzhledem k působení na vlastním území, což umožní lépe provádět rychlé skryté přesuny, mít předem vyhodnoceny prostory vhodné k napadání proudů nebo prvků bojové sestavy protivníka,

- výhodný členitý a pokrytý terén v příhraničním prostoru na vlastním území, který vytváří výhodné podmínky pro přepadovou činnost malých, dobře vyzbrojených a k takovému způsobu bojové čin-

nosti předem připravených a vycvičených jednotek.

Jsem přesvědčen o tom, že toto je například způsob, jak lze využít členitého prostoru v příhraničním prostoru k způsobení ztrát protivníkovi, k zpomalení jeho postupu a k získání času pro organizaci obrany na výhodných čarách za státní hranicí, protože zaujetí obrany bezprostředně na státní hranici je vzhledem k terénu, možnostem průzkumu a ničení soudobých armád i možnému způsobu zahájení případného ozbrojeného střetnutí značně problematické.

Relativní ztráta terénu se tak může stát ziskem v tom, že déle bude zachována bojeschopnost vlastních hlavních sil, že bude možno manévrem silami z hloubky na ohrožené směry lépe reagovat na zámýsl útočícího protivníka, že ještě před střetnutím s jeho hlavními silami mu budou způsobovány ztráty, bude narušována činnost a součinnost jeho jednotek, spolehlivost systému velení atd.

Domnívám se, že např. vytvoření zabezpečovacího pásma, v němž by působily kromě předsunutých odřadů určených k vedení boje s útočícími jednotkami a útvary protivníka a k zpomalování jeho postupu i výše uvedené relativně malé, ale dobře vycvičené a připravené přepadové odřady, mající na vhodných místech k dispozici předem uložené zásoby munice, trhavín a ostatního materiálu potřebného k relativně dlouhodobé (tj. vícedenní) činnosti v týlu protivníka, je jednou z možností, jak řešit současný rozpor mezi délkou státní hranice, omezenými počty sil a prostředků armády k její obraně a i sice nepravděpodobnou, ale přesto trvajícím možností (hrozbou?) překvapivého zahájení agrese proti území státu, na jejíž odrazení musí být armáda také připravena.

3. Na třetí otázku jsem v podstatě odpověděl v předcházejícím testu – úspěšný přepad objektů protivníka lze uskutečnit tak, že je přepadový odřad nebude „vyhledávat“ vlastním postupem, ale vzhledem k nasycenosti bojové sestavy protivníka za útoku a nutnosti častějšího manévru a změny prostoru v důsledku postupu vpřed může ve vhodně zvoleném prostoru vyčkávat na „průjezd“ objektu vhodného k přepadu. Překvapivost takovéto činnosti může zvýšit skutečnost, že určitým prostorem se přesune řada jednotek (objektů) protivníka bez napadení, což může vést k snížení jeho ostražitosti a tím i k zvýšení účinku přepadu.

4. Problém návratu odřadu do vlastní sestavy (při vedení obrany) může být skutečně problémem, zejména pokud by se jednalo o větší jednotku, tj. od roty výše. Existuje sice hypotetická možnost vyjít např. do boku do prostoru, v němž se dočasně nevede bojová činnost (viz tendence k vedení bojové činnosti početně omezenými armádami na směrech a neexistenci souvislé fronty), ale to v podstatě příliš problém neřeší, protože to návrat do vlastní sestavy nijak neusnadňuje.

Reálnější je podle mne možnost, kterou jsem naznačil v odpovědi na druhou otázku – návrat přepadového odřadu do vlastní bojové sestavy nepředpokládá, ale naopak počítá s déletrvajícím působením malých pohyblivých přepadových odřadů v členitěm a pokrytém terénu na vlastním území, k čemuž vytvořit potřebné podmínky včasným zřízením malých „příručních“ skladů munice a nezbytného materiálu včetně proviantu.

Vycházím přitom z předpokladu, že případný ozbrojený konflikt by neměl dlouhé trvání (od několika dní do max. 1–2 týdnů), protože na víc nebudou stačit ani lidské a materiální zdroje státu ani vytvořené zásoby vojenského materiálu. A v této souvislosti se opět objevuje požadavek vysoké vycvičenosti a připravenosti předem určených malých jednotek k takové činnosti v týlu protivníka. Realnost takového požadavku a schopnosti našich vojáků po náročném výcviku potvrdil v nedávné době úspěch družstva průzkumníků z Prostějova na soutěži průzkumných jednotek v Itálii.

Dále už jenom některé poznámky k některým částem uvedeného článku

- souhlasím s názorem autora na určitou zbytečnost zavádění pojmu „kombinovaný“ přepadový odřad nebo jeho „kombinované“ použití,

- souhlasím i s úvahami o vhodnosti spíše menších přepadových odřadů s tím, že musí být vyzbrojeni účinnými palebnými prostředky (přenosné PTRS, minomety malé ráže, granátomety, ruční PTZ, miny, trhaviny ap.). K zvýšení jejich pohyblivosti nelze předpokládat jejich doplnění vozidly s materiálem, ale navrhuji zvážit možnost a realnost vytváření skrytých skladů takového materiálu a tím vytvořit možnost jeho průběžného doplňování i při déletrvajícím působení v týlu protivníka (viz odpověď na druhou otázku),

- diskuse o hloubce působení přepadového odřadu v obraně mi připadají

trochu zbytečné a předčasné, protože v případě jejich vyslání do určité hloubky a současného postupu protivníka vzhledem k úspěchu jeho útoku dojde automaticky k zvětšení této hloubky jeho působení v podstatě nezávisle na zámyslu velitele vysílajícího přepadový odřad. Spíše tedy jde opět o to, vytvořit přepadovému odřadu předem podmínky k tomu, aby mohl v sestavě protivníka samostatně působit i několik dní bez ohledu na to, v jaké hloubce působí.

Naopak větší hloubka činnosti přepadového odřadu může být přínosem, protože v ní už nebude taková hustota objektů protivníka jako bezprostředně v bojové sestavě prvosledových útvarů, popřípadě svazků protivníka a současně se zvýší význam možných objektů přepadové činnosti včetně jejich relativně vyšší zranitelnosti – místa velení vyšších stupňů (svazků, as), vyhodnocovací a řídicí střediska průzkumných a palebných systémů, prostředků letectva a PVO ap.,

- při řešení součinnosti přepadového odřadu s jinými nestálými prvky bojové sestavy (PO, TVV) se autor dopustil další nepřesnosti v tom, že přešel od obrany k posuzování činnosti a součinnosti PO, TVV a obcházení odřadu v útoku a problematiku jejich součinnosti v obraně naopak vůbec neřešil. Přitom i v obraně k této součinnosti může dojít, např.:

- součinnost PO a přepadových odřadů působících společně v zabezpečovacím pásmu na státní hranici (viz odpověď na druhou otázku),

- součinnost (možná přesněji řečeno – sladění činnosti a rozdělení úkolů) vzdušného výsadku vysazeného např. na osu přesunu druhého sledu protivníka k zabránění jeho zasazení do boje při provádění vlastní protizvěde (protiúderu) a přepadových odřadů působících v daném prostoru v týlu protivníka ap.,

- souhlasím s tím, že možná není vhodné ani nutné konkrétně stanovovat opravdu reálné objekty přepadů, tak jak to činí „všichni autoři zabývající se problematikou přepadových odřadů“ včetně autora článku. Domnívám se, že není příliš reálné vysílat přepadový odřad k zničení nějakého konkrétního objektu, protože jeho vyhledání a proniknutí k němu může být značně obtížné a zdlouhavé, zatímco tentýž přepadový odřad napadením jiných, k napadení vhodných objektů může dosáhnout minimálně stejného výsledku a účelu.

Při úkolování přepadového odřadu bude proto asi vhodnější stanovit určité

priority objektů a cílů, které by měl přepadový odřad ničit především. Podstatou problému je spíše potřeba mít trvale k dispozici v jednotkách a útvech dislokovaných poblíž státní hranice jednotky připravené k provádění přepadové činnosti v týlu protivníka.

- vůbec jsem nepochopil záměr autora, když v předposledním odstavci svého článku „rozvinul myšlenky“ z bývalého Bojového řádu, týkající se činnosti přepadového odřadu v síle zesíleného mechanizovaného praporu. Jako kritika ustanovení řádu se mi to zdá zbytečné až směšné, protože se jedná o kritiku přežitého a nahrazeného řádu, jehož obsah navíc autor článku ještě před několika lety sám učil studenty VA. Jako záměr kritizovat autory pplk. Ing. Strbačku a pplk. Ing. Tomáše nevhodné, protože žádný z nich ve svých článcích podobné myšlenky nerozvíjí.

Domnívám se, že by bylo naopak účelnější, kdyby v závěru článku jeho autor shrnul, čím v oblasti přepadové činnosti obohatil taktiku, jaké nové taktické zásady, pojmy, normy ap. na základě objektivního a seriózního hodnocení výchozích podmínek, kritérií, faktorů atd. navrhl ap. Já jsem bohužel nabyt dojmu, že kromě kritiky názorů jiných a konstatování známých faktů v článku k řešenému problému nic skutečně nového a vlastního (jako protiklad kritizovaného) bohužel není.

Závěrem si dovoluji poznámku. Očekávám, že kritičtější čtenář namítne, že mé návrhy, týkající se možné činnosti přepadových odřadů v obraně, mají spíše charakter partyzánské činnosti. Souhlasím, ovšem s jednou vážnou výhradou – na rozdíl od činnosti náhodně vzniklé skupiny lidí, působících na protivníka v jeho týlu s využitím převážně ukořisťených zbraní se v mém návrhu jedná o bojovou činnost předem dobře připravených a vycvičených, s vlastním terénem dobře obeznámených a materiálně dobře a na delší dobu zabezpečených malých jednotek z útvarů dislokovaných v blízkosti státní hranice, určených k plnění úkolů přepadovou činností v týlu útočícího protivníka vytvořit výhodnější podmínky pro úspěšné vedení obranného boje jednotkami, útvary a svazky v případě napadení státu.

S podobným cílem jsou v řadě armád cvičeny speciálně připravované jednotky. Možná, že to je i pro naši armádu jeden ze způsobů, jak řešit rozpor mezi rozsahem úkolů a požadavků při obraně státního území a jejími reálnými možnostmi.

Podplukovník Ing. Luděk Hodboš

Poznámka k palebným možnostem dělostřelectva

Podplukovník gšt. Ing. IVO HOŠEK

Rozdíl mezi teorií a praxí spočívá mimo jiné i v tom, že teorie vytváří vědecky zdůvodněné závěry, postupy a doporučení, praxe potom tyto výsledky využívá (a to zpravidla ve zjednodušené podobě) pro konkrétní činnost v konkrétních podmínkách.

Vojenský předpis je vyjádřením určitého stupně teoretického poznání a praktických zkušeností a dává návod ke konkrétní činnosti, a to zpravidla v bojových podmínkách.

Předpis tedy můžeme chápat jako normu určité praktické činnosti velitelů, štábů a vojsk.

Rozpor mezi dosaženým stupněm teoretického poznání a jeho využitelností v praxi je možno ukázat například na problému stanovení palebných možností dělostřelectva přímé palebné podpory.

Ve Vojenském profesionálu číslo 4/92 jsem publikoval článek nazvaný „Palebné možnosti dělostřelectva přímé palebné podpory“. Článek jsem napsal v červenci 1991, redakce časopisu jeho příjem potvrdila 30. srpna 1991. Připomeňme si, že článek se zabýval otázkou konkrétního stanovení palebných možností dělostřelectva přímé palebné podpory a obsahoval i praktický příklad určení těchto možností velitelem dělostřeleckého oddílu.

V čísle 8/92 téhož časopisu (redakční uzávěrka v květnu 1992) byl publikován článek pod názvem „Okolo problému nepřesných „presností“, v němž autor plk. doc. Ing. Milan Golian, CSc. obsah mého článku kritizoval a jeho závěry zde označil za nepřesné a zavádějící.

V číslech 10/92 (redakční uzávěrka v červenci 1992) a 11/92 (uzávěrka v srpnu 1992) pan Golian publikoval články „Palebné možnosti dělostřelectva přímé palebné podpory“ a „Praktické palebné možnosti“. Oba články mají vysokou odbornou úroveň a jsou bezesporu vysoce významné pro další rozvoj teorie střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva. Bohužel však podle mého názoru postrádají tu jednoduchost, kterou si praxe žádá.

V říjnu 1992 byla vydána pomůcka Pom-2/10-163 „Pravidla střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva“ (HSPV – Správa raketového vojska a dělostřelectva, 1. ed., Praha 1992), která dočasně nahrazuje předpis Dě1-1 „Pravidla střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva (oddíl, baterie, četa, dělo“, vydaný v roce 1986.

V této pomůcce (mající v současnosti charakter předpisu) jsou v hlavě I na straně 15 až 17 uvedeny současně platné (a pro praxi závazné) názory na stanovení palebných možností oddílu (baterie), které plně dávají za pravdu mým názorům, které jsem publikoval v čísle 4/92.

Vojenské situační značky

Generálním štábem AČR byla vydána pomůcka čj. 170/3-40 „Vojenské situační značky“, na kterou čtenáře našeho časopisu upozorňuji. Tato pomůcka vychází v souladu se „Směrnicí pro přípravu vojsk Armády České republiky ve výcvikovém roce 1994“, kde je mimo jiné stanoveno zaměřit přípravu velitelů a štábů na postupný přechod k používání nových situačních značek kompatibilních s NATO.

Tak, jak jsem uvedl v mém článku Nové situační značky (VP č. 10/1993), návrh byl posouzen na operačních stupních velení, VA Brno, VVŠ PV Vyškov a po analýze a zapracování připomínek byla pomůcka vydána k ověření. Z toho vyplývá, že rok 1994 bude přechodným obdobím, kdy zejména příslušníci velitelského sboru se budou učit nové značky a s tím spojený způsob grafického vyjadřování situace.

Přechod na nové situační značky nebude jednoduchý. Především bude nutné překonat dosavadní vžitý návyky v jejich používání, a to jak v barvě zákresu, tak obsahu a významu jednotlivých symbolů, uvádění časových údajů, využití zkratk atd. Nebude možné v plné míře využít ani dosavadní pomůcky k ručnímu zakreslování (velitelská pravítka, různá razítka, propisot atd.), ani programy k zápisu a zákresu situace pomocí počítače. K tomu, aby tyto problémy byly sníženy na co nejnižší míru, je třeba aktivně využít tohoto výcvikového roku k všestranné přípravě (včetně úpravy technických pomůcek), a tím vytvořit podmínky na zavedení nových situačních značek v celé AČR od 1. 1. 1995.

To znamená v tomto roce také upravit grafické části jednotlivých odborných předpisů. Uvažuje se i o tom, že základní situační značky by byly jako příloha Všeob-Ř1 a z něho vycházejících taktických předpisů.

Plk. Ing. Miloslav Picmaus

Poznámka redakce:

Pro pomoc čtenářům při osvojování nových situačních značek připravuje redakce s autory uvedené pomůcky seriál článků. Zároveň očekáváme Vaše připomínky, zkušenosti a návrhy.

Rozvoj teorie taktiky

svazků, útvarů a jednotek pozemního vojska AČR

Dne 19. 10. 1993 proběhlo na Vojenské akademii v Brně jednání předmetové metodické sekce vševojskové taktiky, na kterém byly řešeny otázky dalšího rozvoje taktiky nově organizovaných svazků, útvarů a jednotek pozemního vojska AČR. Vzhledem k tomu, že jde o vysoce aktuální tematiku, považuje redakce za vhodné seznámit čtenáře alespoň se zkráceným zněním hlavního referátu.

Soudobá taktika svazků, útvarů a jednotek pozemního vojska je výsledkem dlouhého a složitého vývojového procesu. Její vývoj byl v prvé řadě podmíněn kvalitou (účinností) a kvantitou výzbroje, kterou byly ozbrojené síly postupně vyzbrojovány. Výzbroj bude zcela určitě podmiňovat rozvoj taktických způsobů boje všech vojenských celků i nadále. V současné době se však ukazuje, že významným způsobem mohou ovlivňovat jejich taktické použití i různá rizika a ohrožení našeho státu. Při tvorbě teorie taktiky nově organizovaných svazků, útvarů a jednotek pozemního vojska AČR nelze proto ignorovat i různé vojenskopolitické a vojenskogeografické faktory. Změnilo se postavení armády ve společnosti i její bojový potenciál. Změnil se i přístup k obraně republiky a možnosti této obrany. A to musí být bráno v úvahu.

Teorie taktiky zakotvená v dřívějších řádech řešila boj jako součást mohutných útočných nebo obranných operací. Rozhodující význam při ničení protivníka měly jaderné zbraně a další prostředky hromadného ničení.

V současné době i v budoucnu, když disponujeme a nadále budeme disponovat omezenými silami vybavenými jen konvenční výzbrojí, je nutno především zvýraznit úlohu lidského faktoru, jeho tvořivého a pružného myšlení a přístupu k plnění bojových úkolů a schopnosti využít bojových možností i těch nejmenších jednotek.

Již dnes tedy musíme současné taktické zásady přizpůsobit novým podmínkám a vytvořit i některé zcela nové. Můžeme a zcela pochopitelně budeme stavět na zkušenostech z minulých válek, ale nelze již tyto zkušenosti generalizovat.

Nově koncipovaná teorie taktiky musí plně postihovat přípravu a vedení boje za různých okolností a stanovit obecně platná pravidla pro jeho vedení. Především jde o to, určit a v připravovaném Pojním řádu srozumitelně zformulovat zásady bojové činnosti v lokálních a regionálních konfliktech nízké a střední intenzity (tedy při nižším stupni vojenského ohrožení České republiky), při nichž by byla vedena bojová činnost omezenými taktickými silami.

Obecná teorie taktiky musí tedy úzce navazovat na bezpečnostní politiku České republiky a v souladu s teorií operačního umění již dnes vypracovávat zásady použití nově organizovaných svazků, útvarů a jednotek pozemního vojska AČR při obraně státu v ozbrojeném konfliktu různé silné intenzity, se silným nebo slabším protivníkem, v rámci možné koalice nebo samostatně v regionálním či globálním konfliktu, i při nevojenském ohrožení.

Dalším důležitým faktorem, který musí teorie taktiky brát v úvahu, je prostor. Bojová činnost vojsk AČR, včetně jejich přesunů, by probíhala na teritoriu ČR. To znamená, že musí být respektován zejména charakter příhraničních oblastí republiky, jejich členitost a pokrytost, hustota a kapacita komunikací, hustota a charakter osídlení (urbanizace krajiny). Minulé světové války i lokální konflikty potvrdily význam tohoto faktoru. Dokážeme-li vypracovat vhodné taktické zásady pro použití vojsk v těchto prostorech a připravit vojska na boj v nich, pak nejen pohraniční hory, ale i zastavěné prostory a další objekty mohou násobit naše obranné možnosti.

Je třeba vidět i úzkou vazbu teorie taktiky na vojenskou doktrínu, na samotné úkoly a způsoby použití AČR v možné válce i na způsoby vedení války. Bude nutno teoreticky rozpracovat a posléze při polním výcviku prakticky ověřit zásady použití vojenských celků i vojenských uskupení v různých situacích, např.:

- při odražení pozemních i vzdušných úderů různě silného i vyzbrojeného protivníka v různém prostředí (např. v zastavěném prostoru, v hornatém a zalesněném prostoru ap.),
- při samostatné činnosti jednotek a útvarů na velkém operačním prostoru vedené různými způsoby, (např. stížením, vytvářením clon, pročešáváním, pružným manévrováním do ohrožených prostorů ap.),
- při ničení protivníka, který buď vzdušnou cestou nebo po zemi pronikl do hloubky teritoria ČR,
- při stížení důležitých objektů, ochraně obyvatelstva, různých záchranných akcích i při stížení (zabezpečení) úseků státní hranice proti nežádoucí migraci cizího obyvatelstva ap.

Taktika se tedy musí perspektivněji zabírat jednotlivými druhy boje a způsoby jejich vedení na teritoriu ČR a rozpracovat zásady bojového použití svazků, útvarů a jednotek pozemního vojska tak, aby co nejlépe odpovídaly jejich možnostem, geografickému prostředí i možným ohrožením státu.

V souladu s bezpečnostní politikou České republiky bude i v budoucnu preferována obrana.

Obrana každého vojskového celku bude tvořit nedílnou součást obrany určité části teritoria ČR (určitého prostoru). Ani v budoucnu však však nebude tím druhem boje, kterým lze protivníka zničit. Obrana vedená taktickými uskupeními může čelit útoku protivníka úporným držetím zajatých prostorů (postavení), způsobovat mu ztráty, vyčerpávat ho a zís-

kávat čas pro přechod k aktivní útočné činnosti nebo pro politická jednání. V každém případě se budoucí obrana musí vyznačovat:

- pružností a různými způsoby vedení,
- množstvím aktivních prvků, manévrem i úporností obrany důležitých objektů, směrů, prostorů, komunikací ap.,
- vysokou variabilitou bojových sestav vojsk a zasazením nezbytně nutných sil (šetřením silami) k obranné činnosti,
- úzkou součinností útvarů a jednotek polního vojska s útvary a jednotkami vojska územní obrany a s letectvem (zejména s vrtulníky),
- schopností vojsk přenášet úsilí obrany z jednoho prostoru do druhého a přecházet z obrany k vedení jiné bojové činnosti.

V závislosti na silách a záměrech útočícího protivníka, na vlastních silách a prostředcích, na důležitosti bráněného prostoru (směru), terénu a dalších okolnostech, svazky (útvary) AČR musí být připraveny k vedení obrany prostoru (poziční) nebo k vedení pohyblivé (manévrovací) obrany.

Na počátku války, ale i v jejím průběhu, může dojít k situaci, že některé svazky, útvary i jednotky budou nuceny vést obranu na široké frontě.

Tyto obrany připadají v úvahu zejména při silném vojenském ohrožení státu. Může však nastat situace, kdy bude hrozit jen průnik ozbrojených nebo i neozbrojených, ale zcela nežádoucích skupin. V tom případě vojska nemusí na ohrožených směrech zaujímat ani jednu z uvedených obran, ale jen nezbytně nutnými silami mohou:

- střežit (bránit) vybrané objekty, případně přehrazovat ohrožené směry,
- provádět pravidelné hlídkování a kontroly v ohrožených prostorech,
- zaujímat clony na ohrožených směrech, případně systematicky pročesávat prostory podezřelé z infiltrace nepřátelsky smýšlejících skupin,
- aktivní činností likvidovat jakékoliv formy nepřátelství (ohrožení obyvatelstva, objektu, ap.).

Nelze nevidět, že při tvorbě nových taktických zásad vzniká i problém odborně terminologický. Tyto činnosti lze různě nazývat. Např. můžeme hovořit o obranné útočné nebo o zabezpečovací činnosti vojsk při obraně a ochraně teritoria, ale i o bojové obranné činnosti nízké intenzity ap. Je proto třeba sjednotit se i na určité terminologii.

Závažným problémem je i odpovídající reakce na úroveň ohrožení, možno říci i míru hrozby, a případná gradace přijatých opatření.

Za nejnižší stupeň můžeme považovat **hlídkování na ohrožených úsecích, případně vytváření clon**. K této činnosti by pravděpodobně byly využívány jen jednotky v síle čet a rot a jednotlivé a praporů.

Dalším stupněm by mohlo být zesílené střežení ohrožených úseků spojené s hlídkováním na zemi i ve vzduchu a se zaujetím obrany významných objektů. Tato činnost by, podle situace, mohla být doplněna o vyhledávání a zneškodnění proniklých nepřátelsky smýšlejících elementů a skupin a probíhala by v součinnosti s útvarem MV. Lze předpokládat, že by do ní byly zapojeny roty, případně i prapory. Podílely by se na ní průzkumné, případně i jiné jednotky. Těžší činnosti by bylo na mechanizovaných jednotkách, zatímco dělostřelecké, minometné i tankové jednotky by byly v pohotovosti k poskytnutí nezbytně palebné podpory.

Nově musí být vymezena i úloha vrtulníkového letectva. V naší armádě nebylo zvykem, že se toto letectvo podílelo na akcích jednotek, ale např. v americké armádě je to běžné. Velitelé mechanizovaných jednotek jistě uvítají, když jejich akce budou zabezpečeny a podle potřeby i podpořeny ze vzduchu. S tím je však třeba řešit i problém spojení a úzké součinnosti (spolupráce) mezi veliteli jednotek a osádkami bojových vrtulníků.

Uvedené činnosti vojsk by v závislosti na dalším průběhu ohrožení státu mohly končit buď stažením vyčleněných sil do posádek, nebo postupným vyváděním dalších sil a přechodem do obrany.

Spolu s tím vystupuje i úloha dalších prvků – a sice prvků **odstrašení a demonstrace síly**. Vyvedení vojsk k obraně určitého směru či prostoru nemusí být prováděno skrytě, ale za určitých okolností zcela otevřeně. Vždyt touto činností, manévrováním vojsky a zaujetím obrany u státní hranice můžeme veřejně demonstrovat i své odhodlání k ozbrojené obraně České republiky. Je pochopitelné, že i demonstrativní akce může být provedena různými způsoby i různými prostředky a musí být adekvátní hrozbě napadení. Stručně řečeno i pro ní musí být vypracována určitá pravidla.

V uvedených případech bude pro obrannou činnost určena jen nezbytně nutná část sil, zatímco většina sil zůstane rozmístěna v určité hloubce (i po skupinách) a bude připravena k operativním zásahům na kterémkoliv ohroženém (podezřelém) úseku. Takové řešení je nezbytné především

z toho důvodu, abychom si udrželi prostor a volnost pro své jednání a za všech okolností si zachovali možnost pružného reagování na vývoj situace. Z toho vyplývá i narůstající úloha vysoce mobilních záloh a nutnost rozpracování zásad jejich vytváření a použití při různých stupních ohrožení našeho státu. V první řadě bude nutno rozpracovat místo, úlohu a způsob použití vojsk ÚO a brigády rychlého nasazení.

V obraně a v jakýchkoli formách obranné činnosti vojsk vzrůstá význam manévru, jak uvnitř zaujatých opěrných bodů či obranných prostorů, tak i manévru celých vojskových celků mimo tyto prostory. Uvnitř opěrných bodů lze např. uvažovat o tom, že připravená palebná stanoviště zbraní budou zaujímana jen na nezbytně nutnou dobu, jinak budou palebné prostředky rozmístěny na skrytých místech v hloubce opěrných bodů a budou i tato místa měnit. To si zřejmě vyžádá i zvětšení hloubek opěrných bodů. Rovněž je třeba věnovat více pozornosti cílevědomému manévrování jednotkami a prostředky do záložních i do klamných opěrných bodů. Většina sil může být skrytě rozptýlena ve vhodných prostorech a opěrné body může zaujímat podle vývoje situace.

Za zvážení stojí i dosavadní poněkud schématické vytváření zabezpečovacího pásma, předsunutého postavení a postavení bojového zajištění. I zde bude třeba zamyslet se nad novými způsoby vytváření jak statických, tak zejména pohyblivých zajišťovacích prvků a prostorů, v nichž budou zaujímaný lečky. A v souvislosti se zajištěním bude nutné daleko větší důraz položit na sítěžení a obranu těch prvků, které dnes řadíme do oblasti logistiky.

Půjde tedy o nové způsoby obranné činnosti, které dosud nejsou teoreticky rozpracovány a vojsky zatím nebyly prakticky procvičeny.

To vše pak se odrazí ve zvýšených nárocích na samostatné myšlení, rozhodování a jednání vojskových štábů a velitelů všech stupňů.

Daleko pružnější musí být vytvářeny i bojové sestavy bránících se vojsk, jejich uspořádání, složení a členění. Nová organizační struktura brigád a zejména praporů umožňuje k vedení obrany (ale i útoku) v určitých prostorech vytvářet z mechanizovaných a tankových (i dalších) jednotek bojové skupiny (bojová skupení), schopné po určitou dobu samostatně plnit taktické úkoly přiměřené k možnostem těchto skupin.

Obdobně je třeba zvážit i místo a úlohu stálých i různých nestálých prvků bojových sestav – konkrétně různých odřadů, i jejich názvy. V každém případě je nezbytné, aby možnost vytváření takových prvků byla zachována, půjde spíše o funkci, sílu, složení a také o způsob označení těchto prvků.

Obecně platné požadavky na obranu, jako jsou odolnost a aktivita zůstanou v platnosti i nadále, změny lze očekávat především ve způsobech, opatřeních a cestách jimiž budou dosahovány. Za určitých okolností, zejména tehdy, když půjde jen o určité formy obranné činnosti vojsk budeme zřejmě nuceni formulovat tyto požadavky i jinak. Pravděpodobně bude dominovat požadavek schopnosti pružného reagování na situaci.

Dílejší změn doznají i způsoby přechodu vojsk do obrany, místa velení i pracovní postupy velitelů a štábů při přípravě obrany a velení vojskům v jejím průběhu, organizace a provádění palebného ničení útočícího protivníka.

Přechod do obrany bude i nadále uskutečňován v dotyku nebo mimo dotyk s protivníkem, a to buď záměrně nebo vynuceně. Za určitých okolností pak může jít o přechod zcela otevřený, možno říci demonstrativní, a za jiných okolností o přechod skrytý (utajený). Nelze rovněž vyloučit i různé kombinace.

To vše se musí promítnout i do obsahu **výcviku vojsk**. Větší důraz je třeba položit na výcvik čet a rot, aby byly připraveny samostatně vést různé bojové činnosti. Spolu s tím je nutné rozvíjet u velitelů čet a rot schopnost velet posilovým prostředkům (dělostřelectvu, ženijním jednotkám, jednotkám PVO) a využívat možností podpůrných prostředků, zejména letectva.

Spolu s obranou je nutné doplnit a upravit i zásady útoku. V posledních třech letech se pod vlivem politických změn v Evropě a přijaté obranné doktríny dřívější ČSFR do vědomí velitelů dostával především obranný boj a útočná činnost nebyla docenována. Kdybychom takto pokračovali dál, nevyhnutelně se dostaneme do dalšího extrému.

I když význam útoku zdánlivě klesl, v taktickém měřítku i on nadále zůstává nezbytným druhem boje, jehož zásady vedení musí velitelé, štáby a vojska zvládnout. Bude veden zejména v rámci obranných operací a bojů ve formě protiztečí a protiúderů a jen na jednotlivých směrech ve formě útočných operací. Jeho charakteristiky a dimenze (tempa, doba trvání, hloubky bojových úkolů útočících vojsk ap.) budou podmíněny po-

litickými zájmy a především omezenými útočnými možnostmi vojsk AČR a to zejména omezeným počtem mobilních svazků a útvarů, úderných a palebných prostředků.

Výrazně snížený počet útočné výzbroje umožňuje vést útok zpravidla jen na omezeném prostoru a s omezeným cílem.

Konkrétní cíl útoku musí vždy odpovídat reálným možnostem útočících vojsk a podmínkám, za kterých bude útok veden. Nemusí vždy jít o zničení protivníka, který se vlomil (vklínil) do obranného prostoru a obnovení předního okraje obrany, může např. jít jen o:

- zpomalení nebo zastavení postupu protivníka a způsobení mu ztrát, které mu neumožní pokračovat v aktivní činnosti;
- znovuvládnutí dříve opuštěného prostoru (čar) a jeho upevnění;
- obklíčení části sil protivníka, který se vklínil do sestavy vlastních vojsk ap.

Vzhledem k tomu, že máme omezené zdroje pro doplňování vojsk vyvíjenými vojáků a technikou, musí všichni velitelé útok zplánovat a vést tak, aby byly co nejvíce šetřeny životy vlastních vojáků a technika. Až na výjimky tedy nepůjde o splnění cílů útoku za každou cenu.

Konečným cílem aktivní útočné činnosti pak bude získání času pro politická jednání a působení evropských bezpečnostních mechanismů. Politická jednání však mohou být vedena pouze za předpokladu, že je chce politické vedení státu a že existuje organizovaný odpor proti agresorovi.

Různá úroveň ohrožení bezpečnosti státu a v důsledku toho i různé možnosti narušení jeho teritoria vedou i ke vzniku daleko širších a rozmanitých podmínek provedení útoku.

Např. v lokálním konfliktu malé intenzity, při pronikání různých ozbrojených skupin na naše území atd., mohou samostatně zasahovat (útočit) jen taktické stupně – rota až brigáda. V těchto případech nemusí jít jen o klasický útok, ale o takové formy boje, jako je pročišťování prostoru s prvky útočné činnosti, nebo útok jednotek na samostatných (někdy i sbíhavých) směrech vedený proti ohniskům odporu apod.

Charakteristickým rysem přitom bude úzká součinnost s orgány MV a s místním obyvatelstvem. V rámci celého komplexu těchto činností lze ve velké míře využít především vzdušného průzkumu, bitevních a víceúčelových vrtulníků.

Při lokálním konfliktu střední a velké intenzity, nebo regionálním konfliktu může být útočná činnost vedena v rámci operace armádního sboru. Na samostatných směrech, nebo v některých prostorech, nelze vyloučit, že by byla vedena i samostatně (nejméně silami praporů a brigád). Nezbytná zde bude součinnost s vojsky územní obrany.

Při globálním konfliktu se mohou vojska AČR zúčastnit operací jako celek na straně jedné koalice, nebo může být vyčleněna část sil AČR pod velení spojeneckých vojsk. Potom se bojová činnost vyčleněných sil může přibližovat nám dobře známému dřívějšímu koaličnímu způsobu vedení bojové činnosti.

Zvláštním případem může být vedení bojové činnosti vyčleněné části sil AČR, jako např. sil rychlého nasazení, do operací OSN. V tom případě je ale nutné řešit přípravu těchto sil k nastávající činnosti s přihlédnutím ke specifickým podmínkám, (tj. terénem, klimatickým, sociálním, náboženským atd.) v nichž by byly nasazeny.

V této souvislosti bude nutné kriticky posoudit dosud platné ustanovení řádů a tvořivě využít všech poznatků pro další rozpracování teorie útoku nově organizovaných celků AČR.

Před námi stojí úkol především upravit a podle potřeby i nově formulovat:

- místo a úlohu brigád a praporů v útoku, jejich možná pásma činnosti a bojové úkoly (obsah a hloubku bojových úkolů).
- způsoby přechodu do útoku a způsoby vedení útoku brigádami, prapory i menšími jednotkami,
- zásady tvorby jejich bojových sestav s taktickým využitím jednotlivých prvků bojových sestav k ničení bránícího se, útočícího nebo odcházejícího protivníka,
- zásady palebného ničení bránícího se protivníka a celou řadu dalších problémů.

I když v obecně platných ustanoveních o přípravě a vedení útoku nelze očekávat převratné změny, je nutné počítat s tím, že v návaznosti na přezbrojování vojsk AČR a na specifiky bojových a geografických podmínek bude v blízké budoucnosti docházet i k úpravám některých taktických zásad útoku. Např. již v nejbližší době bude nutné upravit a zčásti i nově zpracovat zásady

- útoku útvarů a jednotek (určitých bojových skupin) proti různým (i izolovaným) manévrujícím, nebo se skrývajícím skupinám provádějícím diverzní či jinou nepřátelskou činnost,

- útoku jednotek (bojových skupin) proti různým objektům protivníka vedený samostatně (bez palebné podpory nadřazeným a bez úzké součinnosti se sousedy),
- manévrování zálohami v týlu vlastních vojsk a jejich aktivní činnosti proti různým proniklým skupinám protivníka,
- rozptylování a soustřeďování různě složených a silných taktických celků k zasazování překvapivých úderů protivníkovi a jejich operativní přemísťování (po provedených úderech) na další směr (do jiného prostoru),
- vedení střetného boje a další problémy.

Jak problematika obrany, tak zejména problematika útoku se úzce váže k pochodu a rozmístění vojsk mimo boj. Nutnost pružného soustřeďování vojsk (brigád, praporů) na kterýkoliv ohrožený směr (prostor) si vynucuje, abychom i v budoucnu věnovali pozornost přesunům všeho druhu, zejména pochodům na vozidlech i pěšky. Menší jednotky pak mohou být přepravovány i vrtulníky.

Nové organizační struktury i případná modernizace dopravní a bojové techniky však budou vyžadovat, aby byly dále zváženy (přehodnoceny) i některé zásady a normy, jako např.:

- uskupení a délky pochodových sestav, velikosti mezer mezi pochodovými proudy a mezi vozidly,
- rychlosti pochodu, celodenní pochodové výkony (s přihlédnutím ke komunikační síti a velikosti ČR) a doby trvání pochodu,
- činnost vojsk při zastávkách, velikost zastávek, regulace pochodu na jednotlivých osách, organizace pořádkové služby ap.,
- síla a složení pochodového zajištění, jeho vzdálenosti od zajišťovaných vojsk,
- způsoby velení vojskům v průběhu pochodu i zásady provádění pochodů při různém stupni ohrožení státu.

Pokud se týče rozmísťování vojsk mimo boj, vycházíme ze skutečnosti, že jaderná válka je málo pravděpodobná a že tedy za určité situace bude možné poněkud zmenšit i rozměry prostorů, v nichž budou vojska rozmísťována. Běžně známé požadavky na tyto prostory však zůstanou v platnosti i nadále.

Při cvičeních s vojsky i štáby však bude nutné v daleko větší míře sledovat a dodržovat ekologická hlediska.

V celkové činnosti vojsk AČR pak bude nutné počítat s následujícími skutečnostmi:

- vojska AČR povedou bojovou činnost jen konvenčními zbraněmi a to buď samostatně, nebo v rámci určité koalice,
- proti vojskům AČR může být použito různé výzbroje: od zastaralé až po moderní zbraňové systémy, nelze plně vyloučit i zbraně hromadného ničení,
- vojska AČR povedou bojovou činnost na teritoriu ČR, výjimečně za hranici tohoto teritoria (např. na požádání OSN),
- způsoby bojové činnosti a rozsah použití vojsk AČR bude vždy závislý na stupni vojenského (případně i nevojenského) ohrožení státu.

Uvažované změny rozvoje taktiky musí pak nalézt i odpovídající odezvu v oblasti všestranného zabezpečení.

Novou kvalitou všestranného zabezpečení operací a boje představuje logistika, která v sobě zahrnuje vojenský materiál a služby nezbytné pro zabezpečení a uskutečnění operací, zaměřených na dosažení konkrétních cílů. Proti dosavadnímu systému se liší:

- jednotným informatizovaným systémem řízení, což znamená způsobem řízení na základě informačního servisu v reálném čase,
- kompaktibilitou se systémy NATO, což kromě jiného, znamená systémový přístup v materiálním zabezpečení a v jeho důsledku snížení počtu materiálních tříd z 26 na 10.

Ovšem oproti systému NATO má náš systém logistiky i zvláštnosti v tom, že nezahrnuje zdravotnické zabezpečení a doplňování osob.

Funkce logistického systému by měla zabezpečit vojska veškerým materiálem a službami, především ve všech možných druzích konfliktů, ale i v činnosti vyčleněných sil AČR při nevojenských ohroženích.

V současné době je však třeba počítat i s tím, že po určitou dobu, potřebnou k přechodu na nový systém zabezpečení, budou její úkoly plněny ještě ne v takové podobě jako v nejvyspělejších armádách.

Při vyčlenění části sil AČR do jednotek mírových operací OSN může být její logistické zabezpečení uskutečňováno částí sil mírových prostředků logistického zabezpečení AČR nebo jinými jednotkami OSN anebo v souladu s mandátem země, jež si vyžádala zásah OSN.

Upravit: Plk. doc. Ing. Josef Kašpar, ČSc.

Činnost velitele

po obdržení úkolu k zaujetí léčky

Podplukovník Ing. KAREL ŘEHOŘEK

Velitel jednotky (skupiny) obdrží úkol k zaujetí léčky zpravidla na mapě:

- zprávy o protivníkovi,
- úkol jednotky (skupiny)
- kde má zaujmout léčku,
- cíle léčky,
- posilové prostředky,
- pohotovost léčky,
- činnost po splnění úkolu,
- signály (spojení), hlášení,
- heslo pro přechod vlastního předního okraje obrany (v případě, že léčka je zřizována v zabezpečovacím pásmu).

Na tomto základě (a po zpracování časového rozpočtu) vydá nařízení pro přípravu jednotky k plnění úkolu. V tomto nařízení zpravidla uvádí:

1. Stručnou charakteristiku úkolu jednotky (skupiny).

2. Opatření k přípravě osob a materiálu (techniky) např. kontroly bojové techniky, zbraní, spojovacích prostředků, munice a jiného materiálu, doplnění materiálu, který jednotka (skupina) nemá běžně ve vybavení (trhaviny, miny, radiolokátor, zvýšené dávky konzervované stravy, provaz, pouta, roubík).

3. Důležité časové údaje a opatření, např. dokdy ukončit veškeré práce, pohotovost k přesunu do prostoru léčky, kdy a komu odevzdat doklady, kdy a kde bude vydán rozkaz pro přesun do prostoru léčky, kdy a kde bude provedena psychologická příprava ap.

Po přesunu do prostoru léčky velitel jednotku (skupinu) skrytě rozmístí, zorganizuje zajištění a provede zpravidla s podřízenými veliteli rekognoskaci prostoru léčky. V průběhu rekognoskace:

• ujasňuje si kudy bude postupovat očekávaný protivník, jak terén na straně protivníka umožní splnit cíle léčky, případně jaké úpravy terénu provést (minování, zátrasy),

• hodnotí terén z hlediska rozmístění vlastní jednotky, možnosti vedení palby, maskování a skrytého odchodu z léčky,

• ujasňuje si, odkud bude nejvýhodnější

vzít zajatce, kdo tento úkol splní, jak se k místu vzetí zajatce dostane a jak a kudy se vrátí a odejde z místa léčky,

• ujasní si rozmístění a palebná pásma (sektory) podskupin (družstev, jednotlivců), kde umístit bojovou techniku, kde zvolit stanoviště pozorovatele, sektor pozorování, způsob spojení s ním,

• ujasní si způsob zajištění sestavy jednotky a možnosti kruhové obrany,

• zrekonoskuje cestu odchodu z místa léčky do shromaždiště jednotky po ukončení léčky,

• ujasní si orientační body.

Na závěr rekognoskace velitel jednotky (skupiny)

• nařídí podřízeným velitelům provést si svoji detailní rekognoskaci, rozmístit své podřízené, zahájit maskování,

• určí čas společné rekognoskace cesty

odchodu do shromaždiště jednotky (skupiny) po ukončení léčky s řidiči vozidel,

• určí dobu a místo vydání bojového rozkazu a provedení součinnosti a kdo se zúčastní.

Ve stanovené době vydá velitel jednotky (skupiny) bojový rozkaz, ve kterém uvádí:

- složení, situaci a ráz činnosti protivníka, rozmístění jeho palebných prostředků,

- úkol jednotky organizující vyslání léčky a úkol čtyř,

- objekty a cíle v prostoru činnosti léčky, které ničí prostředky nadřízených velitelů a úkoly sousedů (v případech, kdy to situace bude dovolovat např. v hloubce vlastní sestavy),

- postavení skupin (podskupin) a jejich úkoly, způsob činnosti při objevení se protivníka a po splnění úkolu,

- své místo a zástupce.

Dále velitel léčky oznamuje varovné signály, signály pro velení a součinnost a stanovuje způsob činnosti na ně.

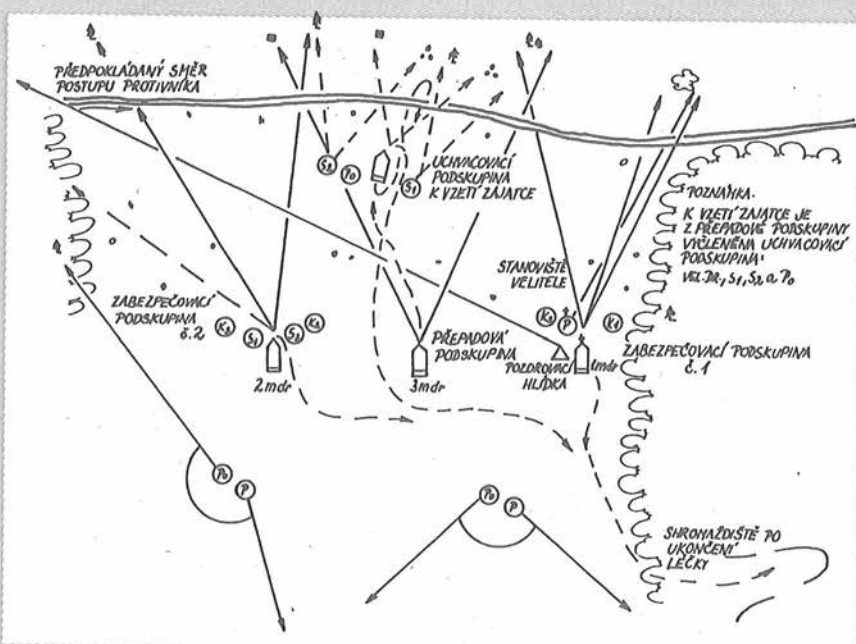
Bude-li na organizaci a přípravu léčky nedostatek času, pak pro organizaci léčky bude postačující:

• určení postavení skupin (podskupin) a jejich úkoly,

• způsob činnosti při objevení se protivníka a po splnění úkolu,

• oznámení varovných signálů, signálů pro velení a součinnost a stanovení způsobu činnosti na ně.

Po vydání bojového rozkazu velitel organizuje součinnost. Při této činnosti velitel uvádí slovně své podřízené do situací a žádá jejich řešení, přičemž se zaměřuje především na ty, kteří na uvedenou situaci

Obr. 1. Varianta organizace léčky mechanizovanou četou na BVP

musí (nebo nesmí) reagovat. Z metodického hlediska je výhodné součinnost organizovat k situacím:

A – činnost při příchodu protivníka, na kterého nemá být spuštěna léčka,

B – činnost při příchodu protivníka, který má být ničen

● zahájení palby,

● vzít zajatce,

C – odchod z léčky pod tlakem protivníka.

Několik poznámek k činnosti v léčce:

– jednotka, která zaujala léčku, se nesmí prozradit. Někdy může protivník (zejména jeho průzkum) provokovat palbou. Ani v tomto případě nesmí nikomu z jednotky (skupiny) selhat nervy a palbu opěťovat,

– při zahájení palby se zpravidla nejprve ničí první a poslední vozidlo v léčce a vozidlo, z něhož se pravděpodobně bude brát zajatec,

– palba se zahajuje na rozkaz velitele jednotky (skupiny). Rozkaz k zahájení palby musí být zdvojen, palba musí být zahájena všemi hlavními zbraněmi současně,

– je výhodné, když vlastní vozidla odcházející z léčky nemusí po vyjetí z úkrytu (stanoviště) zastavovat a otáčet se,

– řidiči vozidel po zahájení palby ihned spustí motory,

– na signál k ukončení léčky všichni rychle nasedají do vozidel a vozidla odcházejí z léčky v pořadí podle určení v rozkaze,

– pozorovatelé vedou pozorování ve svém sektoru po celou dobu boje v léčce,

– je výhodné, když pozorovatelé mají stanoviště blízko velitele jednotky a mají s ním osobní kontakt,

– velitelé musí mít přehled o svých podřízených a v případě zranění zajistit jejich přinesení a odsun,

– jako poslední odjíždí z léčky vozidlo, které to má nejsnazší.

Bojový rozkaz velitele mechanizované čety pro léčku

(obr. 1) – příklad

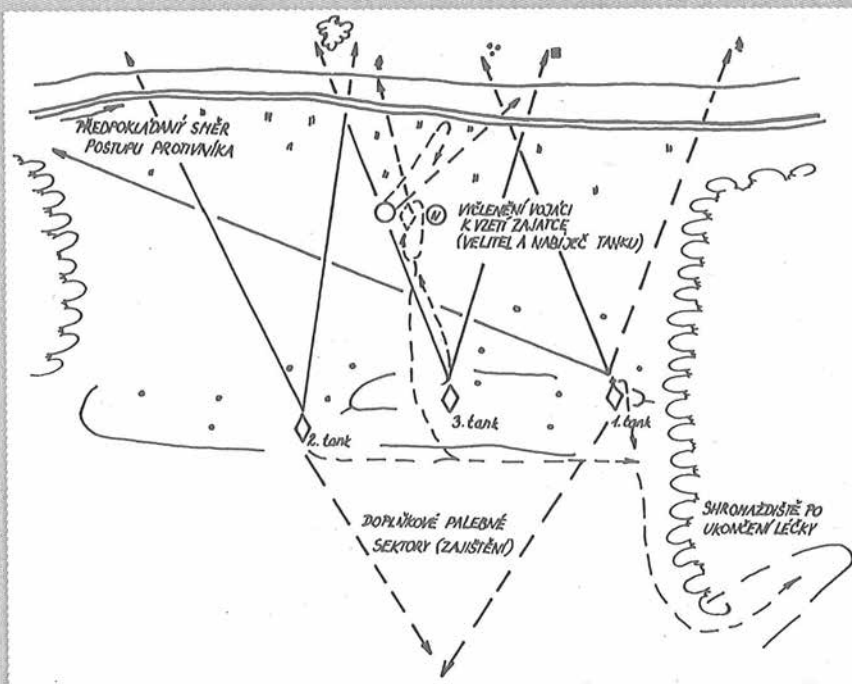
Protivník je soustředěn v prostoru... a provádí přípravy k útoku z chodu na směru..., ...

Úkolem 1. mč je zaujmout zde v tomto prostoru léčku. Zničit přesunujícího se protivníka v hodnotě mechanizované rotý a vzít zajatce nejméně v poddůstojnické hodnosti. Po splnění úkolu přesunout se do prostoru..., kde předat kořist.

Nařizují:

a) 3. mdr pod velením zástupce velitele čety, jako přepadová skupina zaujmout se svým BVP stanoviště u... Překvapivou palbou na krátkou vzdálenost zničit protivníka v pásmu...

Na můj rozkaz uchvacovací podskupina proniknout do prostoru..., vzít zajatce nejméně v poddůstojnické hodnosti, vzor výzbroje, popřípadě dokumenty. Po splnění úkolu, nebo na můj rozkaz, se přesunout

Obr. 2. Varianta organizace léčky tankovou četou

pod ochranou 1. a 2. družstva do shromaždiště čety jako první.

b) 2. mdr pod vedením velitele 2. družstva jako zabezpečovací podskupina č. 2 zaujmout postavení v úseku..., ... stanoviště BVP u...

Překvapivou palbou na krátkou vzdálenost zničit protivníka v pásmu..., doplnkový palebný sektor... Po vyrazení přepadové skupiny kryt její levý bok a její odchod. Po splnění úkolu anebo na můj rozkaz k ukončení léčky přesunout se pod mou ochranou do shromaždiště čety za přepadovou podskupinou.

Hodnotou pancéřovníka a pomocníka pancéřovníka zajistit sestavu čety v sektoru..., ...

c) 1. mdr. bez S₁ a S₂ pod velením postavení v úseku... stanoviště BVP... Překvapivou palbou na krátkou vzdálenost zničit protivníka v pásmu..., ... Po vyrazení přepadové skupiny kryt její odchod a odchod zabezpečovací podskupiny č. 2. Po ukončení léčky přesunout se do shromaždiště čety za zabezpečovací podskupinou č. 2.

Jedním kulometníkem zajistit sestavu čety v sektoru..., ...

d) S₁ a S₂ jako pozorovací hlídka, vedoucí pozorovatel S₁, ze stanoviště..., pozorovat v sektoru..., ... Při příchodu protivníka mi podat hlášení. Pozorování ukončit na signál k ukončení léčky.

Zaházení stop po zaujetí léčky zabezpečí velitelé poskupin. Velitelé poskupin odpovídají za odnesení vlastních raněných a padlých.

Palbu zahájit na můj rozkaz.

Signály:

– zahájit palbu

– vyrazení přepadové skupiny

– ukončení léčky (přesun do shromaždiště)

Pohotovost léčky v...

hod.

Mým zástupcem je...

Jsem u 1. družstva.

– výstřel z kanonu BVP
1. družstva nebo ústní rozkaz,
– zelená světlice nebo ústní rozkaz,
– červená světlice nebo ústní rozkaz.

Bojový rozkaz velitele tankové čety pro léčku

(obr. 2) – příklad

Protivník je soustředěn v prostoru... a provádí přípravy k útoku z chodu na směru...

Naším úkolem je zaujmout zde v tomto prostoru léčku. Zničit přesunujícího se protivníka v hodnotě rotý a vzít zajatce nejméně v poddůstojnické hodnosti. Po splnění úkolu přesunout se do prostoru..., kde předat kořist.

Nařizují:

a) Osádka 3. tanku, velitel – čet..., zaujmout se svým tankem stanoviště u... Překvapivou palbou na krátkou vzdálenost zničit protivníka v sektoru..., ... Na můj rozkaz proniknout do prostoru..., ... vzít zajatce nejméně v poddůstojnické hodnosti, vzor výzbroje, popřípadě dokumenty. Po splnění úkolu nebo na můj rozkaz se přesunout pod mou ochranou 2. tanku do shromaždiště čety jako první.

b) Osádka 2. tanku, velitel – des..., zaujmout se svým tankem stanoviště u...

jmout palebné stanoviště u... Překvapivou palbou na krátkou vzdálenost zničit protivníka v sektoru..., ..., doplňkový palebný sektor... Po vyražení 3. tanku k vzetí zajatce kryt jeho levý bok a kryt jeho odchod. Po splnění úkolu nebo na můj rozkaz k ukončení léčky přesunout se pod mou ochranou do shromaždiště čety za 3. tankem. Zajistit sestavu čety v doplňkovém palebném sektoru.

c) Můj tank zaujme palebné stanoviště u... Překvapivou palbou na krátkou vzdálenost zničit protivníka v sektoru..., ..., doplňkový palebný sektor... Po vyražení 3. tanku k vzetí zajatce kryt jeho pravý bok. Po ukončení léčky kryt jeho odchod 3. a 2. tanku a do shromaždiště čety odcházím jako poslední. Zajišťuji sestavu čety v doplňkovém palebném sektoru. Organizují pozorování protivníka v sektoru..., ...

Zaházení stop po ukončení léčky zabezpečí velitelé osádek. Velitelé osádek odpovídají za odnesení vlastních raněných a padlých.

Palbu zahájí na můj rozkaz.

Signály:

- zahájit palbu
- výstřel z kanonu mého tanku nebo ústní rozkaz,
- zelená světlice nebo ústní rozkaz,
- vyražení 3. tanku k vzetí zajatce
- ukončení léčky (přesun do shromaždiště)
- červená světlice nebo ústní rozkaz.
- Pohotovost léčky v... hod.
- Mým zástupcem je...

Poznámka: V uvedeném příkladu je řešeno na závěr léčky vzetí zajatce, i když to u tankové čety v léčce (pokud není zesílena mechanizovanou jednotkou – družstvem) bude méně obvyklé.

Organizace a provedení léčky k vzetí zajatce

(obr. 3)

Předem připravená léčka k vzetí zajatce je charakteristická zejména svým cílem. Z této charakteristiky vyplývají zvláštnosti organizace a provedení léčky. Tyto zvláštnosti se promítají zejména do výběru terénu a provedení léčky, do síly protivníka (s čímž souvisí délka komunikace, kterou je třeba mít pod kontrolou), do vzdálenosti postavení jednotky v léčce od komunikace, po které se předpokládá postup protivníka a konečně do času na provedení léčky. Ostatní podmínky a zásady jsou obdobné jako u léčky k ničení silnějšího protivníka.

Předem připravenou léčku k vzetí zajatce budou zpravidla provádět průzkumné orgány ve vlastním zabezpečovacím pásmu nebo v sestavě protivníka. Objektem přepadu budou průzkumné orgány, rekognoskační skupiny, zajišťovací jednotky, spojky, kurýři, kolony velitelství, štábů ap.

Na rozdíl od léčky k ničení silnějšího protivníka je v popředí zájmu zpravidla jenom jediné vozidlo protivníka nebo jedna osoba. Proto při výběru místa pro provedení léčky bude vhodné vybrat takový terén, kde by byl nejen omezen pohyb protivníka do stran, ale současně aby vozidlo, na němž máme zájem, bylo izolováno terénem (jeho členitostí a pokrytostí) od dalších vozidel kolony (doprovodu).

Oběma těmito podmínkám vyhovuje členitý, pokrytý, zatáčkový, nepřehledný terén (soutěska, serpentiny, silnice v členi-

tém terénu ap.). Tyto zvláštnosti vyplývají z toho, že vzetí zajatce je prvořadým cílem léčky, přičemž protivníka ničení jenom proto a natolik, aby vzetí zajatce bylo možné, a nedošlo ke zdržení s ničením velké síly protivníka, popřípadě riskování neúspěchu.

Na vlastní straně je vhodný terén, který umožňuje úkryt v blízkosti komunikace, po níž se předpokládá postup protivníka a který umožní rychlý a skrytý odchod z prostoru léčky.

Prakticky to znamená mít pod kontrolou jen několik desítek metrů komunikace, po níž se bude přesunovat protivník. Z toho vyplývá, že vlastní jednotka se může rozmístit blíže komunikace, po níž se očekává postup objektu přepadu, než tomu bylo u léčky k ničení silnějšího protivníka.

Doba na provedení léčky je dána dobou na nezbytné zničení části sil protivníka a dobou nutnou pro vzetí zajatce. Tato doba se bude pohybovat v rozmezí do 6 až 8 minut (viz kalkulace).

Kalkulace doby provedení léčky

Ničení protivníka 0,5 min.

Přesun přepadové podskupiny k objektu přepadu

- vozidlem (asi 250 m)... 1 min.

- pěšky (asi 100 m)... 0,5 min. 1,5 min.

Vzetí zajatce 2 min.

Přesun přepadové skupiny zpět

- pěšky (asi 100 m)... 0,5 min.

- vozidlem (asi 250 m)... 1 min. 1,5 min.

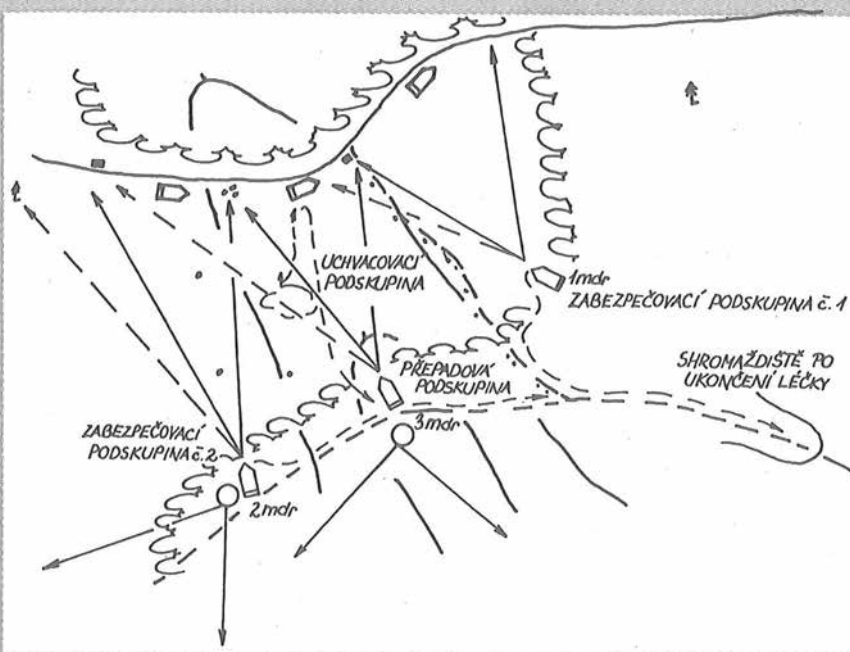
Celkem asi 5,5 min.

Poznámka: Uvedená kalkulace předpokládá umístění přepadové podskupiny 350 m od komunikace, z čehož část se přesune na vozidlo (250 m) a část pěšky (100 m).

Je-li léčka organizována v zabezpečovacím pásmu, pak velitel jednotky (skupiny) dostává úkol k zaujetí léčky k vzetí zajatce zpravidla na mapě. Průzkumný orgán v týlu protivníka dostává úkol k zaujetí léčky rdst, nebo se k tomu rozhoduje sám. Velitel podle možností organizuje přípravu jednotky ke splnění úkolu. Po přesunu do prostoru léčky provede rekognoskaci prostoru léčky, vydá bojový rozkaz a organizuje součinnost. Obsah těchto činností je obdobný jako je uvedeno v předcházející části.

Přepadová podskupina může být umístěna mimo vozidlo v blízkosti předpokládaného místa přepadu objektu anebo ve vozidle. V prvním případě musí zaujmout takové místo, aby byla ukryta před vlastními palbami. Ve druhém případě se může přesunout na vozidlo (po nezbytném zničení protivníka) blíže k objektu přepadu.

Poznámka: V dalším čísle najdete organizaci a provedení léčky bez předchozí přípravy a závěr seriálu.

Obr. 3. Varianta organizace léčky k vzetí zajatce

Vedení bojové činnosti

pozemním vojskem vyspělých armád

(část 4)

Podplukovník Ing. JAROSLAV MASNIČÁK

Cílem útoku v obou případech je získání iniciativy a přenesení bojové činnosti na území protivníka, přičemž se zdůrazňuje nutnost prosazování těchto základních podmínek vedení boje (operace) – obdoba USA.

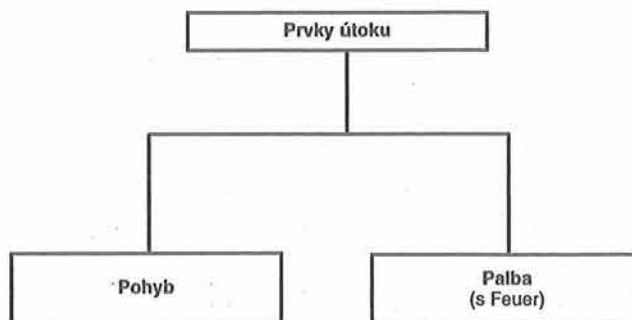
Iniciativa	Pružnost (rychlost)	Součinnost
Hloubka	Nepřetržitost	

Za základní a rozhodující druh bojové činnosti pozemním vojskem SRN je považován útok.

Z prostorů soustředění, z prostorů po ukončení cvičení nebo z mírových posádek..

Zpravidla po nezbytném přeskupení sil a prostředků.

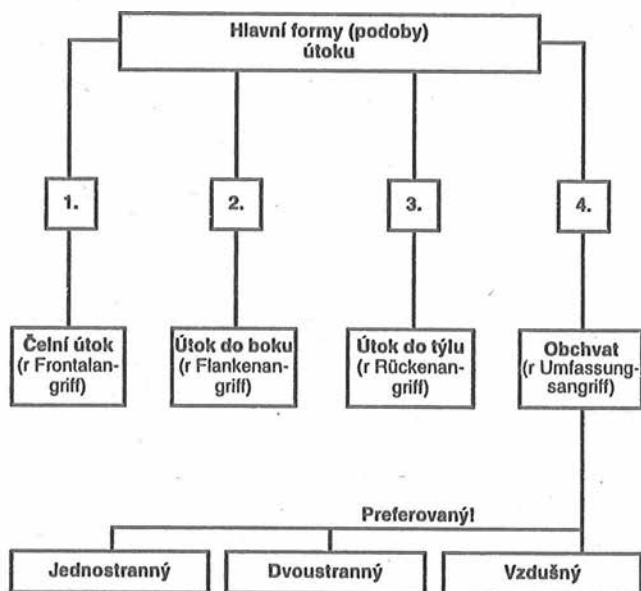
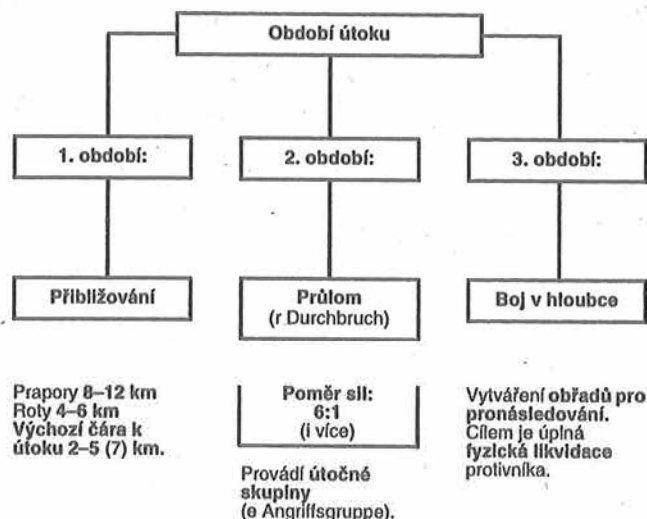

Základem je manévr vojsk.

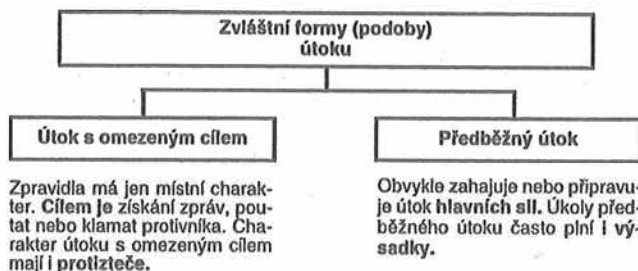
Cílem je:

- využití účinků vlastních paleb,
- vyvedení vojsk z ohrožených prostorů,
- klamání protivníka

Základem je palba (úder) RVD a TL.

Cílem obchvatu je dosažení rozhodného úspěchu (obklíčení) protivníka. Část sil poutá čelně, hlavní síly provádějí vlastní obchvat (kombinace všech druhů obchvatů).

Jak předběžný útok, tak i útok s omezeným cílem mají často charakter průzkumu boje (e Gefechtsaufklärung).

První psychologická pomoc v boji

Kapitán dr. Mgr. ROMAN VODRÁŽKA, CSc.

Psychologická příprava v boji zahrnuje dvě roviny:

1. Psychologickou přípravu v průběhu boje – pro zdravé, tělesně ani duševně nepostižené vojáky
2. Psychologickou první pomoc v boji – pro zraněné nebo jinak postižené vojáky:
 - před odsunem do týlového zdravotnického ošetřování
 - k rychlému návratu do boje

Psychologická příprava v boji má za cíl:

1. Udržet optimální psychickou připravenost vojáků, plnění úkolů v boji.
2. První psychologickou pomocí zmírnit následky poškození nebo zranění těch vojáků, jejichž postižení vyžaduje delší ošetřování v týlu.
3. Umožnit návrat do boje vojákům, kteří utrpěli takové duševní poškození (např. ze smrti kamaráda), které by bez první psychologické pomoci vedlo ke zhoršování stavu a k potřebě odsunutí je z boje.

1. PSYCHOLOGICKÁ PŘÍPRAVA V PRŮBĚHU BOJE

Pokud velitel nebo psycholog nepozoruje u své jednotky v průběhu boje žádné příznaky, svědčící o vzniku psychických poruch (viz níže odstavce o „vyčerpanosti z boje“), pak dostatečnými opatřeními jsou:

a) **Přiměřený spánek.** Dobře odpočinutí vojáci jsou více odolní vůči stresu. Rozumný dostatek spánku velmi zvýší a prodlouží i vaši toleranci vůči stresu, zabezpečí dostatek odpočinku. Přitom vojáci potřebují spát nejméně 4 hodiny denně, velitelé nejméně 6 hodin. Dostatek spánku je nezbytné zabezpečit jak pro vojáky, tak pro velitele.

b) **Hodnotná výživa.** Dobře živění vojáci jsou více odolní proti stresu. Teplá strava vydatně posiluje duševní rovnováhu a bojového ducha. Úkolem týlu je zabezpečit zásobování bojových jednotek teplou stravou, kdykoli je to možné.

c) **Snižování nadměrného napětí.** Jednoduché relaxační techniky pomáhají významně redukovat psychickou zátěž. Mnoho vojáků však tyto techniky nezná. Jejich nácvik a zkušenosti s využíváním v době míru a přípravy na boj proto ulehčí vojákům jejich používání za války.

d) **Upevňování soudržnosti jednotky.** Je to pravděpodobně nejvýznamnější opatření psychologické přípravy. Výzkumné studie z minulých válek ukazují, že příslušníci jednotek s vysokou úrovní morálky a soudržnosti méně propadali vyčerpanosti z boje. Soudržnost vyplývá z dobrých vztahů mezi vojáky a mezi vojáky a velitelem. Soudržnost, skupinová atmosféra a osvojení si armádních hodnot, umožňuje vojákům vést efektivní boj i v situacích, kdy by jiní zběhli.

2. PRVNÍ PSYCHOLOGICKÁ POMOC V BOJI

Hlavním a nejdůležitějším krokem je rozpoznávání vyčerpanosti z boje a jiných neuropsychických poruch.

Vyčerpanost z boje je normální reakce na psychickou zátěž plynoucí z ozbrojeného boje. Je také důležitým prvkem stavu pohotovosti vojáka.

V průběhu těžkých ozbrojených konfliktů se mohou ztráty plynoucí z vyčerpanosti z boje rovnat nebo dokonce mohou převyšovat počty fyzicky zraněných. Za 2. světové války bylo 25 % odsunutých vojáků vyřazeno právě vyčerpaností z boje. Vyčerpanost tedy představuje významný faktor snižující početní sílu armád. Přitom velitelé a zdravotníci jednotek mohou uskutečňovat jednoduchá opatření, zaměřená na minimalizování těchto ztrát.

V zásadě je nutné rozlišovat mezi akutní vyčerpaností z boje a chronickou vyčerpaností z boje.

Akutní vyčerpanost z boje se projevuje několik hodin nebo dokonce minut po zapojení vojáka do boje. Většina takto postižených vojáků může zůstat u své jednotky a je schopná se vrátit k normálnímu chování během několika hodin nebo minut. Těmto vojákům již nehrozí nebezpečí, že znovu upadnou do stavu vyčerpanosti z boje.

Příznaky vyčerpanosti z boje

Mezi nejčastější reakce na boj patří zvracení, zrychlení srdečního tepu, podrážděnost, euforie, obtíže podřídit se veliteli a povinnostem a zdráhání se opustit bezpečné místo.

Mnoho vojáků zažívá roztěkanost, napětí, fyzické vyčerpání, žaludeční potíže, strach, potíže se paměti, obtížné myšlení, špatný spánek, zlost, vztek, nedostatek sebevědomí a dokonce znehybnění a záchvaty.

Pojem vyčerpanost z boje označuje situaci, kdy některý z uvedených příznaků je tak intenzivní, že jeho nositel jedná neefektivně, paradoxně, anebo je nebezpečný okolí či sám sobě.¹⁾

Vojenští experti předpovídají, že budoucí konflikty budou vyžadovat rychlé rozvinutí sil bez předchozího varování. Do akcí budou zasazovány malé jednotky, které budou plnit úkoly v krátkých, ale extrémně krutých střetnutích na cizím a nehostinném území. Vzhledem k těmto okolnostem představuje akutní vyčerpanost z boje hlavní nebezpečí pro psychiku vojáků.

3. PSYCHOLOGICKÁ PRVNÍ POMOC K RYCHLÉMU NÁVRATU DO BOJE

Co má velitel udělat, propukne-li u vojáka akutní vyčerpanost z boje a velitel zpozoruje na vojákově jeff příznaky?

V první řadě není nutné propadat panice.

Okamžitě je potřebné zahájit provádění první psychologické pomoci, která se musí řídit těmito zásadami:

1. **Blízkost.** Znamená neodsunout vojáka pryč od jednotky, nebo o něj aspoň pečovat co nejbližší u jednotky.

2. **Rychlost.** Pomoc zahájit okamžitě, jakmile to je možné.

3. **Očekávání.** Postiženému dát jasně najevo, že očekáváme jeho brzký návrat k jednotce a k plnění všech bojových úkolů.

4. **Snadnost.** Pomoc postiženému je velmi jednoduchá a snadná, takže opatření se mohou uskutečnit vlastními silami jednotky.

Postup při první psychologické pomoci v boji:

• prvním krokem je „přátelské podání pomocné ruky“, tzn. dát vojákovi pocítit, že má kamaráda (-y), o kterého se může opřít a který mu chce pomoci;

• nutné je uklidnit rozrušeného vojáka, vytvořit mu vhodné podmínky pro relaxování. Délka relaxace musí být co možná nejdelší. Dobrou rychlou relaxací je např. hluboké soustředěné dýchání, které uklidňuje citové a tělesné napětí. Ovládá-li voják některou relaxační techniku (např. autogenní trénink), je situace daleko snadnější a naděje na zlepšení velmi vysoká;

• vojáka je dále nutné stále utišovat a uklidňovat, zorientovat ho v situaci, ve které se nachází;

• umožnit mu ventilovat jeho pocity a emoce, tzn. nechat ho hovořit, po-

kud pláče, vzlyká, směje se ap. je potřebné ho nechat, aby své city „vylil“, aby se jeho negativní emoční napětí uvolnilo;

• zabezpečit, aby měl postižený odpovídající stravu, tekutinu a odpočinek;

• postupně ho znovu začlenit do subordinačních vztahů (prakticky to znamená po určitém zlepšení mu připomenout, kdo je jeho velitel a kde je, že musí začít plnit jeho rozkazy a celkově mu dát najevo – ovšem citlivě – že se po něm začne vyžadovat plnění povinností;

• stále mu dávat pocítit přátelství a podporu kamarádů a zájem velitele o jeho stav;

• postupně ho začleňovat na jeho místo v jednotce.

Tento jednoduchý „léčebný plán“ umožňuje odstranit akutní vyčerpanost z boje, a co je ještě důležitější, upevňuje pouta mezi vojáky v jednotce.

Je jasné, že rozhodujícím faktorem pro rozhodnutí, zda o vojáka pečovat v jednotce nebo ho odsunout do týlu, je taktická situace jednotky. Hrozí-li jednotce bezprostřední nebezpečí boje, pak obvykle není schopná věnovat pozornost vojákům postiženým akutní vyčerpaností z boje. Naproti tomu jednotka právě vyvedená z boje by si měla postižené vojáky ponechat. Vyléčení z akutní vyčerpanosti z boje je obvykle rychlé.

Velitel by měl mít na paměti, že jako prevenci před vyčerpaností z boje by měl jeho podřízený (i on sám) využívat každou možnou chvíli k odpočinku.

Pokud taktická situace neumožňuje léčit vojáka v jednotce, nebo pokud je vojákovo postižení těžké a ohrožuje vojáka nebo okolí, velitel nebo zdravotník musí postiženého odsunout k vyššímu stupni zdravotnického zabezpečení. To je obvykle praporeční obvaziště.

4. PRVNÍ PSYCHOLOGICKÁ POMOC PRO VOJÁKY ODSUNOVANÉ DO TÝLU (na praporeční obvaziště)

Opouští-li voják jednotku kvůli léčení, velitel jednotky ho musí ubezpečit o tom, že očekává jeho brzké uzdravení a rychlý návrat k jednotce!

Vzhledem k dynamickému a mobilnímu charakteru současného boje je důležité nechat, pokud možno, vojáka v jednotce nebo blízko ní. Čím dále od jednotky se dostane, tím těžší bude po uzdravení jeho návrat. Výzkumy ukazují, že čím dále od jednotky je voják léčen, tím hůře se uzdravuje a tím později se vrací k jednotce nebo ke svým povinnostem.

Je lepší neumísťovat vojáky s vyčerpaností z boje společně s fyzicky zraněnými vojáky. Psychicky postižení vojáci se totiž mohou identifikovat se zraněnými a jejich stav se může zhoršovat, i když jejich prognóza je velmi dobrá. Vojáci s vyčerpaností z boje by vůbec neměli být považováni za „pacienty“. Výjimka platí v případě, že je voják nějakým způsobem nebezpečný sám sobě nebo svému okolí. To se však stává velmi zřídka.

Vojáci s vyčerpaností z boje potřebují dostat příležitost vypovídat se ze svých zážitků a pocitů. Postiženému velmi pomáhá, dostane-li něco k jídlu a pití, může-li se umýt a vyspat nebo odpočinout. Potom, co jsou uspokojeny jeho základní potřeby, může postižený voják pomáhat při práci. Je samozřejmě nutno mít na paměti, že základ léčby spočívá v klidu a odpočinku, dobré výživě a příjmu tekutin. Voják může vykonávat lehčí práce při tylovém zabezpečení jednotky.

Léčba na praporečním obvazišti trvá obvykle 24 až 48 hodin. To je tedy doba, po kterou může velitel jednotky očekávat návrat svého podřízeného. Pokud voják není po této době uzdraven, dostává se do odborné psychiatrické péče. Neuzdraví-li se ani po 72 hodinách, musí být odsunut na vyšší zdravotnické stanoviště – jeho stav je vážný.

Po uzdravení by se měl voják vrátit ke své jednotce do původní funkce. Znovuzačlenění je důležitým krokem. Voják potřebuje cítit, že je ostatními členy jednotky akceptován, přijímán. Za tento proces je zodpovědný velitel. Velitel musí vracejícího se vojáka přivítat a pověřit ho stejnou zodpovědností, jakou měl před odchodem od jednotky. Tomuto vojákovi již nemá být poskytována zvláštní pozornost.

Použitá literatura:

1) Rahe, R. H.: Acute Versus Chronic Psychological Reactions to Combat, In: Military Medicine, 153, 7:365, 1988, s. 365–372.

Úloha

rozhodování v řídicí práci

Podplukovník Ing. ZDENĚK NOVOTNÝ

Objem činnosti velitelů a řídicích pracovníků se neustále rozšiřuje, v souvislosti s tím se zkracuje čas k přijímání racionálních rozhodnutí. V reálném životě je každý člověk obklopen nesmírným množstvím informací, které nestačí zpracovávat, naproti tomu často pociťuje řídicí pracovník nedostatek informací, které pro své rozhodování potřebuje.

Ve společnosti dochází k neustálému nárůstu životního tempa, je stále méně času učit se novému na základě předchozí zkušenosti. V praktickém životě vidíme neefektivní programy, plýtvání a neřešené problémy.

Stále větší roli při řešení těchto rozporů sehrává automatizace a využití nejmodernějších technických prostředků. Přesto však žádný stroj nedokáže nahradit člověka v jeho schopnosti myslet a rozhodovat se.

1. Rozhodování v řídicí práci

Řídicí práce je činnost, umožňující dosažení předem stanovených cílů pomocí jiných lidí. V (5) je definován obdobně management jako proces, pomocí něhož spolupracující skupina řídí svoji činnost směrem ke společnému cíli. Tento proces zahrnuje techniky, pomocí nichž významná skupina lidí (managéri) koordinují činnost jiných lidí.

Mezi rozhodující funkce managementu patří (5):

- **Rozhodování** – proces, při kterém je vybírán směr činnosti z několika možných alternativ za účelem dosažení žádoucího výsledku.
 - **Organizování** – proces, při kterém struktura a rozmístění zdrojů jsou stanoveny.
 - **Personální práce** – proces, kde manager vybírá, provádí výcvik a podporu a také propouští své zaměstnance.
 - **Plánování** – proces přípravy budoucích činností a stanovení reálných alternativ.
 - **Kontrola** – proces hodnocení výkonu a jeho směřování ke stanovenému cíli.
 - **Komunikace** – proces přenosu myšlenek k ostatním s cílem dosáhnout žádoucího účinku.
 - **Řízení** – proces vedení podřízených směrem ke společnému cíli.
- Tyto funkce jsou vzájemně velmi pevně propojeny, v naučné literatuře je však vhodné je pojednávat samostatně.

Mezi uvedenými funkcemi má specifické místo funkce rozhodování. Schopnost umět se správně rozhodnout je zpravidla to, co rozlišuje dobrého manažera od pracovníků méně dobrých.

Význam rozhodování vyplývá i ze stanovení základních rolí manažera.

3 základní role manažera

1. mezipersonální

- a) image organizace, reprezentant

- b) leader, vedoucí

2. informační

- a) monitorování
- b) zdroj poznatků
- c) třídění informací

3. rozhodovací

- a) podnikatel
- b) řešitel konfliktních situací
- c) vyjednávač
- d) rozmístění zdrojů.

Rozhodování, tedy rozhodovací procesy a jejich úroveň významným způsobem ovlivňují efektivnost veškerého řízení. Je to soubor procesů, jejichž smyslem je vyhledávat optimální cíl a vhodné cesty k dosažení tohoto cíle, vhodný způsob jednání v určité situaci.

Řídicí rozhodování je zpravidla adresováno druhému subjektu (= objektu řízení), jehož jednání má orientovat, upravovat, regulovat.

Rozhodovací proces je souhrn celé řady aktivit, které realizují subjekt řízení při řešení praktického problému.

Nedílnou součástí řídicí činnosti je neustálé realizování konkrétních rozhodovacích procesů, které tvoří myšlenkovou, projekční část řešení neustále vznikajících praktických problémů.

Každý případ nebo úloha má určitou výchozí situaci a určitý cíl nebo žádoucí stav. Řešením je tedy dosažení žádoucího stavu.

Pro pochopení významu rozhodnutí je vhodná následující definice managementu (řídicí práce) (4):

Management je vhodné rozmísťování omezených (nedostatkových, limitovaných) zdrojů mezi četné (vzájemně konkurující) alternativy, za nejistoty, v (omezeném) čase, k dosažení stanovených cílů.

Jako základní zdroje se v managementu uvádí:

- lidský potenciál
- materiální a technické prostředky
- finanční zdroje.

Poznámka: Ve výše uvedené definici označují příslušky v závorkách situace ne bezpodmínečně nutné, v praxi však velice časté.

Manager potřebuje formulovat a charakterizovat jednotlivé alternativy, vybrat z nich tu nejlepší a co nejefektivněji ji realizovat.

Ve výše uvedené definici managementu je jako neoddělitelná situace při rozdělování alternativ uvedena nejistota. Tento pojem je zde chápán obecně jako míra určité nedostatečnosti výchozích informací.

Rozhodování za nejistoty je stav, kdy relativně není možné posoudit, zda, kdy a jak se projeví určité skutečnosti, které podstatně ovlivňují řešení problému. Přesto se manager (řídící pracovník) musí v dané situaci rozhodnout.

Z informačního hlediska je kvalita rozhodnutí ovlivněna mírou určitosti výchozích informací a způsobem jejich zpracování. Podle znalosti výchozích podmínek lze každou rozhodovací situaci zařadit do některé z následujících oblastí:

- oblast celkové (relativní) znalosti prostředí
- oblast rizika
- oblast nejistoty
- oblast totální neznalosti.

Vzhledem k tomu, že jednotlivé alternativy posuzujeme zpravidla z více hledisek, nelze hranice mezi jednotlivými oblastmi v konkrétních situacích přesně vymezit.

Graficky lze situaci vyjádřit takto:

Celková znalost	Oblast rizika	Nejistota	Totální neznalost
--------------------	------------------	-----------	----------------------

Celková znalost je situace, kdy rozhodující subjekt má možnost stanovit alternativy a relativně zná následky realizace těchto alternativ. Platí tedy zásada, že po každé činnosti (která je příčinou) relativně nutně nastane i následek. Při rozhodování se proto manager omezí na stanovení kritérií, podle kterých vybere optimální alternativu. V praxi se tato situace vyskytuje v čistě podobě zřídka, jde spíše o teoretickou situaci. Obdobný proces rozhodování však probíhá zejména při činnostech v minulosti již vícekrát uskutečněných. Manager se často může ve své činnosti omezit na regulaci známých postupů.

Druhou mezní situací je totální neznalost, kdy v zásadě nelze stanovit a vymezit možné situace, které mohou nastat, a nelze tedy poznat ani možné následky realizace jednotlivých alternativ. I tato oblast je mezní a spíše teoretická. Musí-li se rozhodující subjekt přesto rozhodnout, je omezen na intuici.

Mezi těmito extrémními situacemi leží oblasti rizika a nejistoty. Jejich společnou charakteristikou je, že lze stanovit možné alternativy, lze i (často s jistou mírou neurčitosti) poznat následky realizace jednotlivých alternativ. Oblast rizika lze chápat jako podoblast nejistoty. Oproti nejistotě lze v oblasti rizika předem stanovit pravděpodobnost s jakou nastanou jevy, ovlivňující jednotlivé alternativy, mohou být známy i následky těchto jevů. Typická oblast rizika je např. při hrách s předem stanovenými pravidly. Při sázení sportky známe na počátku možné ztráty při každé alternativě, která je dána cenou za každou podanou sázenku. Lze matematicky vyhodnotit pravděpodobnost výhry v prvním, druhém a dalším pořadí a jsou i relativně známy výhry v jednotlivých pořadích. Možné alternativy jsou podání žádné, jedné až n sázek v každém tahu a dále volba čísel pro sázení.

Nejistotu lze chápat jako kvantitativní prvek. Lze tedy rozlišit rozsah vstupních informací, a tím i různou míru nejistoty. Dále lze rozlišovat, zda nejistota v daném případě postihuje nepodstatné či rozhodující oblasti řešeného problému.

Zvláštním typem nejistoty je tzv. **strategická nejistota**. Vzniká tehdy, když dva nebo více nezávislých subjektů usilují o dosažení cíle, přičemž dosáhne-li cíle jeden z nich, ovlivní tím značně možnost dosažení cíle ostatním. Tento typ nejistoty se projevuje v situacích soutěží, her, ale z našeho úhlu pohledu zejména ve vojenském i politickém konfliktu.

Mimo nejistotu v oblasti vymezení alternativ a poznání následků realizace těchto alternativ mohou proces rozhodování ovlivnit i jiné faktory:

▲ Při rozhodování v situaci komplexnosti jsou vlivy, ve kterých je potřeba rozhodnout, velmi rozsáhlé, nesourodé, jednotlivé okolnosti jsou spojeny nepřehlednými vzájemnými vazbami.

▲ Při rozhodování v konfliktní situaci dochází k nežádoucím interakcím mezi účastníky problémové situace, kteří mají rozdílné cíle nebo měřítka hodnot, stanoviska, hodnocení situace aj. Jde o řešení problémů s výraznými sociálními aspekty.

▲ Při rozhodování v omezeném čase jde o situaci, kdy disponibilní čas nedovoluje získat nebo vyhodnotit informace potřebné k rozhodnutí.

Rozhodovací proces probíhá zpravidla ve třech fázích:

1. Předrozhodovací fáze spočívá v:

- ujasnění problému jako rozporu mezi žádoucím stavem a skutečností
- vymezení problémové situace (stanovení hranic, dimenzí problému)
- zhodnocení povahy a závažnosti problému, tj. zda problém řešit či neřešit.

2. Rozhodovací fáze zahrnuje:

- upřesnění parametrů rozhodnutí a jejich objektivizaci
- sběr informací k danému rozhodnutí
- informace možných alternativ řešení
- stanovení preferencí, hodnotového systému, kritérií
- výpočet nebo zjištění optimální alternativy
- vlastní rozhodnutí.

3. Porozhodovací fáze začíná vydáním pokynů nebo příkazů k uskutečnění zvolené alternativy a přechází plynule do etapy realizace.

V předrozhodovací a rozhodovací fázi jde tedy především o zpracování informací, to bývá provedeno formou analýzy.

2. Metody rozhodování

Rozhodování je logický proces zpracování informací při přípravě rozhodnutí. Jde o proces řešení problému s více než jednou alternativou řešení.

Použití metod rozhodování je vázáno na:

- rozhodovací situaci, problém
- časový prostor k přípravě rozhodnutí
- řídicí stupeň
- počet rozhodovacích subjektů
- časový horizont, k němuž se rozhodování vztahuje
- kvalifikace řídicího subjektu.

Mezi prvky rozhodovacího subjektu patří:

- cíl rozhodování, tedy budoucí stav, kterého má být dosaženo
- kritéria rozhodování, tedy hlediska, která rozhodovatel zvolí pro posouzení vhodnosti jednotlivých variant
- subjekt rozhodování, jednotlivec nebo skupina, která rozhoduje
- objekt rozhodování, část objektivní reality, které se rozhodnutí týká
- možné alternativy, které jsou zvažovány v závislosti na reálné možných situacích, stavech okolí.

S možnými alternativami jsou neoddělitelně spojeny i jejich důsledky, tedy stav objektů rozhodování a jejich okolí, které zřejmě nastanou při realizaci té které alternativy.

Rozhodovací procesy lze třídit podle různých hledisek.

Tato klasifikační hlediska jsou vzájemně nezávislá, mohou tedy vzniknout četné kombinace. K nejčastěji užívaným kritériím klasifikace patří následující:

- Podle subjektu lze procesy rozhodování dělit na procesy individuálního a kolektivního rozhodování.
- Podle počtu kritérií rozhodování lze rozlišovat procesy jednokriteriální a vícekritériální (multikriteriální).
- Podle faktoru času a relativní stability prostředí lze rozlišovat statické a dynamické procesy rozhodování.
- Podle stavu prostředí se rozlišuje rozhodování za jistoty, nejistoty, za rizika a v situaci totální neznalosti.
- Podle řídicí úrovně a časového horizontu rozhodnutí lze rozlišovat rozhodování strategické (konceptní), taktické a operativní.

S mírou určitosti výchozích podkladů a také s disponibilním časem souvisí i možnost použití jednotlivých metod rozhodování. Podle míry exaktnosti výchozích podkladů lze metody rozhodování dělit do následujících skupin:

1. Metody empirické
2. Metody exaktní
3. Metody heuristické.

Literatura:

- (4) Kolektiv autorů: *Studijní materiály DRMEC, NPS Monterey, CA, USA 1992*
- (5) Massie J. L.: *Essentials of Management, Prentice Hall, New Jersey 1992*

(pokračování)

Havárie

a jiné živelní pohromy v míru, jejich druhy a účinky na osoby a materiální hodnoty, opatření k ochraně

Podplukovník Ing. OTAKAR MIKA, CSc.,
podplukovník Ing. MILAN KŘÍŽ

V novém předpisu Vševojsk-7-1, který je v platnosti od 1. 10. 1993, je v předmětu „Ochrana proti zbraním hromadného ničení“ nově zařazena problematika o haváriích a živelních pohromách v míru. Dříve platný předpis Vševojsk-7-1 byl doplněn pro usnadnění výuky předmětu „Ochrana proti zbraním hromadného ničení“ o pomůcku Vševojsk-51-6/1 z roku 1989, kde jsou uvedena všechna témata předmětu ve formě písemných příprav. Tato pomůcka je nadále využitelná, neobsahuje však právě nově zařazené téma o haváriích a živelních pohromách.

Ve vojenských řádech a předpisech není k této problematice uveden dostatek informací. Předpokládá se, že novelizace předpisu Vševojsk-2-1 „Ochrana proti zbraním hromadného ničení“ bude zahrnovat radiační a chemické havárie, zásady a způsoby ochrany proti jejich následkům.

Pro usnadnění vedení základního výcviku jsme připravili výše uvedené téma přímo ve formě písemné přípravy, kterou lze bez úprav použít.

K doplnění výkladu je vhodné připravit předem nákresy, průsvitky nebo schémata. Jde v podstatě o většinu tabulek, které jsou vzpomenu ty v písemné přípravě a jsou uvedeny jako přílohy.

Na první pohled se zdá, že informace o této problematice jsou jen velmi těžko dostupné. Avšak ve vojenském odborném tisku byly některé problémy, i když ne komplexně, publikovány. Zájemce proto odkazujeme na níže uvedený stručný přehled:

1. Vojenský profesionál:

- P. Zahradníček: Výrony chemických škodlivin na bojišti č. 1 a 2/92;
- O. Mika – M. Kříž: Radiační situace, č. 8/92;
- J. Hrabě: Ochrana obyvatelstva v okolí jaderných zařízení, č. 8 a 9/92;
- O. Mika: Znovu k problému jaderné energetiky, č. 12/92;
- P. Zahradníček: Boj jednotek v prostorech zamořených radioaktivními látkami po havárii (destrukci) jaderných energetických zařízení, č. 7 a 8/93.

2. Vojenské rozhledy:

- O. Mika – M. Kříž: Některé potenciální zdroje extrémní kontaminace životního prostředí v míru, č. 9/92;

- O. Mika: Komplexní záchranný systém České republiky, č. 7/93;

Mnoho užitečných informací lze nalézt také ve všeobecné literatuře, která se vztahuje k problematice životního prostředí, jako např.:

- E. Hadač: Ekologické katastrofy, Horizont Praha, 1987;
- B. Moldan: Životní prostředí ČR, Academia Praha, 1992 a celá řada dalších publikací.

Téma: HAVÁRIE A JINÉ ŽIVELNÍ POHROMY V MÍRU, JEJICH DRUHY A ÚČINKY NA OSOBY A MATERIÁLNÍ HODNOTY, OPATŘENÍ K OCHRANĚ

Učebně výchovný cíl: Seznámit vojáky s radiačními a chemickými haváriemi a živelními pohromami v míru a jejich účinky na osoby a materiál-

ní hodnoty. Objasnit zásady a možné způsoby ochrany osob před účinky havárií a živelních pohrom.

Učební otázky:

1. Úvod
2. Radiační havárie
3. Chemické havárie
4. Živelní pohromy
5. Závěr

Doba trvání: 2 výcvikové hodiny

Metoda: Výklad

Literatura:

- předpis CO-2-19: OCHRANA OBYVATELSTVA A OPATŘENÍ V NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ PŘI RADIAČNÍ HAVÁRII JADERNÉHO ENERGETICKÉHO ZAŘÍZENÍ;
- předpis CO-51-5: VÝRONY NEBEZPEČNÝCH ŠKODLIVIN

1. Úvod (5')

V posledních letech vedle problematiky zbraní hromadného ničení vystupuje do popředí otázka tzv. „provozních havárií“ a živelních pohrom, následky kterých se v řadě případů mohou přibližovat následkům použití právě zbraní hromadného ničení.

Provozní havárie se vyskytují při pracovním procesu v průmyslu i zemědělství. Vznikají v důsledku selhání lidského faktoru, techniky nebo technologie.

Příčinou většiny provozních havárií je selhání lidského faktoru, které neustále představuje velmi reálné nebezpečí a vyžaduje položit důraz na prevenci vzniku havárií, přípravu opatření k omezení následků, přípravu sil a prostředků k záchraně osob i majetku a stanovení efektivního postupu k odstranění následků a obnovení původního stavu.

Provozní havárie se podle místa vzniku a zejména druhu uniklé škodliviny dělí na havárie radiační a chemické. Teritorium našeho i okolních států je stále více spoutáno infrastrukturou průmyslu, zemědělství, dopravy a služeb, která představuje největší nebezpečí z hlediska možného vzniku provozní havárie. Patří sem především oblasti s vysokou průmyslovou aglomerací, dopravní uzly, různá hydrologická zařízení, sítě potrubí a skladů plynů a kapalných hořavin, četných chemických a petrochemických závodů, vyrábějících a spotřebovávajících toxické, hořlavé a výbušné chemikálie a dále moderní energetická zařízení se stále narůstajícím podílem jaderných.

Vybrané příklady radiačních havárií

Tabulka 1

Místo	Rok	Popis události	Důsledky
WINDESCALE V. Británie	1957	Vznícení grafitových bloků, únik radioaktivního jódu	13 mrtvých, 260 onemocnělo ne- mocí z ozáření
IDAHO FALLS USA	1961	Únik radioaktivních látek z re- aktoru	3 mrtví
GUNDEMRINGEN SRN	1975	Únik přehřáté radioaktivní páry	2 mrtví
THREE MILE ISLAND USA	1979	Únik radioaktivní vody z reak- toru	1 mrtvý, 100 hos- pitalizováno
ČERNOBYL Ruská federace	1986	Havárie reaktoru s únikem ra- dionuklidů	32 mrtvých, ně- kolik desítek zra- něno či poškoze- no na zdraví

U černobylské radiační havárie mimo uvedené důsledky obdržely miliony obyvatel různou přídatnou dávku. V důsledcích radiačních havárií nejsou uvedeny ztráty a poškození hospodářských zvířat, polních a lesních kultur, kontaminace půdy ap.

2. Radiační havárie (30')

Radiační havárie jaderného energetického zařízení je myšlen únik nebo aktuální hrozba úniku radioaktivních látek do okolí jaderného energetického zařízení v takovém množství, že je nutno vyhlásit a provádět havarijní opatření.

Vybrané uvedené příklady radiačních havárií, ke kterým došlo v minulosti, dokumentují jejich závažnost (tabulka 1).

Na teritoriu České republiky, ale i v příhraničních oblastech okolních států jsou v provozu jaderná energetická zařízení.

Nejedná se pouze o jaderné elektrárny, ale i o další provozy jako jsou těžba a úpravy jaderného materiálu, dopravní systémy pro přepravu jaderného materiálu a zpracování a uložení jaderných odpadů (tabulka 2).

Vytváření radioaktivního zamoření je značně ovlivněno místními meteorologickými podmínkami. Hlavní vliv má situace v přízemní vrstvě atmosféry. Uvádá se, že „jaderný aerosol“ vystupuje do výšek asi 100 až 200 metrů nad terénem. Dalšími vlivy, které se uplatňují při vytváření radioaktivního zamoření je reliéf, pokrytost a zastavěnost terénu.

Z hlediska ochrany člověka je nutné v první řadě hodnotit rizika a nebezpečí, která jsou v prostoru zamořeném radioaktivními látkami, respektive při „vypadávání“ radioaktivních látek z „jaderného aerosolu“. Radioaktivní zamoření emituje radioaktivní záření alfa, beta a gama v různém energetickém spektru. V prostoru zamořeném radioaktivními látkami je člověk vystaven trojímu nebezpečí.

1. Vnějšímu ozáření celého těla, které způsobuje radioaktivní záření ze zamořeného terénu (především záření gama).

2. Vnějšímu ozáření povrchu nekrvých částí těla, kdy se radioaktivní látky dostanou přímo na pokožku (hlavní nebezpečí představuje záření alfa a beta pro svoji vysokou ionizační schopnost).

3. Vnitřnímu ozáření organismu, kdy radioaktivní látky vnikají do organismu a pak dlouhodobě ozařují vnitřní orgány (hlavní nebezpečí tvoří i zde záření alfa a beta). Do organismu mohou radioaktivní látky vniknout vdechováním plynů, aerosolů a radioaktivních částic, nebo zanesením radioaktivních částic do organismu s potravou a tekutinami (tabulka 3).

Problematika radiačních havárií je zahrnuta v předpisu Civilní obrany (CO-2-19) a v armádě v pomůcce Metodika zjišťování a vy-

hodnocování radiační situace po haváriích jaderných elektráren.

Při vzniku radiační havárie se tvoří pásma radioaktivního zamoření, která za ideálních povětrnostních a terénních podmínek mají tvar velmi

Jaderná energetická zařízení v ČR a v sousedních zemích

Tabulka 2

a) Česká republika

Místo	Bloky JE	Typ reaktoru	Poznámka
1. Dukovany	1-4	VVER-40/V-213	v provozu
2. Temelín	1,2	VVER-1000	ve výstavbě

b) sousední země

Stát	Počet JE	Poznámka
1. Německo	19	v provozu
2. Ukrajina	7	v provozu
3. Slovensko	1	v provozu
4. Maďarsko	1	v provozu
5. Polsko	0	
6. Rakousko	0	odmítlo konc. JE

Dukovany mají novější typy reaktorů V-213 a byly uváděny do provozu v letech 1985 až 1987. U Temelína se počítá s uváděním do provozu asi ve druhé polovině devadesátých let.

protáhlé elipsy s tímto označením a charakteristikami:

- M – pásmo ohrožení (5–50 cGy) – červeně,
- A – mírné zamoření (50–500 cGy) – modře,
- B – silné zamoření (500–1 500 cGy) – zeleně,
- C – nebezpečné zamoření (1 500–5 000 cGy) hnědě,
- D – velmi nebezpečné zamoření (5 000 cGy a více) – černě.

Pásma zamoření jsou charakterizována dávkami (absorbovanými dávkami), které obdržel nechráněná živá síla při pobytu na hranicích pásem do úplného rozpadu všech radionuklidů (hodnoty uvedené v závorkách).

Pro přepočty dozimetrických veličin platí přibližný vztah: 100 R (rentgenů) = 100 cGy (centigray).

Druhy ochranných opatření při radiační havárii

1. monitorování,
2. vyrozumění a varování,
3. ukrytí,
4. jódové profylaxe (tablety jodidu draselného),
5. regulace pohybu osob,
6. evakuace obyvatelstva,
7. přesídlení obyvatelstva
8. individuální ochrana osob,
9. hygienická očista osob,
10. regulace používání zamořených poživatin a krmiva,
11. speciální očista postiženého území,
12. zdravotní péče.

Při pobytu v zamořeném prostoru se přijímají obvyklá režimová opatření.

V současné době zavedené ochranné masky M-10 (M-10 M) neposkytují dostatečnou ochranu před parami radioaktivního jódu a radioaktivními vzácnými plyny (xenon, argon, krypton).

3. Chemické havárie (30')

Za chemickou havárií se považuje havarijní výtok, rozlítí či odpaření toxické látky do ovzduší, půdy či vody. Chemické havárie jsou příčinou vzniku kontaminovaných (zamořených) prostorů. Vybrané příklady ukazuje tabulka 4.

Značná část zařízení infrastruktury na teritoriu našeho a okolních států vyrábí, skladuje a používá v technologických procesech chemické látky jako výchozí produkty, meziprodukty či konečné produkty svých procesů. Část těchto komponentů náleží do kategorie toxických látek. Některé z nich, jako například chlór, fosgén a kyanovodík, byly používány jako otravné látky v chemické munici. Mimo již jmenované to jsou další významné toxické látky: amoniak, formaldehyd, sirovodík, sirouhlík, oxid siřičitý, chlorovodík, chlorid fosforitý, oxidy dusíku, anorganické kyseliny a louhy, pesticidy atd.

V zemědělství a lesnictví jsou skladovány, manipulovány a používány tzv. agrochemikálie (pesticidy, hnojiva, regulátory a stimulanty růstu, konzervační látky, dezinfekční látky ap.). Způsoby jejich aplikace jsou normativně upraveny. Také tyto prostředky představují potenciální nebezpečí pro životní prostředí. Dostatečně známý je případ DDT.

Z údajů Civilní obrany je známo, že celková množství toxických látek jsou značná. Toxické látky jsou koncentrovány v řadě lokalit, nejčastěji to bývá ve velkých průmyslových centrech a městských aglomeracích. Na některých místech se nachází i několik skupin toxických látek pohromadě ve velkém množství (tabulka 5).

Mnohé toxické látky jsou zpravidla nebezpečnější z hlediska požárního než toxického. Některé toxické látky vytvářejí se vzduchem výbušné směsi jako například amoniak, sirouhlík, sirovodík, formaldehyd, kyanovodík.

Mezi základní charakteristiky, které určují nebezpečnost látek patří především jejich toxické vlastnosti, hořlavost a výbušnost.

S nebezpečnými toxickými látkami se nejčastěji setkáváme:

- v chemických a petrochemických provozech,
- na železnici (přeprava cisternami a kontejnery),
- u zimních sportovních stadionů (chladicí zařízení – čpavek),
- v potravinářských provozech (taktéž),
- ve vodárenských zařízeních (chlór),
- v papírnách (chlór),
- v textilních provozech (chlór),
- v řadě dalších průmyslových odvětví.

Při úniku toxické látky dojde zpravidla k vytvoření tzv. „ohniska zamoření“ a „oblasti zamoření“.

Oohnisko zamoření je území zamořené toxickou látkou v kapalném stavu. Tvar a rozměry ohniska zamoření závisí na rychlosti úniku a množství uvolněné látky, rychlosti jejího vypařování, vlastnostech terénu a na meteorologických podmínkách.

Oblast zamoření toxickou látkou je území zamořené šířením jejích par. Oblast zamoření má dvě oblasti:

1. Oblast smrtelného zamoření (tj. území, kde dojde ve většině případů ke smrtelnému zasažení nechráněných osob).
2. Oblast zraňujícího zamoření (tj. území, kde dojde ve většině případů k vyléčitelným otrávám nechráněných osob).

Jak už bylo řečeno, na šíření toxických látek mají vliv především meteorologické podmínky (směr a rychlost přízemního větru, jeho stálost, vertikální stálost atmosféry, teplota vzduchu a půdy, vlhkost vzduchu ap.) a charakter a pokrytost terénu, jeho výšková členitost.

Všechny toxické látky lze indikovat běžnými analytickými metodami, některé v průkazných trubkách přístroje CHP-71. Zvláštní PT pro indikaci toxických látek nebyly dosud zavedeny. Existuje však celá řada průmyslových detekčních přístrojů a zařízení, které jsou však většinou zahraničního původu a z cenového hlediska pro armádu zatím nepřístupné.

Ochrana před účinky toxických látek:

Všechny výše uvedené toxické látky jsou nebezpečné zejména při vdechování, protože působí na dýchací cesty a orgány dýchacími, dusivými a leptavými účinky a ve vyšších koncentracích způsobují zpravidla edém (otok) plic.

Současné zavedené ochranné prostředky jednotlivce chrání před účinky toxických látek nedokonalé. Především ochranná maska M-10 a její lícnicové filtry nezachycují vůbec:

- oxid uhelnatý (jedovatý),
- oxid uhlíčitý (nedýchatečný),
- čpavek (jedovatý),
- jód (radioaktivní) ve formě par (aerosolů je zachycen protidýmovou vložkou).

Částečně se filtrem zachycují formaldehyd a introzní plyny.

V současné době je vyvíjena nová ochranná maska M-90, která je konstruována tak, že bude možné provádět výměnu filtru i v zamořeném prostoru a navíc budou připraveny i průmyslové filtry proti jednotlivým nebo skupinám toxických látek.

Jestliže je v ovzduší přítomno méně než 16 % kyslíku nebo je více než 0,5 % toxické látky, je pobyt v zamořeném prostoru bezpečný jen s použitím dýchacího nebo izolačního přístroje. Protichemický oděv je nutno použít v případě, kdy je možnost zasažení kapalnou toxickou látkou, nebo kdy koncentrace nebezpečných par v ovzduší překračuje mez, nad níž škodlivina leptá kůži nebo jí vstupuje do organismu.

Radiační a chemické havárie mohou vznikat v době míru. Jsou neočekávané a obyvatelstvo na ně není připraveno a ani zpravidla není vybaveno potřebnými technickými prostředky detekce, ochrany, či speciální čistoty (dekontaminace). Mnohdy je doprovodným jevem chemických havárií snaha viníků utajit celou událost či zlehčovat její možné následky.

4. Živelní pohromy (30')

Přírodní procesy může lidstvo využívat ve svůj prospěch, ale když jejich intenzita překročí určité hranice, ohrožují ne pouze činnost člověka, ale i samotnou jeho existenci. Mezi přírodní jevy, které mohou dosáhnout velkou ničivou silou patří hlavně: vichřice, povodně, sucha, sopečná činnost, zemětřesení, sesuvy půdy, lesní požáry, ale také kobyly, respektive jiní škůdci.

Přírodní katastrofa je rychlým přírodním procesem mimořádných rozměrů, který je způsoben účinkem gravitace, zemské rotace nebo rozdílu teplot. Katastrofy postihují pevnou zemi, vodstvo i atmosféru. Přírodní katastrofy mohou nastat:

1. Rychlým pohybem hmot (zemětřesení, svahové pohyby).
2. Uvolněním hlubinné zemské energie a jejím převedením na povrch (sopečná činnost, zemětřesení).
3. Zvýšením vodní hladiny řek, jezer a moří (povodně, mořské zátopy).

Ukládání vybraných radionuklidů v lidském těle

Tabulka 3

Místo	Radionuklid	Druh rad. záření
1. Celé tělo	137 Cs	Beta, Gama
2. Kostí	90 Sr	Beta
3. Štítná žláza	131 I	Beta, Gama
4. Dýchací cesty	239 Pu (inhalované)	Alfa

Vybrané příklady některých chemických havárií

Tabulka 4

Místo	Rok	Popis události	Důsledky
SEVESO Itálie	1976	Únik dioxinu z provozu	rozsáhlé zamoření okolí, poškození zdraví
BHÓPÁL Indie	1984	Únik methylizokyanátu s fosgénem	3289 mrtvých, 5000 zraněných
PARDUBICE	1973	Únik fosgenu	80 zraněných
KOLÍN	1978	Únik chlóru z železniční cisterny	5 mrtvých, 24 zraněných
BORŠOV	1988	Požár skladu pesticidů	84 hospitalizovaných

4. Mimořádně silným větrem (orkány, tropické cyklóny, vichřice).

Přírodní katastrofy jsou velmi různorodé. Nejobvyklejší genetická klasifikace rozděluje přírodní katastrofy na tři skupiny:

1. Katastrofy vznikající pod zemským povrchem (zemětřesení, sopečné výbuchy).

2. Katastrofy vznikající na zemském povrchu (svahové pohyby, povodně, záplavy, bouřlivé přílivy).

3. Katastrofy vznikající nad zemským povrchem v atmosféře (vichřice, cyklony, tornáda, prachové bouře) nebo v kosmickém prostoru (dopady meteoritů).

Při živelních pohromách mohou být ohroženy životy nebo zdraví obyvatelstva, ničeny materiální a kulturní hodnoty, narušen způsob života na zasaženém území.

Podle údajů Československého červeného kříže ze dne 2. září 1992 vyplývá, že během posledních 25 let činí průměrný počet osob zasažených při katastrofách ročně 47 200 000.

Zajímavé je i zjištění, které živelní pohromy se nejčastěji vyskytují a jak velký počet osob zasahují. V celosvětovém měřítku jsou to povodně (19 milionů), suša (18 milionů), cyklony (3 miliony) a zemětřesení (1,6 mil.

lionů). Zpravidla však nezůstane u jednoho neštěstí a tak ruku v ruce s cyklony jdou povodně, sucho je doprovázeno hladem ap. Živelními pohromami je nejvíce postižena Asie.

Podle statistiky Civilní obrany ČSFR došlo za období od roku 1984 do 1989 v ČSFR ke 42 větším živelním pohromám a provozním haváriím se 108 oběťmi na životech. Z toho bylo 8 výbuchů, 5 velkých požárů, 4 důlní neštěstí, 6 neštěstí železničních, 1 destrukce větší budovy, 5 velkých úniků ropných produktů a 1 nebezpečných škodlivin, 4 velké dopravní havárie, havárie plynovodu, 2 záplavy, krupobití a vichřice.

V roce 1991 bylo hlášeno v ČSFR celkem 81 provozních havárií a živelních pohrom. U nich jednu třetinu tvořily požáry, 27 % únik ropných produktů, 15 % úniky nebezpečných látek při dopravě a 5 % úniky toxických látek z průmyslu. V minulém roce se podstatně zvýšil počet úniků nebezpečných látek v dopravě a to zejména růstem mezinárodního tranzitu.

Velikost živelních pohrom posuzujeme zpravidla podle počtu lidských obětí nebo z hlediska velikosti zasaženého (ohroženého) prostoru. Primární příčiny živelních pohrom vyvolávají sekundární ohrožení života a majetku lidí.

Ze živelních pohrom se na území České republiky vyskytují záplavy způsobené rozvodněním vodních toků, sesuvy půdy, větrné smrště, důlní neštěstí a větší lesní požáry. Určité ohrožení představuje i možnost zemětřesení.

S cílem maximálně kompenzovat nízké následky živelních pohrom byl Usnesením vlády ČR č. 246 ze dne 19. 5. 1993 přijat Návrh zásad tvorby integrovaného záchranného systému. Tento systém bude představovat soustředěný potenciál záchranných sil a prostředků. Bude to účelový, profesní, územně budovaný systém záchranných, pohotovostních, odborných a zvláštních služeb, orgánů, právnických a fyzických osob.

Cílem tohoto systému bude záchrana lidských životů, hmotných a duchovních statků společnosti a snižování následků při mimořádných situacích účelným a plošným využitím soustředěných sil a prostředků.

V integrovaném záchranném systému může a měla by působit řada různých subjektů od profesionálních organizací a sborů až po dobrovolné organizace a sdružení, jakými mohou být: požární ochrana, zdravotní záchranná služba, letecká záchranná služba, báňská záchranná služba, vodní záchranná služba, orgány ministerstva vnitra, havarijní složky různých rezortů, Civilní ochrana, vybrané součásti armády, Červený kříž, svaz záchranných brigád kynologů, jiné dobrovolné, charitativní a humanitární organizace, spolky a sdružení, další profesní organizace i jednotlivé osoby.

Jádrem integrovaného záchranného systému jsou služby, které se zpravidla bezprostředně po vzniku mimořádné události zúčastní provádění záchranných a likvidačních prací. Ostatní služby, orgány, organizace, sdružení a spolky budou vystupovat při záchranných pracích zpravidla jako odborné poradenské prvky, případně podpůrné prvky.

Nezastupitelná je zde úloha armády, jejíž značné potenciální možnosti nasazení sil a prostředků jsou při vzniku velkých živelních pohrom nezbytné. Za všechny případy je možné jmenovat masové nasazení armády v roce 1965 při likvidaci rozsáhlých povodní na Slovensku na Žitném ostrově a v roce 1974 výrazná pomoc při likvidaci kulhavky a slintavky.

5. Závěr (5')

Radiační a chemické havárie, případně velké přírodní katastrofy představují značné nebezpečí především pro živou sílu a svými následky se v řadě případů mohou přibližovat případům použití zbraní hromadného ničení.

Proto je nutné, aby příslušníci armády podrobně znali hlavní příčiny vzniku provozních havárií a především jejich možné následky a aby uměli v případě nutnosti organizovat a provádět opatření k odstranění těchto následků a k ochraně příslušníků jednotek a útvarů před škodlivými vlivy uniklých kontaminantů.

Některé lokality ČR s výskytem velkého množství několika toxických látek

Tabulka 5

Místo	Toxická látka	Množství (t)
1. NERATOVICE	Chlór Sírouhlík Amoniak	800 1500 800
2. LOVOSICE	Amoniak Sírouhlík	2130 160
3. ÚSTÍ NAD LABEM	Chlór Amoniak Chlorid fosforitý	285 209 34
4. PARDUBICE	Amoniak Chlór Fosgén	182 44 26
5. POŠTORNÁ	Fosfor Amoniak	12000 960

Utajení

ve vojenských spojovacích systémech

Podplukovník doc. Ing. JIŘÍ GAJDOŠÍK, CSc.

Utajení vždycky bylo a bude velmi důležitou otázkou ve vojenském spojení. K utajení informací se používá různých technik – od jednoduchých substitučních tabulek až po složité automatizované systémy. Složitost systému plyne z požadavků, které jsou kladeny na zabezpečení ochrany informace.

Nejvýznamnějším požadavkem na utajení informací ve spojení je požadavek na **důvěrnost**. Dva účastníci systému musí být schopni komunikovat bez toho, aby někdo jiný měl možnost zachytit nějaké informace, přenášené komunikačním systémem v průběhu konverzace.

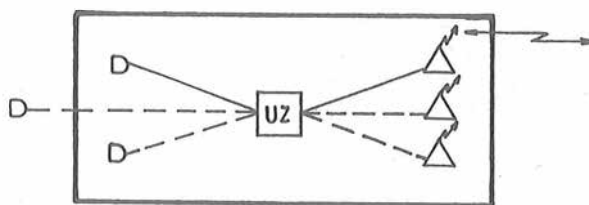
Dalším významným požadavkem je požadavek na **celistvost (integritu) dat**. To znamená, že systém musí splňovat požadavek důvěrnosti tak, aby s daty nemohlo být manipulováno v průběhu jejich transportu.

Získávat důvěrné informace však lze přesto, že je provoz chráněn pomocí utajovací techniky, např. detekováním zvýšené aktivity, a tak indikováním přípravných fází strategické činnosti, lokalizací míst velení z analýzy provozu atd.

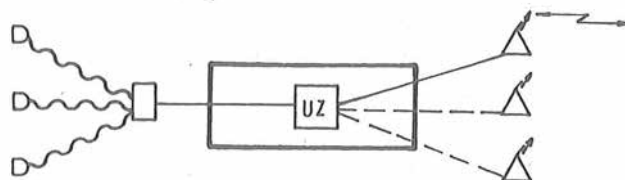
V závislosti na splnění různých požadavků může být odlišná architektura systému utajení. Tento článek ukazuje strukturu čtyř utajovacích systémů.

UTAJENÍ TYPU KONEC – KONEC

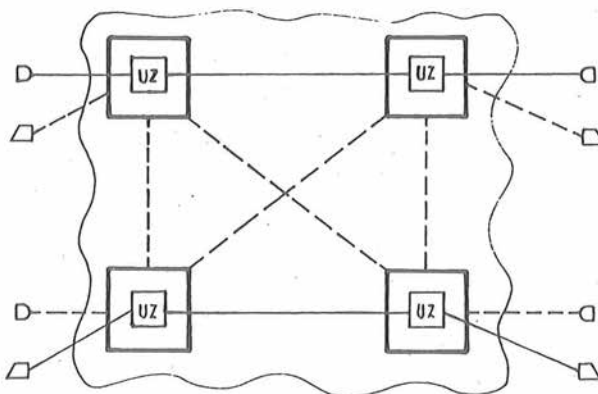
Představuje systém, kdy požadavek na utajení zahrnuje důvěrnost provozu včetně účastnického vedení. Utajovací mechanismus je zařazen do koncového zařízení a telekomunikační síť ho již nemusí obsahovat. Systém pracuje v rámci jedné sítě, nebo i přes několik sítí. Možná varianta systému KONEC – KONEC je

Obr. 1.a) Utajení typu KANÁL–KANÁL pomocí samostatné provozovny

b) Utajení typu KANÁL–KANÁL pomocí uzlové provozovny

c) Síť s prostředky utajení typu KANÁL–KANÁL

UTAJENÍ INFORMACÍ NA PŘENOSOVÉM KANÁLU (OKRUHU)

Systémy utajení informací na přenosovém kanálu jsou v současné době využívány ve spojovacích systémech. Technicky představují jednoduché kmitočtové scramblery, realizující spektrální transpozici. Kryptologická odolnost těchto systémů je velmi nízká – vyhovující pouze pro přenos informací charakteru služebního tajemství.

Z hlediska provozního jsou systémy budovány jako uživatelské, tzn., že utajovač je účastníkům přidělen na základě požadavku nebo nařízení. Možná struktura je znázorněna na obr. 1. Uvedené systémy, zejména pak znázorněné části 1b, 1c mají kromě nízké kryptologické odolnosti nevýhodu v tom, že informace není utajena na účastnickém vedení. Z toho pak plyne **nutnost vytvoření fyzické ochranné zóny**, např. střežením. Z hlediska použité architektury představuje **symetrické systémy**, neboli systémy s tajným klíčem. Zde je pro šifrování a dešifrování použito stejných klíčů, které jsou tajné. Obecný zápis je možno vyjádřit pro:

- šifrování $C = E(M)$
- dešifrování $M = D(C)$

kde $D = E^{-1}$ (D je inverzní k E)

C – kryptogram,

M – zpráva,

E – funkce utajení,

D – funkce dešifrovací.

znázorněna na obr. 2. Z hlediska kryptologické odolnosti se řadí mezi středně odolné systémy.

U těchto aplikací vznikají dva základní problémy. První je spojen s cenou. Utajovače pro koncová zařízení jsou účelová (telefon, telegraf) a nejsou navzájem kompatibilní. Cena koncových zařízení s utajovačem je 10 až 100násobně vyšší, potom náklady na zřízení pracoviště neúměrně narůstají.

Druhý problém představuje řízení a distribuce utajovacích klíčů účastníků. Určité zjednodušení procesu distribuce sebou přináší systém utajení s veřejným klíčem. Zde šifrovací a dešifrovací klíče jsou odlišné a druhý nelze odvodit z prvního. Potom šifrovací klíč může být zveřejněn, takže kdokoli může zprávu utajit, ale pouze vlastník dešifrovacího klíče může obnovit původní text.

Šifrování a dešifrování se zapisuje pomocí vztahů:

- šifrování $C = E(M)$
- dešifrování $M = D(C)$

kde $D \neq E$ (D nelze odvodit z E).

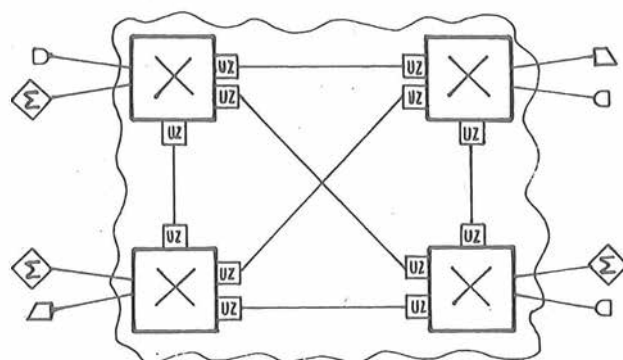
UTAJENÍ TYPU SPOJ – SPOJ

S rozvojem digitálních přenosů, zejména pak zavedením systémů PCM se začaly uplatňovat utajovače skupinové typu SPOJ–SPOJ (BED – BULK ENCRYPTION DEVICE). Tyto šifrovací systémy se používají pro zabezpečení vysoké důvěryhodnosti pro všechny účastníky sítě. Jsou zařazeny na výstupu ústředny s tím, že utajují celý svazek např. PCM 1. nebo 2. řádu. Takto jsou chráněny všechny mezipřevodové spoje, utajovací zařízení je nezávislé na druhu sekundární sítě (tlf, tlg), přičemž počet utajovačů v síti je srovnatelný s variantou první. Rovněž klíčové řízení představuje menší komplex, neboť utajovací zařízení je přiděleno omezenému počtu stanovišť a ne každému účastníkovi. Princip takového systému utajení je na obr. 3.

Nakolik však utajovače typu SPOJ–SPOJ utajují pouze přenosový trakt, informace procházející přes SU a na účastnickém vedení nebudou utajeny. Ochrana těchto částí musí být řešena jiným způsobem, např. fyzicky. Pokud se v síti nacházejí účastníci vyžadující vysokou důvěrnost včetně účastnického vedení, např. u přenosu informací charakteru státního tajemství, může být u těchto zařazeno jako doplňkové utajení typu KONEC–KONEC.

ARCHITEKTURA ZABEZPEČENÝCH SÍTÍ

Dalším systémem, zabezpečujícím požadavek důvěrnosti informací, jsou zabezpečené sítě (trusted network). Vyznačují se větší pružností a operativností, vztaženou k požadavkům na

Obr. 3. Utajení typu SPOJ–SPOJ (BED-BULK ENCRYPTION DEVICE)

utajení. Například musí umět rozlišit mezi přenosovými traktami, které jsou vybaveny utajovacími funkcemi a těmi, které nejsou, musí umět rozlišit účastníky různých úrovní utajení.

K dosažení těchto a dalších schopností musí mít softwarový systém sítě několik úrovní utajovacích vlastností, být tvořen a implementován v souladu s definovanými řadami kritérií pro hodnocení utajení (Růžová kniha), nesmí obsahovat nežádoucí nezákonné funkce jako jsou propadliště, trojský kůň ap.

Zabezpečené sítě poskytují ve srovnání s předchozími architekturami následující výhody:

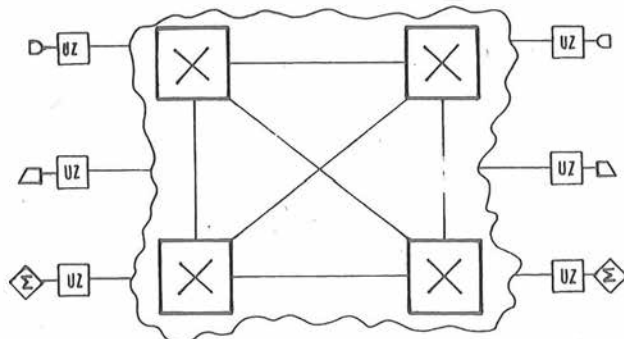
- všichni uživatelé mají přístup k funkci důvěryhodnosti;
- síť má různé klasifikační hladiny řízení provozu;
- ne všechny spoje mají pro zabezpečení ochrany začleněna utajovací zařízení;
- umožňují automatický přechod do nezabezpečených sítí (systémů);
- účastníci jsou varováni pomocí varovných signálů, nemůže-li být poskytnuto utajené spojení;
- účastníci mohou mít různé úrovně priorit;
- síť má zabezpečovací mechanismus, umožňující odmítnutí služby regenerace – obnovení původního textu, atd.

Uvedené čtyři systémy ukazují odlišné řešení jak technicky, tak různé vývojové stupně. Ve spojovacích systémech naší armády se dosud používají pouze utajovací zařízení (na obrázcích zkratka UZ) prvního druhu, tj. typu KANÁL–KANÁL. Spojovací systémy vyspělých států (armád) běžně používají další dva typy. Například pro utajení typu KONEC–KONEC telefony s utajovačem TCE-500 (francouzské), TST 7700, cryptset 100, cryptset 300 (německé), codeline phone (švédský), dálkopis s utajovačem TP 80S (francouzský), datové terminály DSM 14 400, TST 3010 (německé), CD 312, CD 212, CD 292 (švédské) a další.

Pro utajení typu SPOJ–SPOJ jsou to utajovací zařízení, např. TCE-300 (francouzské), CD 400, CD 500 (švédské) CF 111, CF 115 (italské).

Rovněž budování zabezpečených sítí není ve vyspělých zemích novinkou. V budoucnosti i v našich systémech, jak civilních tak vojenských, se bude postupně přecházet na vyšší úroveň ochrany důvěrných informací, přičemž jak architekturou, tak technickým řešením se bude přecházet k zabezpečeným systémům.

Cílem článku nebylo ukázat vyčerpávajícím způsobem všechny vlastnosti uvedených systémů, ale pouze uvést nejvýznamnější charakteristiky a seznámit širší veřejnost s vývojovými trendy a možnostmi řešení systémů, zabezpečujících různou úroveň ochrany informací.

Obr. 2. Utajení typu KONEC–KONEC (END TO END)

Ohlédnutí za přezkoušením z tělesné výkonnosti vojáků z povolání

Kapitán PaedDr. LUBOMÍR PŘÍVĚTIVÝ, CSC.

Kritérium odpovídající tělesné zdatnosti a výkonnosti je jedním ze základních požadavků kladených na vojáka z povolání AČR. Otázky s ní spojené jsou i po těch letech existence přezkušování citlivou oblastí, která se neustále vyvíjí (jeho nejnovější podoba je dána Nařízením NGŠ – NMO č. 5/93). Protože se domnívám, že k rychléjšímu dosažení optimálního stavu může napomoci jak větší informovanost o testování a prověřování v jiných armádách, tak i názory a zkušenosti „zdola“, dovoluji mi několik připomínek a porovnání.

K pozitivním změnám patří rozhodně rozšíření nabídky přezkušovacích disciplín, čímž odpadá komplikace s vystavováním lékařských potvrzení o zdravotní způsobilosti pro tu kterou disciplínu. Další je pak zrušení nařízení o plnění tzv. Cooperova testu po celých 12 minut, k němuž vedlo patrně poznání, že hodnotit běže, který za 10 minut uběhne 3 km a jde se převléci, jako někoho, kdo se nezúčastnil a naopak „chodce“, hodnocením „nevyhovující“ je nesmysl. Přesto jsme byli podobně jako v minulosti svědky manifestačních běhů v duchu „když vám to udělá radost“ (rozuměj tělocvikářům), které svědčily nejen o hrubém nepochopení smyslu tohoto nařízení a úrovni myšlení některých „borců“, ale také o nedokonalosti nařízení. Že je vytrvalost nezbytným atributem vojáka je nesporné, a o to více je nepochopitelné, že lze kompenzovat nejen tu, ale případně nezpůsobilost v jiných disciplínách lepšími výkony ve zbývajících. Neznám armádu, kde by toto bylo možné! Buď existuje výběr v rámci specificky zaměřených disciplín (např. bundeswehr), nebo je disciplín méně a každá prověřuje jen jednu pohybovou schopnost (např. Velká Británie, Francie...). Ta je povinná a plněna buď podle stanoveného limitu nebo přepočtem výkonů na body se stanoveným nutným minimem pro splnění dané disciplíny. Nemůže se tedy stát, tak jako u nás, že se disciplína vynechává a nebo plní jen tak, aby se neřeklo.

Ve Velké Británii absolvují všichni vojáci mladší 50 let „Basic fitness test“ (BFT). Jeho obsahem je absolvování dvou přesunů (2 x 1,5 míle) v polní výstroji. První část testu se uskutečňuje v jednotce (skupině) v časovém limitu do 15 minut. Druhá část BFT navazuje bezprostředně. Každý voják testované skupiny pokračuje v absolvování této tratě (znovu 1,5 míle) jako jednotlivec. Musí ji splnit v těchto normách (pro druhé kolo):

věk	18–29	do 11 min. 30 s
	30–34	12 min.
	35–39	13 min.
	40–44	14 min.
	45–49	15 min.

Vojáci starší 45 let mohou vynechat běh ve skupině a absolvovat celou trať (3 míle) jako jednotlivci v čase do 30 minut.

V rakouské armádě se přezkouvá běh na 2 400 m, 300 m plavání, překážková dráha, jejíž délka je 500 m a má 20 překážek, kliky (od 35 let jsou možné alternativní dřepy). Systém vzdělávání je v rakouské armádě založen na řadě různých kurzů, které mají odlišné nejen obsahy, ale také výkonnostní normy. Přezkoušení bývá 1x ročně, často však častěji, neboť podmínkou absolvování kurzu je splnění výkonnostních norem a kurzy jsou podmínkou povýšení, vyšší funkce ap. Pro orientaci uvádím výkonnostní normy běhu na 2 400 m:

věk	20–35 12 min.	věk 45–50 14 min. 15 s
	35–40 12 min. 45 s	50–55 15 min.
	40–45 13 min. 30 s	55–60 15 min. 45 s

Pro zajímavost ale dodávám, že pro přijetí na Vojenskou akademii Marie

Terezie je třeba uběhnout 2 400 m za 10 min. 30 s.

Ve francouzské armádě je za hlavní disciplínu považován zrychlený přesun v polní výstroji se zátěží 8 kg. Absolvují-li muži ve věku do 35 let 8 km v časovém limitu do 40 minut, jsou hodnoceni dobře, 40–50 minut odpovídá hodnocení průměrný a nad 50 minut jde o hodnocení slabý. Muži od 36–49 let mají trasu zkrácenu na 7 km a muži nad 50 let na 6 km. Hodnocení obou starších věkových kategorií je stejné a to do 45 minut dobrý, 45–50 minut průměrný a nad 50 minut slabý.

V německém bundeswehru má tělesná výchova a sport těsný vztah ke sportu ve společnosti. Proto vychází hodnocení tělesné připravenosti vojáků z hodnocení Německého sportovního odznaku (NSO). Německý důstojník má poměrně velkou možnost výběru cvičení. Ta jsou rozdělena do 5 skupin a vybrané cvičení z každé z nich musí být splněno. Zaměření skupin je následující: 1. plavání, 2. skoky, 3. běhy na vzdálenost od 50 m do 1 000 m, 4. hodky a vrhy a 5. vytrvalostní disciplíny, jejichž limitní výkony uvádím (u aktuálních věkových kategorií – zpracování norem NSO je věkově neomezeno).

Cvičení	Věk 18–29	30–39	40–44	45–49	50–54	55–59
Běh na 3000 m	13:30	14:30	15:00	17:30	19:00	20:00
Běh na 5000 m	23:00	26:00	28:00	31:00	34:00	36:00
Jízda na kole 20 km	45:00	47:30	50:00	52:30	55:00	57:30
1000 m plavání	26:00	28:00	30:00	32:00	34:00	36:00
Běh na lyžích 15 km	72:00	75:00	79:00	83:00	88:00	93:00

V ozbrojených silách Kanady, USA a Austrálie se zase prověřuje svalová síla a vytrvalostní běh nebo zrychlený přesun.

Ve výčtu by se jistě dalo pokračovat. Nabízí se otázka, kde je ono využití zkušeností zahraničních armád, o němž hovoříme, podle kterých je základem pro způsobilost služby v armádě právě vytrvalost.

Shrnu-li výše uvedené, vedly mne k zaměření na vytrvalostní složku přezkoušení zejména tyto důvody:

- v žádné z vyspělých armád není opomenuto a vždy se musí plnit (odpovědní velitelé ví proč);
- ze srovnání s našimi normami a požadavky vyplývá, že právě hodnocení této disciplíny je v zahraničí nejpřísnější;
- tento test vyžaduje u nás vysoké procento nevyhovujících, což vyplývá jednak ze sledování tělesné výkonnosti tělovýchovnými odborníky v rámci celé armády (viz plk. doc. PaedDr. K. Šperl, CSC.: „Jak dale ve výročním přezkoušení tělesné výkonnosti vojáků z povolání“ – V. profesionál 8/93), ale i z konkrétních příkladů z praxe. Například na Vysoké vojenské škole PV se v loňském roce z celkového počtu 437 důstojníků jich 28 výročního přezkoušení nezúčastnilo, 42 byli celkově nevyhovující, ale v testu vytrvalosti to bylo 90 důstojníků! Spolu s těmi, co se vůbec nezúčastnili, tedy více než každý čtvrtý...

Porovnání se zahraničními armádami, do jejichž společenství tolik toužíme vstoupit, pak zákonitě nedopadá dobře. Svou roli hraje nejen přístup k plnění norem, k tělesné výchově a sportu vůbec, ale také k nařízení, které umožňuje neplnění všech disciplín.

Dalším diskutovaným bodem bylo zpřísnění výkonnostních norem. Vycházelo z výzkumu a sledování posledních let a tak lze předpokládat, že je oprávněné (i když výsledky mohou být do jisté míry zkresleny právě neochotou absolvovat řádně všechny disciplíny). Domnívám se však, že „kdo na to má“, je mu jedno, zda dojde k malému pohybu nahoru nebo dolů. Dáleko víc údivu ovšem vyvolal návrat k technice provádění cvičení leh – sed z období před dvěma roky, které podle lékařů není vhodné. Při návštěvě Vojenské akademie Marie Terezie ve Wiener Neustadt se dokonce podívali, proč to děláme, neboť u nich bylo toto cvičení před sedmi lety ze zdravotních důvodů vyřazeno. Bohužel, loňský zdravotně přijatelný způsob byl zrušen.

Otázky kolem výročního přezkoušení zůstávají i nadále. Myslím, že nejpříjemnějším způsobem by bylo stanovení disciplín (jejich vytváření a zdůvodnění by nemělo být problémem) a v nich dosažení hraničního výkonu, který by odlišil výkony splnil – nesplnil. Samozřejmě s podmínkou plnění všech disciplín. Pokud není stanovena výše odměny či postihu za dosažené výkony v přezkušování, je klasifikace výkonů zbytečná. Tím spíše, že dokonalá tělesná připravenost je jedním z požadavků na vojenského profesionála a člověk jím buďto je anebo není. Příkladem „jak na to“ máme dost a záleží jen na nás, jak bude český systém fungovat a plnit to, co od něj očekáváme.

K právnímu postavení důstojníků základní služby

JUDr. BOHUSLAV PLAŠIL

Je nesporné, že jmenováním do první důstojnické hodnosti – ať absolventů ŠDZ nebo absolventů VKVŠ – se významně mění jejich právní postavení jako vojáků základní služby (a později jako vojáků v záloze). Vztahují se na ně sice i nadále všechny základní práva a povinnosti vojáků vyplývající ze zákonů a základních řádů, avšak jejich právní postavení se přibližuje právnímu postavení vojáků z povolání a vojáků v další službě.

Je to zřejmé nejen z požadavků kladených na jejich morální a odborné kvality, na jejich velitelské a organizační schopnosti, osobní vlastnosti atd., ale i z jejich povinností, práv a odpovědností vyplývajících z jejich funkčního zařazení.

Tak například ustanovení základního řádu ozbrojených sil ČR zn. Zákl-1 o nadřízených a podřízených, o velitelích a jejich vlastnostech, o všeobecných povinnostech velitelů atd. se vztahují ve stejném rozsahu na důstojníky základní služby jako na důstojníky z povolání. Totéž platí také o jejich kázeňské pravomoci upravené v hlavě 2 téhož základního řádu.

To znamená mj., že podporučík základní služby zařazený na funkci velitele čety je nejen přímým nadřízeným všech příslušníků své čety, je oprávněn vydávat jim rozkazy a povinen kontrolovat jejich plnění atd., ale podle své vojenské hodnosti je také nadřízeným všech poddůstojníků a mužstva (vojínů a svobodníků) s povinností vyžadovat na nich dodržování vojenské kázně. Znamená to dále, že může své podřízené kázeňsky odměňovat (pochvalou, prominutím dříve uloženého kázeňského trestu s účinky zahlazení) i kázeňsky trestat (důtkou, přísnou důtkou, zákazem vycházek) atd.

Jmenování do hodnosti podporučíka s sebou nese i změnu v určování do služby v posádkové směně a v útvarové směně. Podporučíci mohou být – v malých posádkách – určováni do služby dozorčího posádky, jinak do služby pomocníka dozorčího posádky, dozorčího okrsku, do služby velitele pořádkové hlídky, dále – pokud jde o útvarovou směnu – do služby dozorčího útvaru, pomocníka dozorčího útvaru, dozorčího vchodu či dozorčího parku. Nebudou však určováni do služeb, do kterých se podle ustanovení základního řádu zn. Zákl-1 určují praporčíci a poddůstojníci (dozorčí věžnice, pomocník dozorčího vchodu, dozorčí praporu, pomocník dozorčího parku aj.).

Při jmenování vojáků základní služby do první důstojnické hodnosti se ze zákona (tj. bez jakéhokoli jejich podnětu) zahlašují jejich dosavadní event. kázeňské tresty, zápis o uložení takového trestu se v záznamu o odměnách a trestech znečištělní a na potrestaného se hledí jako by nebyl kázeňsky potrestán.

Po jmenování do hodnosti podporučíka se mění také možnosti kázeňského odměňování a kázeňského trestání těchto vojáků. Vztahují se na ně v plném rozsahu ustanovení základního řádu zn. Zákl-1 o odměnách, které mohou být udělovány a kázeňských trestech, které mohou být ukládány důstojníkům z povolání. Proti dosavadnímu stavu, kdy byli poddůstojníky, se změny projeví zejména v těchto směrech:

- z odměn, které jim dosud mohly být udělovány jako poddůstojníkům, nepřichází v úvahu udělení krátkodobého volna k opuštění posádky a zapsání do kroniky útvaru při mimořá-

S příchodem čerstvých absolventů škol pro důstojníky v záloze (ŠDZ) v hodnostech podporučíků k vojenským útvarům a v souvislosti se jmenováním absolventů VKVŠ do prvních důstojnických hodností u útvarů vznikají znovu a znovu nejasnosti o jejich právním postavení a zejména problémy se zabezpečováním jejich práv a nároků. Úměrně s tím se množí dotazy těchto vojáků i jejich nadřízených.

ném povýšení; naproti tomu jim může být udělen pochvalný list a věcný dar s věnováním nebo střílná zbraň s věnováním, • z kázeňských trestů, které jim dosud mohly být ukládány jako poddůstojníkům, nepřichází v úvahu zákaz vycházek a odnětí hodnosti; může jim být uložen pouze kázeňský trest důtky, přísné důtky nebo snížení hodnosti o jeden stupeň.

Trest zákazu vycházek nepřichází v úvahu u podporučíků základní služby v úvahu proto, že se na ně nevztahuje ustanovení článku 197 a násl. základního řádu zn. Zákl-1 o vycházkách z ubytovacího prostoru útvaru.

Pokud nejsou v určitém dni zařazeni v rozdílení, do funkcí zabezpečujících připravenost, ani do posádkové nebo útvarové směny a pokud nekonají noční výcvik, kontrolní činnost nebo jiné zaměstnání mohou po ukončení zaměstnání – bez zvláštního souhlasu svých nadřízených – opustit ubytovací prostor útvaru a zdržovat se mimo ubytovací prostor (i mimo obvod posádky) až do budíčku následujícího pracovního dne (tj. např. od pátku, resp. soboty až do pondělního rána).

Musí však oznámit svůj odchod, místo svého pobytu a způsoby svého vyrozumění, jakož i svůj návrat k útvaru dozorčímu rotu.

Zvláště v oblasti opouštění ubytovacího prostoru a obvodu posádky v době volna je třeba, aby nadřízení respektovali skutečnost, že podporučíci základní služby představují ve svém celku mezi vojáky základní služby nejvyšší kvalitu, že jsou na ně kladeny všestranně vyšší nároky než na příslušníky mužstva a na poddůstojníky, že mají také podstatně vyšší odpovědnost a že by už z tohoto důvodu nebylo žádoucí (a bylo by paradoxem), aby byli omezováni v možnosti volného odchodu z kasáren a v možnosti opouštět obvod posádky v době volna stej-

ně, nebo dokonce více než příslušníci mužstva a poddůstojníci.

Jmenováním dosavadních poddůstojníků do první důstojnické hodnosti dochází i k určitým změnám v oblasti jejich materiálního zabezpečení.

I nadále jsou sice ubytováni v kasárnách (nemohou bydlet v soukromí), avšak – při pobytu útvaru ve stálé posádce – musí být podle ustanovení článku 528 základního řádu zn. Zákl-1 ubytování odděleně od mužstva – právě tak, jako poddůstojníci zařazení do důstojnických a praporčických funkcí. (Při povolání ze zálohy na vojenské cvičení musí být ubytováni dokonce odděleně od poddůstojníků.)

Podle ustanovení článku 554 téhož základního řádu se při společném stravování zabezpečuje podporučíkům základní služby (právě tak jako praporčíkům, poddůstojníkům zařazeným na praporčických a důstojnických funkcích a podle podmínek útvaru i ostatním poddůstojníkům) stolování odděleně od mužstva.

Podle ustanovení článku 111 písm. b) předpisu MO ČR zn. Všeob-P-46 (práv.) – „Proviantní náležitosti...“ – jim může velitel útvaru povolit, aby se za úhradu trvale nebo přechodně stravovali ve vojenské závodní kuchyni (společně s vojáky z povolání a s občanskými zaměstnanci vojenské správy), a v tom případě jim současně povolí místo **naturálního stravování výplatu peněžité náhrady.**

Pokud podporučík využije možnosti, aby v době volna odešel z ubytovacího prostoru útvaru (event. opustil i obvod posádky), může požádat velitele útvaru o povolení výplaty peněžité náhrady (bez příplatku) za všechna nedodaná jídla spadající do doby jeho nepřítomnosti u útvaru; velitel útvaru mu může vyhovět za předpokladu, že mu nepřítomnost žadatele u útvaru bude oznámena včas předem.

K dílčí změně dochází v přepravních nárocích těchto vojáků. Zůstávají jim zachovány přepravní nároky při cestách na řádnou a na zvláštní dovolenou, avšak při opuštění posádky v době volna mimo dovolené si musí hradit jízdné ze svého, protože poloviční úhrada jízdného (tj. úhrada jízdného pouze do místa pobytu) se podle ustanovení článku 83 předpisu MO ČR zn. Všeob-P-45 poskytuje pouze při udělení kázeňské odměny krátkodobého volna k opuštění posádky a tuto odměnu – jak jsme uvedli shora – nelze udělovat vojákům základní služby v důstojnické hodnosti.

Při pobytu mimo útvar v době volna podporučíci základní služby podle ustanovení článku 547 základního řádu zn. Zákl-1 mohou nosit občanský oděv (a to včetně cesty z kasáren a do kasáren), zatímco ostatní vojáci základní služby mohou civilní oblek nosit jen o dovolené a pouze se souhlasem velitele útvaru.

K dalším významným změnám – vesměs však známým a respektovaným – dochází ve finančním zabezpečení těchto vojáků.

Na podporučíky základní služby se vztahují – vedle jiných předpisů – také ustanovení předpisu MO ČR zn. Zákl-P-1 (práv.) o průběhu vojenské činné služby vojáků základní (náhradní) služby s výjimkou těch ustanovení, jejichž platnost je výslovně omezena na příslušníky mužstva a poddůstojníky.

Při používání tohoto předpisu je však nutno brát v úvahu řadu podstatných změn, které přinesly zejména novely branného zákona a zákona č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků, přijaté v posledních letech (které nejsou v předpisu zn. Zákl-P-1 /práv./ vždy vyznačeny) a na ně navazující rozkazy ministra obrany ČR a nařízení náčelníka Generálního štábu Armády ČR.

Radonový program AČR

Ing. IVO PATTA

Jednou z nejpозději rozpoznávaných skupin škodlivých látek, které mohou významně ovlivnit zdravotní stav každého z nás jsou **přírodní radionuklidy**. Jejich nebezpečnost je dána emitováním širokého spektra záření s významným kumulacním účinkem. Převážnou část této zdravotní zátěže způsobují přírodní radionuklidy, původem z geologického podloží a stavebních materiálů, které za určitých podmínek významně ovlivňují kvalitu vnitřního ovzduší budov.

Od r. 1991 probíhá v AČR radonový program podle NNGS č. 56 ze 16. prosince 1991 v souladu s vyhláškou MZ č. 76/1991 Sb. o požadavcích na omezování ozáření z radonu a dalších přírodních radionuklidů. Je zaměřen na plošné monitorování a vyhodnocování objektů AČR z hlediska rizika přírodního záření a na řešení ozdravných opatření, s cílem zabezpečit radiohygienicky nezávadné objekty pro pobyt a činnost vojáků a občanských zaměstnanců.

Radonový program AČR řídí oddělení životního prostředí MO ve spolupráci s Institutem CO Bohdaneč a jeho kontrolními chemickými laboratořemi. Vlastní měření zabezpečují skupiny specialistů – absolventů vysokých škol, kteří při nástupu vojenské služby absolvují rozšířený speciální kurs zaměřený na vyhodnocování radonové situace objektů.

V průběhu 2. čtvrtletí 1993 bylo provedeno orientační průzkumné měření objemové aktivity radonu ve vojenských objektech pomocí termoluminiscenčních dozimetrů (TLD).

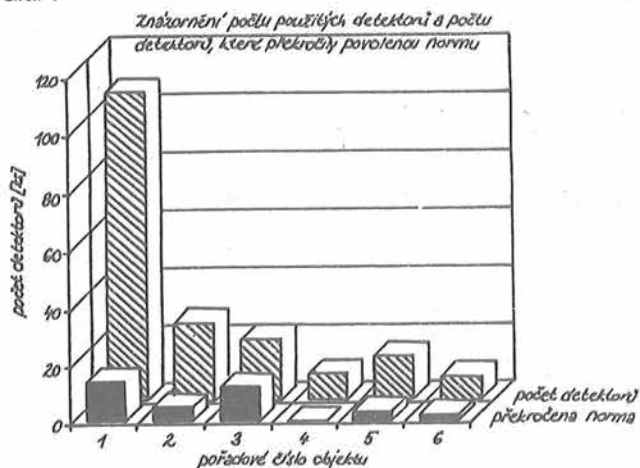
Dozimetr je založen na akumulaci záření ve formě plošných poruch ve struktuře speciálního krystalu. Po zahřátí krystalu na 350 °C dojde k uvolnění naakumulované energie ve formě světelného záblesku, který je možné vyhodnotit.

Konstrukce dozimetrů umožňuje měřit odděleně záření gama a součet záření gama + alfa, z něhož je možné vypočítat celkovou aktivitu alfa záření, která je úměrná koncentraci Rn.

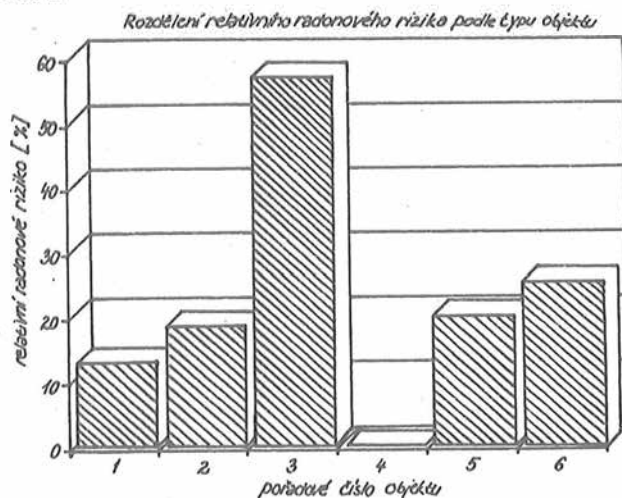
Popsané dozimetry byly rozmístěny na území Prahy a

Pořadové číslo objektu	Lokalita	Počet detektorů (ks)	Výsledky měření v normě (ks)	překročeno (ks)	Relativní radonové riziko (%)
1	administrativní budovy	107	93	14	13,08
2	zdravotnická zařízení	27	22	5	18,52
3	podzemní objekty	21	9	12	57,14
4	školní zařízení	9	9	0	0,00
5	tělovýchovná zařízení	15	12	3	20,00
6	obytné prostory	8	6	2	25,00
	CELKEM	187	149	38	20,32

Graf 1

Graf 2

středních Čech ve vojenských objektech různého účelu (viz tab. č. 1) a po expozici cca 90 dní staženy a vyhodnoceny. Bylo provedeno vyhodnocení 187 dozimetrů. Naměřené hodnoty objemové aktivity radonu (viz graf č. 1) asi v 1/5 případů přesahují hodnotu 200 Bq/m³, což je limit stanovený MZ ČR (vyhl. č. 76/1991 Sb.). Ve výsledcích je dále uvedeno relativní radonové riziko, což je procentické vyjádření počtu dozimetrů, u kterých byly naměřeny hodnoty objemové aktivity překračující povolený limit.

Pokud se týče porovnání radonového rizika podle určení objektu (viz graf č. 2), nepřekvapí, že nejvyšších hodnot (57 %

rel. rizika) bylo dosaženo v podzemních objektech. Alarmující je ovšem také výsledek měření v administrativních (18 % rel. rizika) a obytných budovách (25 % rel. rizika). Uvedené hodnoty jsou průměrné pro větší počet objektů, takže zahrnují objekty, kde se radonové riziko blíží nule až po objekty, kde byla přípustná norma překročena až 10x. Pobyt v takových prostorách může mít zdravotní následky, obzvláště v kombinaci s jiným zdravotním zatížením (kouření).

Uvedené výsledky naznačují, že je nutné urychleně pokračovat ve vyhledávání objektů, které jsou radonem ohroženy, aby bylo možné přikročit k ozdravným opatřením.

Pětasedmdesát let od bojů na Slovensku

Plukovník v zál. Ing. Zdeněk ŘEZÁČ

Nově vzniklá ČSR se musela doslova od prvního dne svého vzniku zabývat zabezpečením svého teritoria. Němci z přilehlých území českých zemí začali proklamovat samostatnost svých oblastí, přičemž vytvářené provincie „Deutschböhmen“ v severozápadních Čechách, „Sudetenland“ na severní Moravě a „Böhmerwaldgau“ na Šumavě usilovaly o připojení k Německu, zatímco jihomoravská „Deutschsüdmarken“ k Rakousku. Ve snaze zachovat celistvost českých zemí byla čs. administrativa nucena začít ihned vytvářet vlastní armádu z vojáků bývalé monarchie a dalších dobrovolníků, současně také usilovat o okamžitý návrat čs. zahraničních vojsk, italských a francouzských legií.

Českomoravským Němcům se však nedostalo z Německa a Rakouska požadované podpory. Uvedená území byla do vánoc r. 1918 vojensky obsazena a nastolena zde čs. exekutiva. Pozdější polské snahy o získání celého Těšínska byly rovněž eliminovány čs. jednotkami (vedenými tehdy pplk. J. Šnejdárkem). Díky zásahu Dohody došlo ke kompromisu, přijatelnému pro ČSR, ne však pro polské mínění, což na delší dobu čs.–polské vztahy ochladilo. Daleko svízelnějším se stalo obsazování té části Slovenska, která byla do té doby součástí Uher, kde neexistovala žádná slovensko-maďarská zemská hranice. Po příměří, sjednaném mezi Itálií a Rakouskem–Uherskem, stanovila Dohoda prozatímní demarkační čáru mezi ČSR a Maďarskem, která pak byla 15. 2. 1918 poněkud upravena v náš prospěch.

O záchranu integrity poválečného Maďarska se pokoušel jeho premiér M. Károlyi nejdříve slibem slovenské autonomie, později snahou zachovat status quo a do rozhodnutí mírové konference, což bylo v obou případech pro čs. stranu nepřijatelné a bylo to tedy odmítnuto. Když začalo po 28. 10. 1918 maďarské vojsko a četníci houfně opouštět Slovensko, docházelo zde k anarchii, zmatkům a spolu s tím i k náznakům bolševických tendencí. Tyto skutečnosti vedly již 2. 11. 1918 pražský „Národní výbor“ k rozhodnutí o vojenském obsazení Slovenska. Vláda nově vzniklého státu tu mohla být konstituována jen za pomoci českých zemí, protože na Slovensku nebyl v té době dostatečný počet osob a sil, schopných obsadit administrativu, která byla dosud v rukou Maďarů a pomaďarštěných Slováků. Nově vznikající slovenská inteligence podrobila později tuto českou invazi kritice, začalo docházet k projevům separatismu, které Praha nedokázala včas řešit. Ve své době bylo však obsazení Slovenska nutností. Dne 4. 11. 1918 vyslal pražský „Národní výbor“ na Slovensko své slovenské zplnomocněnce – v čele s dr. Vavro Šrobárem.

Dne 2. 11. obsadila rota dobrovolníků nadporučíka A. Ripky od kroměřížského pluku Holíč a Skalici a po svém početním posílení postupovala na Malacky. Přicházely další vojenské, četnické a dobrovolnické jednotky, které do poloviny prosince 1918 obsadily území západního a středního Slovenska za četných bojů s maďarskými vojenskými a gardistickými částmi.

Dne 25. 11. 1918 byl jmenován po generálu J. Štikovi velitelem čs. vojska na Slovensku plukovník F. Schöbl. Podléhalo mu vojsko složené z 10 pěších praporů, 2 děl, baterií a jezdecké eskadrony (tedy asi 8 300 mužů), postupně rozdělené do tří skupin: holíčské (pplk. J. Verich), trenčínské (kpt. Římek) a žilinské (kpt. Kurz). Po zveřejnění demarkační čáry usiloval plk. Schöbl o ovládnutí území celého Slovenska; přičinil se rovněž o to, aby z nesourodých vojenských celků vznikaly postupně nové pluky.

V druhé polovině prosince 1918 přijížděly do vlasti první transporty čs. italských legií, o něco později i méně početné legie francouzské. Italské tvořily svou šestou pěší divizi (30., 31., 32. pěší pluk) a sedmou (33., 34. a 39. pěší pluk) armádní sbor, kterému velel generál L. Piccione (také střední a vyšší velení ve sboru byl italské). Z rozhodnutí vlády byl sbor odeslán na Slovensko a gen. Piccione zde 25. 12. 1918 převzal vrchní velení (VS: Kroměříž).

Z jednotek plk. Schöbla byly postupně vytvořeny dvě pěší brigády. Do konce ledna 1919 bylo Slovensko vojensky obsazeno. Legionářské pluky dosáhly demarkační čáry mezi Bratislavou a Užhorodem (se všemi pluky v jednom sledu). Značně zdecimované maďarské jednotky před nimi ustoupily do Maďarska.

Dne 20. března 1919 byla stanovena demarkační čára mezi Maďarskem a Rumunskem, což v Maďarsku vyvolalo odpor. Károlyiova vláda padla a již 21. března zde komunisté vedení Bélou Khunem vyhlásili sovětskou republiku a demarkační čáru odmítli. Počítali nejen s tím, že ubrání maďarské území, ale i s pomocí sovětského Ruska a s rozšířením revoluce do sousedních států. (Na východním Slovensku skutečně vznikla v červnu 1919 krátkodobě tzv. Slovenská republika rad.) Už 24. března vytvořila Khunova vláda „proletářskou armádu“ a později vyhlásila i všeobecnou mobilizaci. Celá tato maďarská akce byla namířena proti Rumunsku a ČSR. Dne 16. 4. proto zahájila rumunská armáda postup ke stanovené demarkační čáře. Po menších bojích (Maďaři nebyli dosud připraveni) dosáhla řeky Tiszy a přešla zde do obrany. Byla zahájena jednání o příměří.

Vojenské přípravy se prováděly i na čs. straně. Vrchním velitelem na Slovensku zůstával gen. Piccione, který současně velel „západní skupině“ (6., 7. pěší divize a tři pěší brigády), operující na Slovensku. „Východní skupina“ v čele s francouzským generálem Hennocquem (3. pěší divize, jedna pěší brigáda) měla obsadit Podkarpatskou Rus (stala se součástí ČSR) a navázat spojení s rumunskou armádou. V záloze byla 4. pěší divize u Popradu. Maďaři však využili příměří s Rumunskem i klidu na své hranici s Jugoslávií a Rakouskem a 10. 5. 1919 přešli do útoku ve směrech na Košice, Lučenec, B. Štiavnicu a N. Zámky. Hlavní úder směřoval přes Košice na Bardějov. (Důvod – Slovenská republika rad – možnost styku s ruskou armádou.)

Zatímco čs. „východní“ skupina bez zvláštních bojů ovládla

Podkarpatskou Rus a navázala zde styk s Rumuny, „západní“ byla donucena ustupovat do nitra Slovenska; dne 26. května se bojovalo zhruba na čáře Košice-Jelšava-Deťva a Levice. Toho dne se stal náčelníkem čs. generálního štábu francouzský generál M. Pellé, který převzal i řízení operací na Slovensku (Pellé byl 1914–1916 náčelníkem štábu francouzského vrchního velitele, pozdějšího maršála J. Joffrea). Do čela „západní skupiny“ přišel francouzský generál E. Mittelhauser. Zprvu se částečně podařilo přicházejícími zálohami eliminovat maďarský úspěch na jihozápadním Slovensku, na východě však Maďaři v polovině června dosáhli přes Prešov i Bardějova, čímž od sebe oddělili obě čs. skupiny. Stanuli na řece Nitře, jejich úder na Bratislavu však ztroskotal. Generál Pellé dokázal zkoordinovat činnost obou skupin a s přísunutím nových záloh přešel, místy velmi úspěšně, do všeobecné útočné činnosti. Zdařilý byl zejména protiúder gen. Hennoquea do boku maďarských vojsk v prostoru Nových Zámků. Také „východní skupina“ ovládla postupně Bardějov, Prešov i Košice, čímž opět navázala kontakt se svým západním sousedem.

Béla Kun se dne 16. 6., poté co ztratil naději na úspěch, podrobil podmínkám Dohody. Dne 24. června byly boje na celé frontě zastaveny a do 4. července 1919 vyklidila maďarská vojska slovenské území. Státní hranice ČSR byly pak stanoveny mírovými smlouvami Dohody (1919–1929) s Německem, Rakouskem, Maďarskem a posléze i s Polskem.

Počáteční čs. vojenský neúspěch byl způsoben několika zásadními příčinami:

- Čs. vojenské síly byly na jaře r. 1919 nepočetné, asi 50 pěších praporů (zbývajícími třiceti bylo nutné zabezpečovat pohraniční českých zemí), z nichž asi polovinu tvořily italské legie. Chyběla dostatečná výzbroj a výstroj. Maďarům se podařilo zmobilizovat 7 pěších, 2 jezdecké divize a 4 pěší brigády. Za vhodných podmínek soustředění dosahovali proti čs. „západní skupině“ poměru nejméně 2:1 ve svůj prospěch. Kromě toho netrpěli žádnými materiálními problémy.

- Čs. vrchnímu velení (gen. Piccione) jsou oprávněně vytýkány nedostatky ve velení i odborné připravenosti. Italští důstojníci považovali legionářský sbor stále za součást italské armády a neradi se podrobovali čs. hlavnímu velení ve francouzských rukou. Často se hovořilo o jejich laxním poměru ke službě a zejména o jejich neskrývaných vztazích k Maďarům, včetně protičeskoslovenských postojů. Muselo jít o velmi pádný důvod, když došlo k jejich odvolání. Spolu s Piccionem odešlo i několik dalších generálů a kolem 150 italských důstojníků, kteří byli nahrazeni francouzskými i domácími.

- Působily zde i jiné faktory: Noví čeští činitelé a úředníci nestačili ještě zvládnout své povinnosti, neprojevoválo se ještě plně slovenské národní uvědomění, značně naopak působil maďarský šovinismus a podpora maďarským vojákům. Nezanedbatelná byla i určitá prosovětská orientace, zejména na východním Slovensku.

Boje na Slovensku v roce 1919 patří k naší nejnovější vojenské historii, ne všechno se v té době dařilo, nezbytnou se ukazovala i pomoc ze zahraničí, zejména ve velení, přičemž Francouzi (zvláště generál Pellé) se osvědčili lépe než Italové. V letech 1948–1989 docházelo ke značné deformaci názorů na tyto události (steně jako na jiné), neboť tehdejší našim nepřítelem byla maďarská Rudá armáda. Neoprávněně byl zdůrazňován význam „Slovenské republiky rad“. Mnoho takto předpojatých závěrů najdeme i ve třetím díle „Vojenských dějin Československa“ z roku 1987, stranicích výrazně maďarské Rudé armádě. Je proto nutné, a snad k tomu přispívá i toto krátké pojednání, uvést tyto názory do objektivní historické podoby.

Hlavním cílem globálního ozbrojeného konfliktu v podmínkách někdejší existence přibližné vojenské rovnováhy sil a prostředků mezi Východem a Západem, bylo dosáhnout totálního zdoření protivníka s uplatněním nejúčinnějších způsobů zasazení sil a prostředků. Tomu se uzpůsobovala bojová připravenost, operační a bojová příprava, operační a mobilizační rozvinutí vojsk. Vytknutému cíli současně odpovídaly i stanovené strategicko-operační úkoly.

Na základě vojenskopolitických změn, po letech bipolárního rozdělení světa, se tyto otázky ocitly ve zcela novém společenském prostředí. V historickém vývoji ozbrojeného konfliktu dochází v jistém směru k podstatným změnám a celý proces neobyčejně zrychluje postup. Evidentně je prokazatelné, že mimořádná frekvence vzniku konfliktů se ještě dále stupňuje. V podstatě tyto charakteristické znaky rozhodují o cílech a nových způsobech použití sil a prostředků v ozbrojeném konfliktu. Vojenští (i civilní) odborníci k výkladu zmíněné problematiky vedou rozsáhlou polemiku, kterou předpokládám rozšířit o následující příspěvek.

Vývoj a vznik ozbrojených konfliktů přináší zásadní přeměny, které v souhrnu odrážejí sociální, politickou, hospodářskou a vojenskou stránku. Na základě posouzení těchto faktorů získáváme východiska koncipování nových požadavků zabezpečení cílů ozbrojeného konfliktu, při současném hledání účinnějšího zasazení sil a prostředků a efektivního způsobu ničení protivníka. Je patrné, že obsah a formy obranné operace a obranných bojů přitom dosahují novou dimenzi. Vzhledem k novému rozměru ozbrojeného konfliktu se mění i jeho cíl, jehož podstatou je následkem uvedených změn charakteristické omezení.

K objasnění předcházející hypotézy se nabízí vědomosti všeobecně uznávaného vojenského teoretika Clausewitze, který vytvořil dílo stále hodnoty. Domnívám se, že je účelné vzít zřetel na jeho znalosti a pozorně si všimnout jeho poznatků z hlediska současné aktuálnosti.

Clausewitz zmiňoval uvedenou problematiku ve stati „Válka s cílem omezeným“, (Clausewitz „Jeho život a jeho teorie války“ od R. Wolfa, nakladatelství svazu čs. rotmistrů 1931), kde mj. uvádí, cituji:

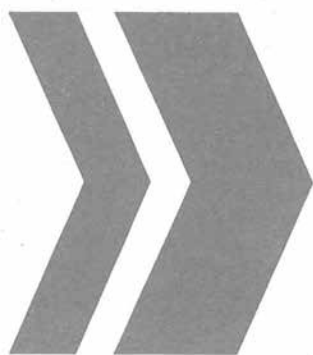
„... Jestliže tedy vyčerpání nebo únava silnějšího nepřítele vede často k míru, vězí příčina v oné polovičatosti, jejíž charakter válka často přijímá, nemůže však filosoficky platit za všeobecný a poslední cíl obrany. Zbývá tedy jen, aby obrana hledala svůj cíl ve vyčkávání. To je její vlastní rys. Pro obranu musí pracovat čas. V době vyčkávání musí se změnit okolnosti, zlepšit situace, změna musí přijít z venku. Musí to být změna politických poměrů, jimiž vznikají pro obránce nová spojení, nebo stará, která byla proti němu namířena, se ruší. Takový je tedy cíl obránce.“

Z úryvku ještě nelze vyvozovat závěry. Avšak se změnou politických poměrů je z něj patrná možná analogie s nynějšími podmínkami celosvětových multilaterálních vztahů. Přesto, že s ukončením studené války v posledních letech došlo v mnohých směrech k pozitivním přeměnám, je stav ve vojenskopolitické situaci leckdy komplikovaný, nejasný a následkem toho bezpečnostní problémy získávají na naléhavosti, stejně jako tomu bylo v letech 30. tohoto století, popřípadě ještě v době vzdálenější.

Rychlý vývoj a často i nepředvídatelný sled překvapujících událostí se z politické roviny promítá do vojenské v podobě aktu násilí s cílem přinutit protivníka, aby se podřídil vůli silnějšího. S politickým je nutné konstatovat, že jsou případy, kdy se ozbrojený konflikt připravuje a podstupuje s vědomím většího nároku na vlastní bezpečnost.

Jaké jsou příčiny tohoto stavu a odezvy jsou otázky, které vyžadují přihlídnout k podrobné kompaktní analýze současné situace. Její souhrnný přehled je významný, a pro upřesnění otázek perspektivního uplatnění sil a prostředků v ozbrojeném konfliktu a stanovení jeho cílů nepostradatelný. Z tohoto úhlu pohledu současný stav bezpečnostní situace v Evropě a ve světě je následující:

- Ukončení studené války předpokládalo nové období míru, bezpečnosti a ekonomického prosperujícího rozvoje. Prakticky však přetrvává

Světový trend

– ozbrojený konflikt s cílem omezeným

Plukovník Ing. FRANTIŠEK VALACH, CSc.

nebezpečí, nestabilita, nejistota, krize a z toho vyplývající bezpečnostní rizika (stav, který se může vyvinout v ohrožení státu a nelze jej jednoznačně vyloučit). Tímto ohrožením rozumíme krizovou bezpečnostní situaci, jejíž řešení předpokládá nebo vyžaduje použití ozbrojené síly státu.

● **Vyhrotila se vojenskopolitická situace v jihovýchodní Evropě** (mnohých regionech východní Evropy), jihovýchodní Asii, na Středním Východě. Zvláště v této oblasti k nestabilitě přispívá pokračující militarizace Iráku, islámský fundamentalismus, arabsko-izraelský konflikt a zvěšující se sociální rozdíly.

● **Odrázkem vojenskopolitických změn, k nimž nepřetržitě dochází, je v řadě případů národní a národnostní nesnášenlivost.** Evropský světadíl zápasí s novou vlnou nacionalismu. Průvodními znaky jsou etnické, náboženské aj. nepokoje, které se řeší vojensky. Tyto konflikty se vyznačují nepřehlednou situací a nakonec v nich bojuje každý proti každému. Inspirací se stává oživení odumřelých historických nacionálních a územních sporů. V tomto ohledu zejména v Evropě dochází v posledních několika letech k výrazným změnám.

● **Dřívější osvědčené nástroje pro podporu míru, jako například mezinárodní obranné dohody, obranné rozpočty a obranná politika, již ztratily význam.** Ukazuje se, že tyto význačné záruky míru se špatně adaptují na nové podmínky, a proto nemohou preventivně účinně působit.

● **Bez stabilní prosperující ekonomiky nebude pravděpodobně možné bezproblémový demokratický vývoj postkomunistických zemí zajistit.** Současný stav některých ekonomicky zaostalých států nevytváří zmíněné předpoklady a nejsou tudíž vytvořeny základní podmínky perspektivního demokratického mírového vývoje. Ekonomika je naopak příčinou vnější a zejména vnitřní nestability.

● **Rozpad bývalého Sovětského svazu zvyšuje pravděpodobnost vzniku nových regionálních (lokálních) konfliktů, zejména mezi novými sovětskými islámskými republikami a zeměmi jz. Asie.**

● **V některých regionech Afriky a Asie se nedaří eliminovat populační vývoj, hrozí ohrožení hromadnými epidemiemi a ohrožení smrtí hladem.**

● **Na západní polokouli se nepodařilo vyřešit nelegální obchod s drogami.** Zhoršuje se tam stav životního prostředí, zaostává hospodářství, zvěšuje zadluženost.

● **Přechod k nekontrolovatelné nestabilitě je podporován konjunkturnou pohybu zbraní, který je v podstatě neregulovatelný.** Dodávkami zbraní do řady regionů se vytvářejí podmínky pro vznik nových krizových oblastí. Předávání zbraní je prakticky obtížné ovlivnit: Jakmile jde o obchodní jednání v oblasti exportu zbraní, je schopno proměnit spojení v protivníky a naopak.

● **Situace se zkomplikovala i tím, že se zvětšil počet států vlastních jaderných prostředků.** Zbraně hromadného ničení mají v některých případech nedostatečnou ochranu před eventuálním zneužitím. S jadernými zbraněmi se manipuluje, jsou zájmem obchodu, jsou zbraněmi, které hrozí a demoralizují, mohou i vydrát. Nové země (zejména islámské) vyvíjejí snahu o jejich získání. Rovněž biologické zbraně lze přiřadit ke strategicky významnému arzenálu a mohou se uplatnit již v bojích nízké intenzity.

● **Válka je realitou v mnohých regionech.** Například je tu bývalá Jugoslávie, Tádžikistán, Ázerbajdžán, Afghánistán, Gruzie, Náhorní Karabach, Somálsko, Zaire, Perský Záliv, kde za daného stavu věcí má Irák iniciativu ve svých rukou a nebojí se žádného ozbrojeného konfliktu. Izrael, jeho palestinskí vyhnanci a arabské protivníky. Tento řetězec konfliktu, který se dal do pohybu, nelze zatavit.

● **Celkový přehled reálné bezpečnostní situace zahrnuje některé nové tendence.** Například ozbrojené konflikty, které jsme s největší pravděpodobností nepředpokládali, se nyní staly skutečností. Nové kruté, krvavé, vražedné a nemilosrdné stále vznikají. Přinášejí (na základě nové kvality věcných podmínek konfliktu) řadu jevů souvisejících s uplatněním sil a prostředků, forem jejich využití v rámci moderních způsobů ničení protivníka.

Vnímáme tyto skutečnosti jako dynamické prvky současného neuspokojivého stavu. Vyhodnocená bezpečnostní situace upozorňuje na bohaté události, které odrážejí zároveň změny ozbrojeného konfliktu. V podstatě se v jejich důsledku realizují jeho cíle zcela odlišným způsobem. Spočívají v účinnějším řešení problémů obrany s širším zapojením ozbrojených složek, zejména armády při zabezpečování obrany státu a ochrany jeho obyvatelstva, objektů důležitých pro obranu, jakožto i při likvidaci následků způsobených agresí. To vyžaduje včas přijímat nezbytná opatření výstavby armády, vyjadřující odhodlání k obraně území státu. Podle vzniklé situace se připravují a vojsky odrážejí vzdušné a pozemní úderů protivníka.

Přestože v globálu jsou cíle ozbrojeného konfliktu omezeny, jejich náročnost zůstává zachována. Vyžadují, aby subjektivní činitelé, které je budou naplňovat, nezaostávaly za rozvojem věcných prvků, které mají hlavní vliv na efektivní vedení operace a boje. Zlepšení v této oblasti bude pravděpodobně možné dosáhnout strategickým plánováním – využitím komplexního systémového přístupu k problematice řízení. Na základě vojenskopolitického vývoje tím bude zajištěn potřebný rozvoj armády v kontextu návrhů koncepcí (projektů) a odpovídajících cílů armády. Opatření přijímaná na základě strategického plánování budou zásadní odezvou na mezinárodní a vnitřní situaci, předpokládaných rizik a eventuálního ohrožení státu.

Vraťme se však ještě jednou k bezpečnostní situaci v Evropě a ve světě. Ukazuje totiž změny oblastí sociální, politické, ekonomické, tak i vojenských přístupů. V souhrnu odrážejí tendence použití ozbrojených sil, především armády, která je garantem nedotknutelnosti a svrchovanosti země. Za daného stavu věcí se domnívám, že se nemýlím, když předpokládám o probíhajícím vývoji v Evropě a ve světě, že se nás bytostně dotýká. I když některé jiné názory jsou v tomto směru zdrženlivější.

Rozhodujícími oblastmi, v kterých se zmíněné otázky promítnou jako první, je oblast sociálního života. Ve vojenské činnosti na základě politického vývoje se bude zřejmě upřesňovat strategie, doktrína a z toho vyplývající použití sil a prostředků, operační a bojové úkoly, výstavba atd. Vzniká potřeba možného přehodnocení dřívějších zásad vedení ozbrojeného konfliktu. Konec konců jde o množinu úkolů, které budou

zajímavé s nadcházejícím obdobím. Budou nakonec adekvátní úkolům a cílům obrany malého státu, a tudíž v budoucnu pravděpodobně i koalice. Vše se rychle mění.

Například i bezpečnostní principy založené na jaderném odstrašování. Až doposud byly „spolehlivou zárukou“ udržení míru. Za nejdůležitější změnu světového významu je proto nutné považovat to, že zbraně hromadného ničení již nejsou onou odstrašující silou jakou byly doposud. Již jsem uvedl, že zbraně hromadného ničení se staly pravděpodobně politickou zbraní, mohou se zneužívat a mohou se stát předmětem vydráždění. Problémy s tím související mají vliv na vyvození závěru, že nebude existovat trvalý mír v příštím období. Od toho se odvíjí další důležité problémy spojené s ekonomickým zabezpečením obrany státu.

Pro současný hospodářský vývoj ve vztahu k ozbrojenému konfliktu je příznačná ekonomická nesourodost. S následnou vnitřní politickou nespokojeností ve skutečnosti posiluje komplikace mezi státy a iniciuje vznik některých konfliktů mezi národy, které se v době míru od řešení sporů akterně násilí distancují. V některých případech prakticky ozbrojenému konfliktu nelze zabránit. Vznikají nové vnitrostátní a neformální konflikty, jejichž počátek tkví vedle ekonomických problémů v rozporech mezi národnostními menšinami, nezákonnosti ap.

Z výše uvedeného přehledu rizik, ohrožení a v některých případech již probíhajících lokálních, regionálních ozbrojených konfliktů nízké intenzity vyplývá, že tyto vznikají řetězovou impulsivní setrvačností, která může mít zřejmě nakonec neblahý dopad na celou světovou stabilitu. Na druhé straně je nutné z toho vyvodit důležité poznatky o významu a uplatnění sil a prostředků vzhledem k narůstající četnosti těchto konfliktů.

Bezpochyby důsledkem prohlubujících se problémů ve vojenskopolitické oblasti je přehodnocování cílů, na které se v budoucnu bude problematika obrany v celosvětovém měřítku zaměřovat. Základní podmínky ozbrojeného konfliktu se mohou stát onou rozhodující kapkou, která může proměnit období nejistoty, ohrožení, ve stabilitu a bezpečné prostředí. V souvislosti s tím je podle mého názoru možné vidět **světový trend v uplatnění sil a prostředků** v průběhu ozbrojeného konfliktu s cílem omezeným v následujících rovinách:

- v lokálním, regionálním ozbrojeném konfliktu nebránit pouze vlastní území (v podmínkách koalice potom ještě teritorium spojenců), ale přispívat k řešení krizových situací podle potřeby a možností v jiných rovinách,
- podílet se na operacích zaměřených k předcházení ozbrojeným konfliktům a udržení míru: to jsou pozorovatelné vysílání s nejrozličnějšími úkoly a posláním, kontrolní operace,
- působení sil a prostředků v rámci zdravotnické pomoci, využití vojsk při epidemiích – tzv. humanitárních operacích,
- pomoc při opravě komunikačních sítí, železnic, řešení ekologických problémů, odstraňování následků živelných katastrof,
- zajištění přepravy potravin a dalšího nezbytného materiálu k přežití civilního obyvatelstva v prostorech ozbrojených konfliktů, evakuace obyvatelstva,
- operace na podporu míru, v rámci Ochraných sil OSN,
- přítomnost v sousedství ozbrojeného konfliktu, bez aktivního zásahu. Ovšem tyto síly mohou být eventuálně nasazeny,
- úloha při prosazování embarga, kontrola opatření blokád a dalších sankcí,
- zabránění rozšiřování ozbrojeného konfliktu na další území,
- eliminace hromadné migrace obyvatelstva, nasazení k uzavření státních hranic.

Závěry využití sil a prostředků v nové dimenzi ozbrojeného konfliktu naznačují, že se spíše uplatní v rovině tzv. „nevojenských činností“. Lze v této souvislosti namítnout, že některé úkoly jsou v kompetenci Civilní obrany, popřípadě jiných orgánů, organizací a institucí za tímto účelem konstituovaných. Ovšem jak z předchozího vyplývá, je nutné vycházet z toho, že se zkracují intervaly vzniku ozbrojených konfliktů, převládá jejich živelný vývoj a vznik a plošně se rozšiřují (co do počtu i

rozsahu) na nová teritoria, kde jsme je nepředpokládali. Ozbrojené konflikty dostávají rozměry, které vyžadují účinnější ochranu civilního obyvatelstva, a tak, jak říká Clausewitz „... musí se v jejich průběhu změnit okolnosti, zlepšit situace se změnou, která má přijít z venku...“

Příčinou použití sil a prostředků tímto (v řadě případů neobvyklým) způsobem jsou i skutečnosti, které vznikající konflikty stále výrazněji přesouvají z oblasti ozbrojených konfliktů do roviny nevojenských ohrožení. Jsou to nejrozličnější katastrofické události, složité situace, které nelze zvládnout k tomu připravovanými silami a prostředky, jako již výše zmíněnou Civilní obranou nebo např. komplexním záchranným a bezpečnostním systémem ap.

Další možnou příčinou je i to, že po zániku bipolárního rozdělení světa, s novými multilaterálními vztahy ještě nezmizely všechny dřívější rozpory. V plném rozsahu nelze najednou vyřešit všechny latentní problémy, které se za dlouhá léta nashromačily v etnické, náboženské, národnostní, historické aj. problematice. Též jsou to souvislosti přechodu na tržní hospodářství.

Ukazuje se, že to, co civilizace doposud vybudovala, již nestačí plně postihnout účinnou ochranou. K obraně potom přispívají ozbrojené síly, zejména armády, které si zpravidla zachovávají v kritických situacích akceschopnost. V některých případech právě armády jsou jedinou schopnou složkou společnosti, která je v době míru připravena zmíněné úkoly zabezpečit.

Jinou příčinou jsou následky minulých rozporů Východ–Západ. Především je zneužily některé rozvojové státy, které viděly pokles schopnosti obou tehdejších supermocností kontrolovat záležitosti rozvojového světa nebo v něm intervenovat. Mnozí vůdcové tehdejší situací využili k uchopení moci a vybavení země moderní výzbrojí a jinou vojenskou technikou. Konstituovaly se střední a velké mocnosti, které i vlastní zbraně hromadného ničení.

Z počínání evropských demokratických států, zejména aliance NATO je patrné, že si tuto skutečnost začínají uvědomovat. Přesto, že vyhodnocují jaké nebezpečí z toho vyplývá, je otázkou, zda tyto země budou rizikům a ohrožení čelit v plném rozsahu. Navíc z posouzení vojenskopolitické situace vyplývá, že další nová krizová ohniska v budoucnosti nebudou výjimkou. Je tu eventuelní konflikt mezi Severem a Jihem.

Za této situace se v některých konkrétních případech stává zřejmým snižování reálných výdajů na obranu. Bližší okolnosti nižších vojenských rozpočtů mají vliv na všechny současně související s obranou.

Podmínky nižších zdrojů vyžadují přehodnotit rozpor, zejména mezi potřebou získávání a vytváření vědecky podložených poznatků (s dostatečným předstihem a potřebnou kvalitou) pro nezbytné koncepce, uplatňování technologií ap.

Souvisejí s tím problémy zpomalování procesů formulování globální strategie. Ve svých důsledcích by to mohlo negativním způsobem ovlivnit celou problematiku obrany. Možným řešením je těsná spolupráce demokratických států, která by zabránila stagnaci a zaostávání. Myslím, že v této souvislosti je více nutné věnovat pozornost tvorbě vědecky podložených materiálů strategické povahy, jako např. směrnice pro operace a formulování požadavků výstavby sil a prostředků cestou prosazování a realizace vojenské politiky. **Toho lze dosáhnout** podle mého mínění spojeným úsilím vědy, politiky a operací na všech úrovních plánování – na úrovni definování koncepce, komplexního vytváření strategie obrany země i na úrovni zabezpečení realizace prostředků na obranu všech zainteresovaných.

V závěru nezbyvá než zdůraznit, že vojenskopolitický vývoj v Evropě a ve světě prochází těžkou zkouškou. Dnešními tvrdými skutečnostmi jsou války, zločinnost, hlad, nemoci, a to jsem v článku zmínil jenom některé, základní. Doba optimistického pohledu na budoucnost se zkomplikovala, vznikají krize, rizika a ohrožení, která v řadě případů vyúsťují v ozbrojené konflikty. Následkem nových jevů ozbrojeného konfliktu se mění globální strategický pohled na jeho cíle a v souvislosti s tím i na uplatnění sil a prostředků. Rychlý spád událostí vyžaduje neztratit kontinuitu ve sledování a vyhodnocování bezpečnostní situace, na jejím základě přijímat účinná opatření, aby oblast obrany nezaostávala za realitou.

Pozemní vojsko

potřebuje novou taktiku

(Úvahy k rámcovým podmínkám a nutnosti změny v taktice – 1. část)

Od základu změněná vojensko-strategická situace v Evropě vyvolala diskuzi, v níž se často požaduje rozšíření nebo nové pojetí základních taktických zásad. Zavádějí se nové pojmy, zkoumá se řádová hodnota druhů boje a jsou zpochybňovány zásady velení i bojového použití.

Připravená série článků má být pokusem poukázat na důsledky změn rámcových podmínek pro operační velení a objasnit diskuzi o nových pojmech nebo „heslech“, která o nich v poslední době probíhá. Na základě toho je potom účelné uvažovat, zda a v jakém rozsahu existuje potřeba působit pro další rozvoj taktických pojmů a zásad, aby bylo možno vyhovět perspektivním výzvám v rozšířeném spektru úkolů na „nelineárním bojišti“ budoucnosti.

Tím mají být poskytnuty podněty pro další rozvoj taktického myšlení a vyvolána další diskuze.

Změněné operační rámcové podmínky

Nový vojenskostrategický princip

Nejvyšším vojenskostrategickým cílem Severoatlantické aliance je beze změny zabránění válce. Kdyby toho nemělo být dosaženo, bude se i nadále k omezení škod usilovat o obranu pokud možno nejbližší hranice a o pokud možno nejdřívejší ukončení války.

Snížení počtů ozbrojených sil v Evropě má za následek vojenskostrategickou rovnováhu sil, která vylučuje překvapivý útok na široké frontě. Současně narůstání krizových potenciálů mimo střední Evropu vyžaduje multidimenzionální orientaci pozornosti k rizikům.

Pro budoucnost je rozhodující schopnost obrany pokud možno v blízkosti hranic, a to v celém prostoru Severoatlantické aliance, ať by byla nutná kdykoli a kdekoli. Lineární předsunutou obranu (střední Evropy) nahradil vojenskostrategický princip „protisoustředění“ (Gegenkonzentration).

Důsledky pro operační stupeň

Operační velení musí brát v úvahu tyto změněné vojenskostrate-

Článek autorů, podplukovníků gšt. M. Gerharduse, W. Knabeho a H. Seiferta, pracovníků oddělení pro zásady velení a bojového použití pozemního vojska Spolkových ozbrojených sil, byl publikován v *Truppenpraxis* č. 4/93.

Vzhledem k tomu, že Armáda České republiky stojí dnes před obdobnými problémy, uveřejňujeme jeho zkrácený a redakčně upravený překlad.

gické rámcové podmínky. Nově je nutno zhotovit činitele „síly“, „prostor“ a „čas“, které určují operační činnost. Drasticky zmenšené ozbrojené síly a mnoh směrovost (Multidirektionalität) pozornosti vůči rizikům zdůrazňují požadavky pružnosti a pohyblivosti (mobility).

Bez předem stanovených úseků obrany musí operační velení zajistit rozhodující převahu sil na správném místě a ve správném čase.

Vedle sebe rozmístěné prostory obrany byly nahrazeny „nelineárním bojištěm“.

Síly

Předpoklady pro obranu pokud možno nejbližší hranice jsou včasné a obsáhlý průzkum a připravenost sil uskupených podle potřeb situace.

Přemísťování vojsk na velké vzdálenosti a jejich týlové a zdravotnické zabezpečení nabývají pro operační velení dosud nebývalého významu.

Úkol omezit škody vyžaduje, aby byl útočník přemožen pokud možno nejrychleji. Proto se musí operační velení zaměřit v první řadě nikoli na udržení území, nýbrž na zničení protivníka.

Bezpodmínečným předpokladem úspěchu je alespoň místní převaha. Soustředění sil k tomu potřebné vyžaduje od operačního velení koordinaci a řízení pohybů velkého rozmachu. Velení, jakož i týlové a zdravotnické zabezpečení musejí být zajišťovány na vzdálenosti větší než dosud.

Prostor

Prostoru je nutno (na základě vojenskostrategických výhod) využívat jako prostředku k účelu, tudíž ke zničení nepřátelských sil.

Operační zámysl určuje, kde je nutno se prostoru vzdát nebo kde je nutno prostor držet, a kde je nutno vyhledávat rozhodnutí. Středění mezi rozptýlením a soustředěním sil na „nelineárním bojišti“ vede k nekrytým bokům a mezerám. Vzájemný styk vojsk nebude moci být běžným případem.

Soustředění pokud možno velkých sil k úderu bude vyžadovat jejich „ztenčení“ na jiném místě a úmyslné smíření se s mezerami.

V těchto mezerách je nutno provádět průzkum anebo uskutečňovat střežení, aby se zabránilo překvapení nepřítelem. Podle situace a operačního zámyslu může postačit průzkum prováděný technickými prostředky.

Nekryté boky a mezery zvětšují zájmové prostory a prostory odpovědnosti. Kromě toho musí operační velení v budoucnu více respektovat zeměpisné, klimatické a jiné podmínky různých prostorů bojového použití.

Čas

Navzdory sníženým počtům vojsk a značně delším časům vstupu si časový činitel uchovává svůj význam také pro přípravu operací.

Pro disponibilitu aktivních vojsk ke zvládnutí krizí je rychlost při přemisťování rozhodujícím kritériem. U vojsk závislých na mobilizaci má kromě toho potřeba času pro narůstání a výcvik rozhodující význam.

V důsledku střídání rozptýlení a soustředění sil na „nelineárním bojišti“ nabývá časové plánování velký význam. Rozsáhlé pohyby kladou vysoké nároky na koordinaci, aby byly použité útvary včas soustředěny k dosažení rozhodnutí.

Mezery a střežené prostory mohou vést k překvapivému vývoji situace, který bude operační velení nutit k rychlému, předem neplánovanému jednání.

Časová výhoda před protivníkem může být rozhodující pro úspěch. Rychlost je vedle utajení a klamání důležitým kritériem operačního překvapení. Protože nelze utajení a klamání často dosáhnout v plném rozsahu, je důležité být rychlejší než protivník. Jednak dříve než se očekávalo nebo rychleji než protivník může rozhodujícím způsobem přispět k získání iniciativy a k dosažení rozhodnutí. Zde nemá význam pouze „technická“ pohyblivost. Cílevědomé získávání, hodnocení a rozdělování informací, jakož i rychlé pronikání nařízení a rozkazů různými stupni velení vyžadují výkonné informační systémy pro velení. Umožňují časový zisk a přispívají k účinnému zasazování sil a prostředků.

Důsledky

Síly, prostor a čas musejí být v budoucnu opět chápány zřetelněji jako proměnné, které se vzájemně ovlivňují. Operační velení musí tyto tři činitele uvést do souladu s vlastním cílem. Přitom operační umění spočívá v rozpoznání, v jakém vzájemném poměru síly, prostor a čas přinesou největší užitek pro uskutečnění vlastního zámyslu, a ve vytvoření této konstelace předvídatelným plánováním.

Vyhledávat – řídit – zastavit – porazit

Stále více se v diskuzi používají pojmy „vyhledávat (nebo provádět průzkum) – řídit – zastavit – porazit“, a to především v souvislosti s operačním velením.

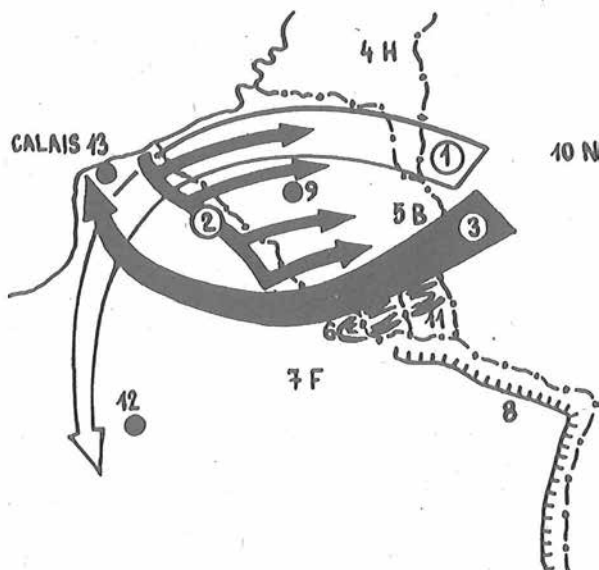
Vyhledávat

„Vyhledávat“ (suchen) znamená podle převládajícího pojetí na operačním stupni získávání poznatků o nepřátelských zasazených silách.

Průzkum musí vždy být integrální součástí operačního velení. Znalost možností a záměrů protivníka je jak při ofenzivní, tak při defenzivní činnosti důležitým základem úspěchu. Především při strategické defenzivě určuje domnělý záměr nepřítele téměř rozhodujícím způsobem vlastní operační záměr. Po zahájení bojové činnosti je operační průzkum předpokladem pro vybojování iniciativy. Pojem „vyhledávat“ není ani potřebný ani duchaplný.

Řídit

„Řídit“ (lenken) se často používá jako součást „magického čtyřzvuku“, aniž by se dosud podařilo definovat obsah pojmu.

Obr. 1. 1 – Schlieffenův plán; 2 – francouzský plán na řece Dyle; 3 – plán „seknutí srpem“; 4 – Holandsko; 5 – Belgie; 6 – Ardeny; 7 – Francie; 8 – Maginotova linie; 9 – Brusel; 10 – Německo; 11 – Lucembursko; 12 – Paříž; 13 – Calais

Pod „řízení“ v operačním smyslu je sotva možno rozumět, že nepřátelský úder bude přinucen směřovat do žádaného směru nebo do určitého prostoru. Svobodně plánující a cílevědomě jednající protivník se bez dalšího nenechá odpoutat od své vůle. Když se bude nepříteli nejdříve čelit defenzivou, je nutno se mu postavit na směr jeho úderu. Volba prostoru je zde tudíž alespoň na počátku možná jen omezeně.

Při ofenzivním postupu má pro „řízení“ protivníka vedle jednoznačného vytváření těžiště rozhodující význam zvláště překvapení.

Podaří-li se nepřátelského velitele oklamat o vlastním zámyslu, může být nejen překvapen, ale také ovlivněn ve svém plánování. V nejpříznivějším případě může být určité chování učiněno pro protivníka tak lákavým, že svoje síly zasadí do prostoru žádoucího pro nás, takže tyto síly budou do jisté míry „řízeny“.

Přímo klasickým příkladem toho je operační plán pro západní polní tažení (obr. 1). „Plán seknutí srpem“ spočíval na překvapení protivníka.

Zasazení velkých tankových sil a za nimi následující armády Ardennami mohli spojenci sotva očekávat. Mannsteinův operační záměr však jde dále než zásada nesazet se o průlom tam, kde s ním protivník počítá. Jako předpoklad pro operační rozhodnutí záleželo na tom, aby byly nepřátelské síly obchváčeny tak, že nebudou moci uniknout z obklíčení.

Původně připravený, Schlieffenův plán odpovídající útok skrze Belii a Holandsko měl být veden jen jako pomocný úder, aby byli spojenci přinuceni k zasazení sil v nesprávném směru. Zatímco protivník pochodoval na sever, mělo být potom na jihu uskutečněno „seknutí srpem“ až k pobřeží Kanálu a většina spojeneckých armád měla být uzavřena v obrovském „kotli“. Zastřením vlastního zámyslu se podařilo dosáhnout toho, že protivník věřil v opakování Schlieffenova plánu. Útok proti Belgii a Holandsku

tak působil jako startovní výstřel, který uvedl do pohybu postup spojenců na sever.

Každým krokem kupředu přitom protivník sám vytvářel předpoklad pro přerušení svých týlových spojů německým hlavním úderem na jihu.

Tento příklad ukazuje, že „řízení“ na operačním stupni je mnohem více než jen pokus odpoutat protivníka od směru jeho úderu vojsky vedoucími boj na zdrženou. I když byl „plán seknutí srpem“ plánován a proveden v rámci strategické ofenzivy, jsou použité zásady platné rovněž pro operačně ofenzivní činnost v rámci strategické defenzivy.

Zastavit

„Zastavit“ (stellen) se často klade na roveň obraně nebo zachycení a již proto není vhodné k popisu operačního zámyslu.

Stejně jako „řízení“ slouží cíli „porazit“, není ani „zastavit“ samoučelem, nýbrž musí být rovněž považováno za předpoklad pro porážku ofenzivně jednajícího protivníka.

Když je „zastavení“ posuzováno odtrženě od operačního cíle zničení nepřátelských sil, zůstává operační velení pasivní. Aby se zbavilo závislosti na jednání protivníka, musí se mu čelit vlastní nezávislou vůlí. Vlastní zámysl musí jít dále, než jen zabránit protivníkovi dosáhnout jeho cílů. Vlastní operační zámysl musí být zaměřen na vybojování iniciativy a na porážku nepřátelských sil.

Jedním z mnoha příkladů takto chápaného operačního velení je bitva na řece Bzura během polského polního tažení (obr. 2). Při postupu skupiny armád Jih k Varšavě došlo ke krizi, když byla 8. armáda, zasažená k ochraně levého křídla, v důsledku nedostatečného průzkumu překvapivě napadena hlavními silami dvou polských armád ze severu. 8. armáda nato požadovala rychlé přisunutí záloh, aby se zabránilo průlomu protivníka. Velitelství skupiny armád Jih namísto toho, aby této žádosti vyhovělo, přešlo do ofenzivy. Dvě záložní divize, které postupovaly za 8. armádou, byly zasaženy do pravého boku polského útoku. Na východě byly dva ar-

mádní sbory 10. armády po změně směru zasazeny do levého polského boku. Jeden armádní sbor skupiny armád Sever, který útočil do týlu polských sil, zakončil obklíčení.

Porazit

Bitva na řece Bzura však také ukazuje, že „porazit“ (schlagen) se nevyčerpává útočným zasazením vlastních sil. Polský útok byl veden za nejasné situace, s oběma nekrytými boky a nepoutal velké nepřátelské síly. Tato okolnost skupině armád Jih umožnila, přesto že byla dočasně v daném místě slabší, přisunout dostatek bojem nepoutaných sil, jichž mohla použít k získání iniciativy a k realizaci vlastního operačního zámyslu.

Důsledky

Jak již bylo uvedeno, podstata operačního velení spočívá v tom, uvést činitele síly, prostor a čas do souladu s vlastním cílem. Princip představené obrany tak hluboce omezil volnost jednání se zřetелеm k používání sil v prostoru a čase, že přinejmenším při plánování nebylo žádné místo pro operační velení. Vojenskostrategické nebo dokonce politické úkoly se projevovaly přímo až na taktickém stupni.

Taková volnost jednání omezující okolnosti neexistují u vojenskostrategického principu „protisoustředění“ (Gegenkonzentration). Tím však znovu nabývají svůj původní význam nejen operační činitele síly, prostor a čas, nýbrž také zásady operačního velení.

Takto znovu nabytá volnost operačního stupně nesmí být ihned znovu omezována přenesením vojenskostrategického principu do „operační koncepce“ protisoustředění. Operační velení musí mít v souladu se svou podstatou volnost volby postupu k dosažení vojenskostrategického cíle. Nesmí být těsně stanoveno „koncept“ pro plánování a vedení bitev. Protisoustředění je na operačním stupni jen jednou možností, nikoli však receptem k tomu, jak uvést činitele síly, prostor a čas do souladu s vlastním zámyslem.

Jak ukazují oba uvedené (a mnohé další) příklady z válečných dějin, je klíč k úspěchu operačního velení v tom, nečelit nepřátelskému jednání reaktivně, nýbrž proti němu postavit vlastní nezávislou vůli.

Operační velení musí k tomu mít možnost plánovat a jednat bez omezování „schematismy“. Pojmy „vyhledávat – řídit – zastavit – porazit“ nesmějí být proto nesprávně chápány jako fáze bitvy, které nutně staví jedna na druhé anebo probíhají jedna po druhé.

Také nesmějí být chápány ve smyslu „konceptu“ operačního velení nebo jako „operační taktické kameny“ vojenskostrategického principu protisoustředění. Takové chápání by mělo za následek spoutání myšlení a schematické myšlení, jež je v rozporu s podstatou operačního velení.

Schematismus a zúžení operačního myšlení by byly dále posíleny přiřazením fází „vyhledávat“, „řídit“, „zastavit“ a „porazit“ k tzv. počátečním a následným operacím.

Jednotlivé boje bitvy mohou být sice časově anebo prostorově odděleny, avšak vždy slouží dosažení společného operačního cíle. Přiřazení jednotlivých bojů k „vyhledávání – řízení – zastavení – porážení“ nepříteli a jejich rozdělení do počátečních a následných operací se nejeví být ani nutné, ani smysluplné.

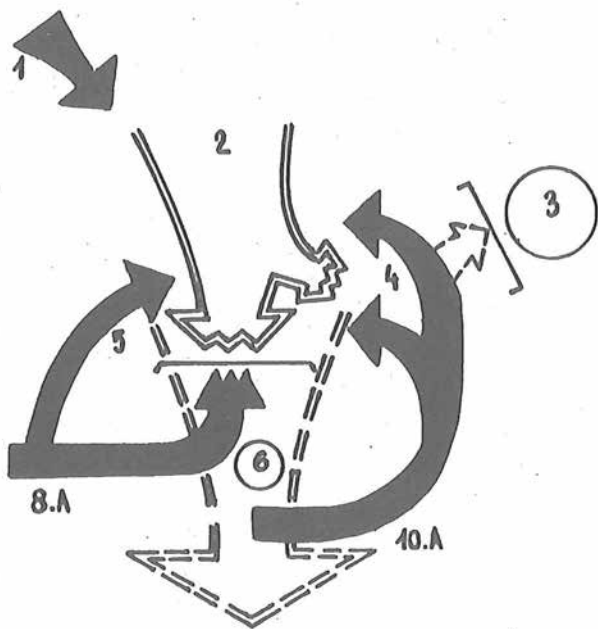
Důsledky nové operační volnosti jednání pro taktiku?

Na základě budoucí možnosti a nutnosti operačního velení je nutno bez omezování myšlení domnělými i skutečnými tlaky všeobecného plánu obrany promyslet zásady velení vojskům a případně zjistit existující potřebu změny.

Přitom bude nutno zřetelně rozlišovat mezi taktickými zásadami stanovenými předpisem HDv 100/100 a jejich zúženým výkladem a používáním při výcviku a cvičeních.

V následujících příspěvcích má být proto uskutečněn pokus o přezkoumání platnosti taktických zásad a vyslovena úvaha o jejich dalším rozvoji, a to v naději, že tím bude vyvolána diskuze.

(připravil –JN–)

Obr. 2. Bitva na řece Bzura. 1 – jeden sbor (skupina armád Sever; 2 – dvě polské armády; 3 – Varšava; 4 – dva sbory; 5 – dvě divize; 6 – Lodž

Rozdíl mezi organizací logistiky Spolkové armády a organizací materiálně technického zabezpečení Armády ČR (dále MTZ AČR) vyplývá z nutných odlišností, které vznikly na základě více jak 35letého, zásadně rozdílného vývoje odlišných systémů. Koncepce logistiky NATO vycházela z koncepce a zkušeností logistiky USA. Algoritmizace postupů a prací se vyvinula až do dnešního informatizovaného systému.

Materiálně technické zabezpečení AČR se vyvíjelo na základě ručního zpracování dat souhlasně s potřebami a systémem koaličního MTZ Varšavské smlouvy. Postupem času se do MTZ AČR začala zavádět výpočetní technika, která byla využívána pro počítačovou podporu zásobování ručního způsobu řízení materiálně technického zabezpečení.

Na tomto místě je třeba upozornit, že Materiální úřad Spolkové armády zastává funkci a provádí práce v informatizovaném řídicím systému, a proto nelze hledat přímou podobnost k funkcím MTZ AČR, i když koncové výkony, účel a poslání obou systémů zabezpečení jsou z velké části totožné. Jedná se o dva odlišné fungující systémy řízení.

Článek přináší krátký přehled a popis funkcí a činností Materiálního úřadu.

Popis funkcí

Materiální úřad Spolkové armády (dále MU) je centrálním vojenským pracovištěm, které zastává tři funkce:

1. Jako materiálový úřad zpracovává základní záležitosti materiálního hospodářství a zajištění celoodvětvových úkolů v otázkách munice. K tomu zpracovává jednotné předpisy a nařízení v oblasti materiálního hospodářství, spolupracuje na předpisech a dokumentech souvisejících s ním. Provádí katalogizaci a řídí provoz paletizační centrály.

2. Jako Spolková centrála pro katalogizaci materiálu provádí jednotnou materiálovou katalogizaci veškerého materiálu. Provádí spolupráci se zahraničními i s ostatními spolkovými katalogizačními pracovišti. Provádí školení a doškolování v oblasti katalogizace.

3. Jako Národní katalogizační úřad zastupuje SRN na jednání NATO a s dalšími státy v otázkách katalogizace. Provádí mezinárodní výměnu dat a koordinaci za SRN v katalogizaci NATO.

Cílem práce Materiálního úřadu je nejen problematika katalogizace, ale sladění zájmů Spolkové armády SRN, NATO a zahraničních partnerů tak, aby byly úkoly ve všech oblastech splněny a dané prostředky optimálně využity.

Od roku 1956, kdy Materiální úřad vznikl, byl několikrát zásadně reorganizován a nově členěn, celkem za 36 let 8krát.

Systém třídění materiálu (STM)

Má čtyři oblasti:

1. Identifikace nezabezpečuje jen porovnání nového výrobku se zavedenými, ale je to proces poznávání jeho logistických vlastností. Každý výrobek, který má být vzat do obhospodařování, je před přidělením záso-

bovacího čísla (číselné označení zásobovacího druhu) posouzen podle technických a logistických znaků. Výsledek posouzení je zdokumentován, aby mohl být porovnán s jinými výrobky. Identifikace má přesně stanovený pracovní postup.

2. Klasifikace je třídící postup, pomocí kterého se jednotlivé druhy materiálu zařazují do jednotlivých oblastí. Je to obecné členění do materiálových skupin, kdy se každá skupina dělí dále do materiálových tříd. Platí zde zásada přiřazování stejného ke stejnému. Účelem klasifikace je provést třídění druhů materiálu a účelné přidělení čísel. Provedením klasifikace jsou vykonány všechny manuální práce při katalogizaci.

3. Přidělení zásobovacího čísla provádí automatický program, který jej přiděluje na základě zpracování všech již nasbíraných údajů v procesu identifikace a klasifikace. Tímto způsobem je přidělení zásobovacího čísla zcela zpracováno.

Zásobovací číslo může být přiděleno pouze Materiálním úřadem. Strojovým přidělením úplného zásobovacího čísla je každý zásobovací druh jednoznačně označen.

4. Zveřejněním jsou zpřístupněna zásobovací čísla a všechny příslušné údaje všem „oprávněným uživatelům a zvláštním zákazníkům“. Předávání se provádí v národním i mezinárodním okruhu na různých médiích (mikrofiše, přenos dat, výměna magnetických pásek, jednotlivé listy...).

Popis těchto čtyř systémových částí zabezpečuje jednotnou a systémovou katalogizaci veškerého materiálu, ale dále obsahuje i technické, právní a logistické údaje, které jsou shromažďovány, zpracovávány pro další využití a dávány k dispozici uživatelům.

Materiální úřad Spolkové armády SRN

Podplukovník Ing. Jiří ŠINDÝLEK

Pod pojmem logistiky Spolkové armády Spolkové republiky Německo se v článku rozumí systém a organizace zabezpečení materiálových potřeb armády a služeb k tomuto poskytovaných.

Nomenklatura

Cílem materiálové nomenklatury je zabezpečit mezinárodní jednotnou terminologii zásobovacích druhů a to tak, aby všechny země zapojené do systému používaly stejné názvy při výměně informací o zásobovacích druzích. Existují volná jména – platná jen pro národní použití a schválená jména – mezinárodně schválená a definovaná.

Schválené jméno – má pevně stanovenou strukturu podle zvláštního návodu. Skládá se z podstatného jména a podle potřeby z jednoho či více určujících jmen – (tab. 1.).

Název může znít někdy absurdně, vystihuje ale zásobovací druh jednoznačně. Tato jednoznačnost umožní bezchybný překlad mezi všemi přijatými jazyky pomocí mezinárodního kódu (INC) používaného pro každé konkrétní jméno, z kterých se skládá kód jména zásobovacího druhu (VANK). Jeho pětimístná číselná kombinace je uvedena v každé národní příručce jmen s jeho US-pojmem.

Identifikační návody

Jsou to identifikační pomocné prostředky pro zabezpečení stejných postupů při popisování jednotlivých zásobovacích druhů. Otázky a odpovědi jsou v dotazovacích postupech kódovány, takže není třeba v mezinárodním prostředí dotazy a odpovědi překládat.

Databanka informací z popisů zásobovacích druhů (ILIMS) umožňuje:

- identifikace ZD
- popis ZD pro objednávku
- podklady pro standardizaci
- vstupní kontrola zásobovacího druhu (ZD)
- data pro skladování a dopravu
- data pro konzervování a balení.

Na jednom identifikačním návodu je pro snížení množství popisovaných ZD a zvýšení přehlednosti uvedeno více druhů výrobků, které mají podobné technické znaky (tab. 2.).

Data výrobce

Jsou přiřazována dodatečně k popisu zásobovacích druhů a zabezpečují identitu speciálních druhů výrobků.

Díleč rozlišovací znamení – jsou označovací kódy výrobce jako např. číslo výkresu, katalogové číslo, klíčové číslo. Mimoto je výrobek označován úřední specifikací nebo normou.

Kód výrobce – je zakódovaný název firmy, která daný výrobek vyrábí, přidáno je firemní číslo výrobku a jednodušný kód pro identifikaci priority nákupu. Názvy všech dodavatelů Spolkové armády jsou zakódovány. Uživatelé jsou dodány názvy všech výrobců daného ZD, zakódovaná priorita usnadňuje rozhodování při nákupu a jsou na ni vázány ještě další údaje.

Koncept zásobovacích druhů

Zásobovacím druhem (ZD) se nerozumí výrobek, ale skupina výrobků, které jsou technicky a logisticky (uživatelsky při spotřebě nebo užití) stejně hodnotné, zaměnitelné, využitelné pro stejný účel a jsou pod adresou jednoho zásobovacího čísla.

Jeden zásobovací druh má jedno zásobovací číslo a mohou jej tvořit uživatelsky shodné výrobky od několika firem, různých barev, provedení, materiálů ap. (při použití se dosahuje s různými nepodstatnými úchylkami stejného efektu).

Výhody spočívají v možnosti výhodného nákupu na základě konkurzu, potřeba malých skladových kapacit, nízké náklady na obhospodařování, systémově zabezpečená shodnost, jednodušší zabezpečení správným materiálem.

Jestliže jednotlivé díly zásobovacího druhu jsou jeho dílečmi zásobovacími druhy, je-li jeden ZD předáván dvěma či více výrobcům, jsou-li možnosti omezeny úředními či technickými předpisy (světelně technická zařízení, brzdy...) a jedná-li se o obchodní model, není možné vytvoření rozsáhlého konceptu zásobovacího druhu. Pro tyto situace se vytváří tzv. „úzké“ koncepty zásobovacího druhu. Jejich zřizování je centrálně řízeno, jelikož Materiální úřad se snaží vytvářet pokud možno „rozsáhlé“ koncepty zásobovacích druhů.

Katalogizace materiálu

Katalogizací se zde myslí proces vypracování a ukládání vybraných informací o každém jednotlivém výrobku, dílu, součástce, kompletu, skupině, materiálu či stroji. Tyto informace slouží k identifikačním, evidenčním, účetním, finančním, statistickým a jiným operacím, které jsou nutné k obsluze celého inventáře veškerého materiálu. Katalogizace může započít až po zpracování dokumentace vyvinutého přístroje.

Materiál se katalogizuje na základě požadavků na katalogizaci. Zavádí-li se nová technika, obsahující více položek, třeba ND

Schválené jméno

Tabulka 1

název	česky	francouzsky	norsky	anglicky	německy	holandsky
podstatné jméno	židle	chaise	stol	chair	stuhl	stol
určující jméno	sklápěcí	plainte	flukt	folding	klapp	oklapbaar

Identifikační návody

Tabulka 2

Identifikační návod	pokrývá rozsah
A001 pevné odpory	všechny pevné odpory
A003 spojovací součástky se závity	šrouby, vruty, červíky
A026 kompresory	centrifugy, pístové, rotační

od nové techniky, zpracovává se Souborný požadavek na katalogizaci ND. Je-li ND mnoho, vypracovává se požadavek více. Každý souborný požadavek na katalogizaci ND je u Materiálního úřadu evidován jako katalogizační objekt.

Základní list vybavení

Je hlavně podkladem pro vyzbrojování materiálem dlouhodobého použití včetně příslušenství a náhradních dílů. Základní list vybavení slouží jako dokument pro zabezpečení správného vybavení a obhospodařování, jako podklad pro přehled počtu kusů a pro vyžadování a jako obsahový list.

Listy standardů

Materiální skupiny s mnoha zásobovacími druhy jsou průběžně vyhodnocovány proto, aby mohly nahradit jako standardní druhy jiné zásobovací skupiny. Standardizace představuje proces, při kterém jsou skupiny zásobovacích druhů na základě shodných vlastností nebo uživatelsky nepodstatných rozdílů sloučeny do jedné standardní skupiny. Standardizační rozhodnutí jsou zveřejňována v listech standardů a v kódové formě jsou zavedena do databanky ILIMS.

Katalogy zásobovacích druhů

Katalogy – zásobovací druh obsahují

všechny zásobovací druhy jedné nebo několika zásobovacích tříd. Uvádí jejich výkonné charakteristiky, možnosti nákupu a data výrobce. Slouží jako identifikační pomůcka a podkladový materiál pro objednávání materiálu. Katalogizovány jsou jen určené zásobovací třídy.

Modelový katalog

Modelový katalog díl I. obsahuje nejdůležitější údaje o veškerém materiálu dlouhodobého použití.

Modelový katalog díl II. obsahuje údaje o modelech ve vztahu k mobilizaci.

Integrovaný logistický informační-management-systém (ILIMS)

ILIMS slouží jako centrální informační základna pro hlavní úkoly materiálního hospodářství Spolkové armády s použitím moderní databázové techniky. Je rozpracován podle amerického Defense Integrated Data System.

ILIMS se dělí:

- informační oblast (získávání, zpracování, příprava a zveřejňování katalogizačních, předběžných a standardizačních údajů a ústředních logistických informací)
- podpůrná oblast (získávání a příprava pomocných prostředků a podkladů pro informační oblast).

Informační systém Spolkové armády – MILSTRAP

Oproti národnímu hospodářství, které řeší problémy zásobování materiálem, přistupují k tomu ve vojenské požadavky na pohotovost a odolnost zásobování. Omezené prostředky státního rozpočtu nutí k vysoké hospodárnosti. Sortiment zabezpečovaných položek a četnost jejich vyžadování narůstá. Tomuto lze čelit jen pomocí rozsáhlého rozvoje počítačového zpracování dat a minimalizaci ručních prací. Základem takového činnosti je informační systém MILSTRAP a příslušný provoz datové základny.

MILSTRAP obsahuje systémové oblasti:

1. Informace o materiálu – musí být jednotné, vyčerpávající a aktuální, s identifikací, informativními a managementy; jsou dodávány autorizovanými subjekty. Jádrem informační služby je datová báze základních materiálních informací. Je vedoucí bází pro ostatní oblasti MILSTRAP, ve kterých jsou informace o:

- vzájemné nahraditelnosti stejně hodnotných zásobovacích druhů
- převodu při změně zásobovacích čísel
- zbraních a přístrojových systémech včetně jejich dílčích částí
- převodu zásobovacího čísla na dílčí znaky výrobce.

2. Vedení počtů materiálu u jednotek – řídí všechna opatření, která jsou potřebná k zásobování a zajištění jednotek materiálem dlouhodobého použití, případně určitým druhem munice. Dává důležité informace a podklady o výzbroji jednotek a umožňuje aktuální a cílové řízení oběhů zásob.

3. Vedení celkových počtů materiálu – udržuje aktuální informace o počtech ve skladech (mimo PHM, proviantní a výstrojní materiál). Skladové zásoby jsou denně aktualizovány, ovlivňují vyskládňování a sledují plnění poukazů podle množství a termínů. Odpisy materiálu se provádí v reálném čase.

4. Materiální potřeba – tento pracovní chod dodává podklady pro rozhodnutí o termínu, množství a zásobovacích druzích pro potřebné zabezpečení. Disponenti materiálních úřadů dostávají periodicky programově předpracované návrhy na objednávky, které zpracují s ohledem na stav zásob, financí a požadavků na zásobování a strojově zpracované objednávky jdou přímo do průmyslu.

5. V mezinárodním provozu (FMS/NAMSA) jsou pevně stanoveny zásady a způsoby nutné k obstarání zvláštních materiálů a úkonů od US armády a z NATO logistických zařízení.

6. Přezkušování stavu materiálu (inventarizace) – slouží k fyzické kontrole a odsouhlasení skutečných počtů materiálu ve skladech. Interval kontrol je dva roky.

7. Hodnocení materiálu a sumarizace nákladů.

8. Materiálová statistika a hlášení.

9. Dialogový provoz (DIALOGIS-Bw) – shrnuje všechny pracovní chody MILSTRAP do jednoho rámce. Umožňuje nepřer-

tržitý přístup pomocí monitorů ke všem shromážděným logistickým informacím a jejich aktualizaci.

10. MATADOR – je materiálový účetní postup, který zajišťuje zpracovávání materiálových podkladů ve skladech. Pro přenos dat mezi sklady slouží spojení ON-LINE.

MILSTRAP řídí, mimo jiné, předzásobení materiálem a dále řídí počty materiálu uloženého ve skladech a tím kladně ovlivňuje vkládané finanční prostředky. Komplexnost provozu umožňuje systémové a odborné použití ve všech logistických rovinách.

Munice – nebezpečný výrobek

Munice je zpracovávána jako každý jiný zásobovací druh, ale protože má jiné schopnosti a hlavně potřeby a požadavky na skladování a přepravu – má charakter nebezpečný výrobek – vyžaduje zvláštní doplňující zpracování k eliminaci nebezpečí, které představuje.

Kód nebezpečí – munice může být nebezpečná několika způsoby a podle nich se dělí do tříd a skupin odolností. Kombinace těchto údajů dává tzv. kód nebezpečí, kterým je munice označena pro skladování a dopravu.

Doprava munice – ministr obrany má výbor pro dopravu nebezpečných nákladů, který řeší otázky přepravy munice a předkládá ministru návrhy. Skupina munice vysílá do tohoto výboru jednoho zástupce.

Označení modelu – má ve spojitosti s označením zásobovacího druhu určitého modelu (zbraně) označit jednoznačně příslušnou municí. Tím může být označení krátké.

Záměnné kódy munice – obdobně jako americký DoDAC (Department of Defence Ammunition Code) označují záměnnost munice při odlišných zásobovacích číslech.

Katalog zásobovacích druhů munice – každý ZD munice obsahuje označení – zásobovací druh, zásobovací číslo, záměnné číslo, kód nebezpečí, trhavina, balení atd. Katalog je aktualizován změnou službou, přičemž změny týkající se bezpečnosti mají přednost.

Muniční záznamníky – obsahují muniční technické základy a pojmy, popisy munice a její funkce. Slouží jako:

- základy pro „jednotnou řeč“ v oblasti muniční techniky
- učební a vzdělávací podklady pro výuku a pro odborníky
- podklady pro identifikaci a určování munice.

Označení munice a balení – stanovení přesného označení munice i obalu, jednotné minimální označení STANAG (NATO).

Ošetřování munice – sledování systému ošetřování munice podle stanovených ustanovení „centrálního ošetřování“.

Označení munice s omezeným použitím (VGM) – obsahuje omezení, při kterých je použití uvedených munice zakázáno.

Krytí potřeby materiálu

Dílčí oblastí materiálového hospodářství je krytí materiálových potřeb od počátku plánování potřeby až do konce, do dodání

materiálu. Plánování potřeby materiálu je úkolem vojsk, která jsou nositelem potřeby. Materiální potřeba je jednou ze součástí věcných potřeb Spolkové armády a je kryta spolkovou správou podle ústavy. Každoročně se zpracovává potřeba materiálu dlouhodobého použití, která se upravuje podle spolkového rozpočtu. Každoročně se též upravuje působení složek plánování, organizace, vyzbrojování, materiálu (počty u vojsk a ve skladech) a prostředky rozpočtu.

Základní záležitosti přísluší Spolkovému ministerstvu obrany. Materiální úřad k tomu zpracovává podklady.

Paletizační centrála Spolkové armády

Základní poslání spočívá v centrálním řízení, zabezpečování nadregionální přepravnosti a obhospodařování dopravních, přepravních a pomocných skladových prostředků pro všechny služební Spolkové armády. Dále řídí centrála oběh palet, nádrží a kontejnerů mezi armádou a průmyslem i uvnitř armády. Centrála je napojena na MILSTRAP. Snaží se, aby poměr mezi finančními náklady a výkony byl co nejvýhodnější.

Závěr

Z materiálu je zřejmé, že systém MTZ používaný ve Spolkové armádě SRN je zásadně odlišný od našeho. Problémy materiálně technického zabezpečení, se kterými se potýkali všichni materiální hospodáři AČR oddělené v jednotlivých materiálních třídách, jsou ve Spolkové armádě soustředěny do jednoho Materiálního úřadu. Ten, jako jediný, řeší problematiku akvizice komplexně a připravuje ji pro automatizované zpracování, které umožňuje řízení materiálně technického zabezpečení v reálném čase na všech stupních.

Je skutečností, že v naší armádě pracuje v oblasti MTZ mnoho kvalitních odborníků, a že do nedávna plně fungující systém zabezpečoval MTZ vojsk. Jedná se však o to, že náš systém nesplňuje požadavky na MTZ, které informatizovaná logistika zabezpečuje, například:

- nízké náklady na fungující MTZ určené vojenským rozpočtem a zvyšující se potřeby armády na MTZ (požadavky na rychlost a spolehlivost zabezpečení, nárůst komplikovanosti techniky atd.)

- kompatibilita se systémy NATO a to jak logisticky, tak se systémy automatizovaného velení a řízení a dalších

- zjednodušování a snižování pracnosti (odbourávání administrativy, nasazení nových technologií a postupů, inovace atd.)

- rozložení výkonů zabezpečení mezi civilní sektor a armádu atd.

Popsaný systém organizace zpracování dat pro logistiku nám ukazuje, jak je problematika zabezpečení fungování tohoto informatizovaného systému řešena ve Spolkové armádě.

Cílem článku bylo rozšířit znalosti z praktické části logistiky a v logických návaznostech pomoci při jejím poznávání.

Literatura:

Materiamt – Sankt Augustin 1990

Příprava a nasazení amerických výsadkářů

Podplukovník ZDENĚK MIKLÍK

Budoucí výsadkáři se v amerických ozbrojených silách připravují na svou službu především ve výcvikovém středisku ve Fort Benningu (stát Georgia), v **třítýdenním kurzu**, jehož režim se v mnohém liší od běžného vojenského života. Není bez zajímavosti, že kromě obvyklé výstroje zde voják dostává i novou totožnost, například: Michael 245. Jména či příjmení tu neplatí a nikdy je neuslyšíte. Chcete-li upoutat něčí pozornost, jednoduše zavoláte jeho seznamové číslo.

Po každodenním vstávání ve čtyři ráno následuje tradiční rozcvička, jejíž důležitou součástí je běh na dvě míle (3 218 metrů). Pro některé vojáky bývá tato disciplína velkou překážkou na cestě k úspěšnému ukončení kurzu. Udržování požadovaného tempa běhu (zpravidla jednu míli za sedm minut pro muže a o minutu déle pro ženy) kontrolují totiž tzv. „černé barety“ (rotní a poddůstojníci s černými baseballovými čepicemi výsadkářských instruktorů na hlavě), kteří vojáky, běžící nedostatečným tempem, z dalšího výcviku vyřadí.

Během prvního týdne, zvaného pozemní, se budoucí parašutisté učí skládat padák, opouštět letoun a jiné základní dovednosti. Dlouhé hodiny tráví padáním do pilin při nácviku perfektního parašutistického přistání.

Poté přechází na čtyřiatřicetistopou věž (stopa – 30,48 cm). Z jejího vrcholu se po průchodu falešnými dveřmi propadnou zhruba do hloubky deseti stop, odkud jsou, prostřednic-

tví padákového postroje, do něhož jsou připoutáni, vlečeni lanovkou několik stovek stop stranou od věže, kde „přistanou“. Této věži říkají výsadkáři „soudce“. Ze dvou důvodů. Za prvé – každý adept „stříbrných křidel“ (odznak amerického vojenského výsadkáře) musí získat alespoň hodnocení „uspokojivý“, aby se vyhnul dodatečnému pozemnímu výcviku. A za druhé – pokud někdy měli budoucí výsadkáři čas, mít strach z výšek, bylo to právě zde.

Co vede mladé muže i dívky k tomu, aby se hlásili k absolvování tohoto kurzu? Někteří z nich se chtějí přesvědčit, zda splní požadavky výsadkového výcviku, který pojímají jako způsob, jak vyzkoušet sami sebe. Jiní chtějí zažít něco mimořádného. A jsou i takoví, kterým jde jen o „stříbrná křídla“. Ať tak či onak, jejich motivace je důležitým činitelem. Bez ní by jen stěží překlenuli těžkosti svého přerodu ve vojenského výsadkáře.

Druhý týden, tzv. věžový, tráví posluchači kurzu na věžích Branch. Tito červenobílí mamuti, vysokí 250 stop, vypadají spíše jako karnevalovní jezdci než jako výcvikové zařízení. Svému účelu však slouží dobře, neboť umožňují budoucím výsadkářům přistát se skutečným padákem, když jsou předtím vytaženi k vrcholu věže a poté uvolnění. Toto zařízení poskytuje cvičícím velmi dobrou představu o tom, jak budou vypadat skutečné seskoky, s jakou silou budou vrženi na zem.

Součástí výcviku je i nácvik přistání na vodě, na stromech, elektrickém vedení, na zátarasech a příprava na neobvyklé situace, sežle-li například při otevírání padáku statická šňůra a výsadkář je vlečen pod letadlem. Tehdy jim na otázku typu – „Stane-li se něco s mým hlavním padákem, kolik času mám na zapnutí záložního?“ – instruktoři zpravidla odpovídají: „Na zapnutí této rezervy máš zbytek svého života.“

Před závěrečným výcvikovým týdnem seskoků (dva s bojovou výstrojí, dva bez ní a jeden v noci) z letounů C-130 nebo C-141, jsou všichni nastávající parašutisté připraveni téměř ke všemu. Nervozitě se samozřejmě neubrání, ale opravdový strach má jen málokdo z nich. Důvěřují totiž své výstroji, svým instruktorům a naučili se také věřit především sami sobě. Všechny důležité pohyby už provádějí automaticky; na zem dopadli tolikrát, že by pro ně následující skutečné přistání nemělo být žádným překvapením. A strach představuje ztrátu energie, se kterou je třeba šetřit. Zvykli si například spát kdekoli a kdykoli, někteří z nich tak prý odpočívají i při letu k místu seskoků.

Jediná věc, která je pak zpravidla překvapuje, je silný nápor větru při opuštění letounu. Všechny seskoky zpravidla proběhnou, kromě několika překroucených šňůr a nějaké té modřiny, bez problémů.

Každoročně projde výsadkovou školou ve Fort Benningu, která byla založena v průběhu druhé světové války, okolo 25 000 vojáků; dalších několik set ji z řady příčin nedokončí. Příčinou bývají zejména nedostatečné fyzické, zdravotní, či jiné předpoklady zvládnout tuto náročnou vojenskou profesi. Přibližně 10 až 14 procent uchazečů o „stříbrná křídla“ se tedy například u elitní 82. vzdušné výsadkové divize neobejde.

Elitní 82. výsadková divize je základem 18. výsadkového sboru americké armády. Rodokmen sboru začíná rokem 1917. Zúčastnil se bojů v obdobích první a druhé světové války, poté byl trvale dislokován na vojenské základně Fort Bragg v Severní Karolíně. V poválečném období byly jeho jednotky nasazeny v Dominikánské republice (1965–1966), třetí brigáda bojovala ve Vietnamu (1968–1969) a v roce 1983 se dvě jeho brigády zúčastnily vojenské akce na Grenadě. V roce 1989 se sbor podílel na operaci v Panamě a v roce 1991 byl součástí amerických ozbrojených sil v Perském zálivu. V zahraničním tisku je mnohdy označován jako „požární sbor“ Pentagonu.

Podle přílohy nezávislého týdeníku ozbrojených sil USA „Army times“ je 82. vzdušná výsadková divize uzpůsobena a připravována k rychlému rozvinování a k zabezpečování vstupu pravidelných amerických vojsk na kterékoli místo na světě. Nicméně v kontextu s novými vývojovými trendy v mezinárodních vztazích a s novými koncepcemi Pentagonu má být využita jen v krajních případech, v malém rozsahu a až po předchozích politických, diplomatických a jiných aktivitách.

Jazykový koutek

Le commandement Velení

le système de commandement systém velení
 le niveau de commandement stupeň velení
 la chaîne de commandement služební postup
 l'échelon stupeň (velení)
 le chef velitel, představený
 le chef d'état-major náčelník štábu
 le système de commandement des armées systém velení ozbrojeným silám
 l'état-major štáb
 l'état-major interarmée společný štáb druhů ozbrojených sil
 l'état-major mixte vševojskový štáb
 placer sous commandement podřídit velení
 le commandement centralisé centralizované velení
 la liaison avec les échelons supérieurs spojení s nadřazenými stupni velení
 l'efficacité účinnost
 l'administration (le gouvernement) militaire vojenská správa
 le poste de commandement velitelské stanoviště
 le poste de commandement secondaire záložní velitelské stanoviště
 le poste de commandement air mobile (volant) vzdušné velitelské stanoviště
 le véhicule de commandement/transmission velitelské a spojovací vozidlo
 le centre d'opération operační středisko
 la station de contrôle d'engagement stanoviště pro řízení boje
 les moyens de commandement prostředky velení
 la mission de combat bojový úkol
 l'appréciation de situation hodnocení situace
 le rapport de forces poměr sil
 les conditions météorologiques povětrnostní podmínky
 l'intention zámysl
 la décision rozhodnutí
 la prise de décision přijetí rozhodnutí
 prendre la décision přijmout rozhodnutí
 l'ordre d'attaque rozkaz pro útok, k útoku
 la commande povel
 planifier plánovat
 le plan directeur pracovní mapa velkého měřítka
 le plan d'emploi des forces plán použití sil
 le règlement předpis
 le règlement sur le service en campagne polní řád
 le règlement de manœuvre bojový řád
 les instructions směrnice, pokyny
 l'heure militaire velitelský čas
 l'heure opérationnelle operační čas
 la recherche opérationnelle operační výzkum
 au niveau interarmées na stupni všech druhů ozbrojených sil
 la groupe d'armées skupina armád

la grande unité svazek, svaz, vyšší jednotka
 le corps d'armée armádní sbor
 les éléments organiques de corps d'armée sborové útvary a jednotky
 la division divize
 la division aéro-mobile aeromobilní divize
 la division d'infanterie de marine divize námořní pěchoty
 au niveau de la division na stupni divize
 les éléments divisionnaires divizní útvary, jednotky
 le régiment pluk
 le bataillon prapor, oddíl
 le bataillon formant corps samostatný prapor
 le bataillon de commandement velitelský prapor
 la compagnie rota
 la compagnie de commandement velitelská rota
 le peloton četa
 la section četa, roj (letadel), oddělení štábu
 la groupe skupina, oddíl, družstvo
 l'équipage osádka (vozidla, letadla)
 les éléments organiques organické jednotky
 le commandant en chef vrchní velitel
 le chef de corps velitel útvaru
 le commandant en second zástupce velitele
 le régiment commandé par le colonel X pluk jemuž velí plukovník X
 le commandant velitel, major
 Mon commandant! Pane majore!
 l'unité (vojenská) jednotka
 l'élément jednotka, útvar
 la brigade contre agression et violences protiteroristická brigáda
 la garnison posádka
 le service d'action psychologique služba pro psychologické operace
 assurer la sécurité zajistit bezpečnost
 la sécurité militaire obranné zpravodajství, vojenská kontrašpionáž
 le bureau de la sécurité militaire oddělení vojenského obranného zpravodajství
 le contre-espionage kontrašpionáž, obranné zpravodajství
 la contre-information desinformace
 la police militaire vojenská policie
 la bannière vlajka, prapor
 la conscription, le recrutement odvod (branců)
 l'appelé povolanec, voják základní služby
 la recrue (ženský rod) bravec, nováček
 le volontaire dobrovolník
 l'appelé volontaire service long dobrovolně děsloužící voják
 le service militaire obligatoire povinná vojenská služba
 le service national národní (= vojenská) služba
 le grade militaire vojenská hodnost
 le sous-officier poddůstojník
 l'officier de carrière důstojník z povolání
 l'officier de réserve důstojník v záloze
 l'officier féminine důstojnice
 le bureau des effectifs militaires vojenské personální oddělení
 les effectifs početní stav
 le tableau d'effectifs tabulka počtů
 le bureau de la mobilisation mobilizační oddělení
 l'aptitude à se mobiliser mobilizační schopnost
 rappeler povolat (záložníky)
 le réserviste záložník
 la réserve záloha
 l'alerte poplach
 donner l'alerte vyhlásit poplach
 la diffusion de l'alerte vyhlášení poplachu (výstrahy)

l'alerte est donnée je vyhlášen poplach
sur court préavis krátce po vyrozumění
en retraite ve výslužbě
la légion d'honneur čestná legie

La guerre électromagnétique Radioelektronický boj
le renseignement électromagnétique radioelektronický průzkum
l'analyse des signaux analýza signálů
la brouillage rušení
le brouilleur rušič, rušící vysílač
l'émetteur de brouillage rušící vysílač, rušič
le détecteur-brouilleur rušič přijímač-vysílač
le générateur d'échos fictifs zdroj fiktivních cílů, vysílač odpověďového rušení

le leurrage vytváření klamných cílů
leurable rušitelný, málo odolný proti rušení
les mesures de protection électronique radioelektronická ochranná opatření
les moyens GE (guerre électromagnétique) d'autoprotection prostředky radioelektronického boje pro vlastní ochranu (letounu)
la défense électromagnétique (électroniques) radioelektronická ochrana
l'électronique contremesure radioelektronická protipatření
l'électronique contre-contre-mesures radioelektronická proti-protipatření
résistant aux contre-mesures électroniques odolný vůči elektronickým protipatřením
la péristance au brouillage odolnost proti rušení
le missile antiradar protiradiolokační raketa
le réflecteur (koutový) odrážecí

(-JN-)

Památka na vojnu

Vojákům druhého ročníku – příslušníkům motostřeleckého pluku v jedné jihočeské posádce – konečně nastal den „D“. Dojeli poslední oběd z vojenské kuchyně a nyní již za doprovodu břeské vojenské hudby pochodují branou kasáren. Úsměvy na jejich tvářích nevyjadřují jen radost z toho, že mají vojnu za sebou. Odráží se v nich i smutek nad loučením s kamarády a s důvěrně známým posádkovým městečkem.

Na nádraží přebírají od svých velitelů propouštěcí doklady, nasedají do vlaku, následují poslední stisky rukou a vlak se rozjíždí.

Neodjeli všichni. Před chvílí ještě vojíní základní služby – nyní však již prostí civilisté – Houska, Mára a Cihlář – se musí rozloučit se svými dívkami ubytovanými na internátě zdejšího textilního podniku. Schůzku si vyjednali na osmou hodinu večerní v hostinci U zlatého slunce. Času tedy mají dost. Vracejí se do města. U první samoobsluhy se zastavují.

„V noci bude ve vlaku zima,“ říká Honza Cihlář, „koupíme si na cestu něco pro zahřátí. Kolik máme peněz?“

Dali dohromady přes čtyři stovky a koupili si tři lahve třeshňovice. Jednu namísto zkonsumovali, zbývající dvě – zabalené ve staré vojenské košili – uložil Jarda Houska do své modrobílou, novotou ještě vonící sportovní kabely.

V restauraci IV. cenové skupiny U zlatého slunce se usadili do rohu, zajistili si tři další místa pro očekávané společníce a poručili si pivo. Pak další a na posílení borovičku. Ani jim příliš nevadilo, že děvčata nepřišla. Teprve před devátou Jarda Houska prohlásil: „Jdu pro ně!“

Zvedl se, ale hned si zase sedl. Nohy ho nějak nechtěly poslouchat. „Zajdi pro ně, Jardo, zajdi!“ – povzbuzovali ho opile zastřeným hlasem jeho kamarádi, „my bysme to nezvládli!“

A tak se Jarda silou vůle zvedl, hodil si modrobílou sportovní kabelu přes rameno a vyšel z hostince.

Několik minut před dvaadvacátou hodinou zazvonil na obvodním oddělení policie telefon.

„Nějaký vandal se mi vloupal do baráku, vyrazil dveře a teď leží úplně opilý na chodbě. Co s ním mám dělat?“ – ptá se rozezlým hlasem občan Kroc bydlící na samém okraji města.

„Jen žádné násilí, pane Kroc!“ – chlácholí ho službukonající praporek, „naši přijedou za pár minut.“

Ve „vandalovi“ byl podle vojenské knížky zjištěn Jarda Houska. Zcela opilý byl odvezen na protialkoholní záchytnou stanici.

Druhého dne – byla to sobota – kolem desáté hodiny dopolední za-

bouchala na dveře obvodního oddělení policie občanka Sedláčková. Jednou rukou držela osmiletého synka Fandu, ve druhé nesla modrobílou sportovní kabelu.

„Něco pro vás mám,“ sypala ze sebe, „tady náš Fanda si hrál s kamarády na zahrádě a když se šel vyčůrat za plot, našel tam tohle.“

Praporek tašku otevírá – vane z ní alkohol. Vytahuje špinavé prádlo. Stará vojenská košile nasáklá třeshňovicí v sobě skrývá dvě rozbité půllitrové lahve. Dále vytahuje omšelé teplákové kalhoty. Také v nich je něco zabalené. Sáhá do nohavice a vytahuje – vojenský granát! Spěšně zvedá telefonní sluchátko a vytáčí číslo protialkoholní stanice.

„Ještě tam máte toho opilého mladíka z večera?“

„Kterého? My tu máme tři, jednoho nám přivezli vaši, pro dva jsme si museli zajet sami ke Zlatému slunci.“

„Myslím toho našeho!“ – „Ano, ještě je tady, právě se chystáme ho propustit, ale shání se po nějaké tašce.“ – „A jak má ta taška vypadat?“ – „Říká, že je sportovní, modrobílá, úplně nová. A má prý v ní nějaké prádlo.“ – „Tak ho nepropouštějte, my si pro něj přijedeme!“

Zatímco vyšetřovatel si zajel pro vystřízlivělého Jardu Housku a na obvodním oddělení ho podroboval nepříjemnému výslechu, cestoval jiný policista s granátem na odborné pracoviště a další navštívil velitele motostřeleckého pluku.

„Ztrátu granátu mi nikdo nehlásil,“ říká velitel, „ale nechám ihned provést kontrolu u jednoky i ve skladu.“

Kontrola vyzněla negativně. Žádný granát nechybí, evidence je perfektní.

Mezitím Jarda Houska – po delším zapírání – přiznal, že granát skutečně odcizil, když asi před čtvrtrotem rota měla výcvik v házení ručních granátů. Výkonný praporek, místo aby granáty vydával jednotlivě, dovolil vojákům, aby si je brali samostatně a neměl o počtu vydaných granátů přehled. Bylo zřejmé, že ani velitel roty řídící zaměstnání neplnil řádně své povinnosti.

„Granát jsem chtěl mít jako památku na vojnu.“

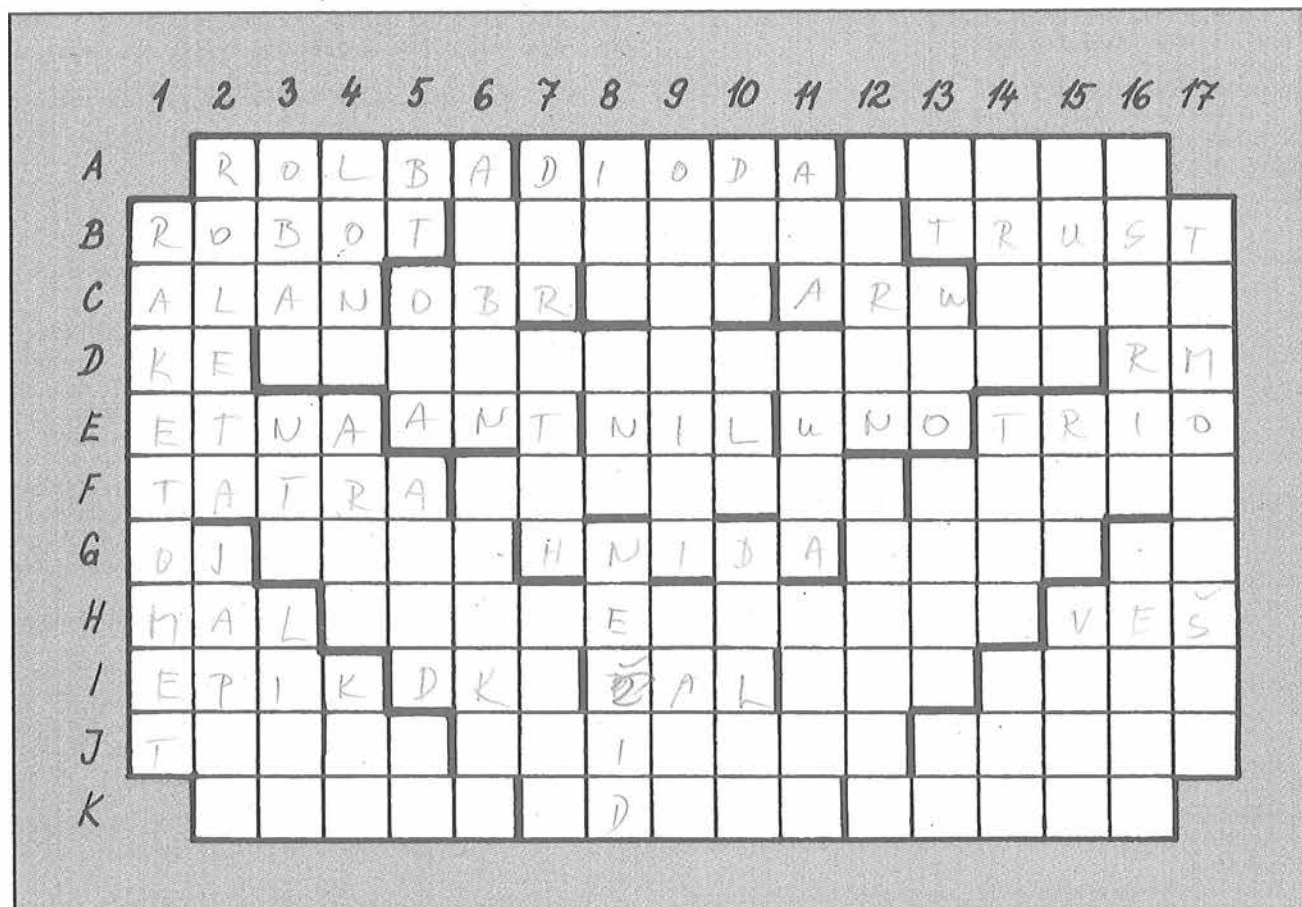
Policejní pyrotechnik ve svém znaleckém posudku uvedl, že odcizený obranný granát čs. výroby značky F-1 série 24 z roku 1970 opatřený univerzálním zapalovačem těžé série a roku výroby je použitelný, má smrtící účinek působením střepin do okruhu 200 metrů, jde o zbraň hromadně účinnou.

Jardovo doznání bylo později ověřeno jednak výslechem výkonného praporeka a dalších bývalých příslušníků roty, jednak zjištěním, že k výcviku v házení byly použity obranné granáty právě tohoto typu a série a že jiný druh obranných granátů útvar ani neměl.

Vojín v záloze Jaroslav Houska byl postaven před vojenský soud pro trestný čin nedovoleného ozbrojování podle § 185 trestního zákona a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku. K odpovědnosti byl vzat i velitel roty a bývalý výkonný praporek.

-bp-

Citáty známých osobností

Autorem výroku je Tomáš Baťa (1876–1932), český, světově proslulý podnikatel, zakladatel obuvnického závodu ve Zlíně. Jeho citát je tajenkou křížovky.

VODOROVNĚ:

A. Stroj na úpravu ledu; elektronka o dvou elektrodách; světový rekordman ve skoku o tyči. – B. Víceúčelový kuchyňský strojek; dvojsečný nož; monopolní sdružení. – C. Sarmat; kolos; řecky „vzduch“; řecka v Indonésii; rumunská řecka. – D. Předložka; ??? (1. část tajenky); zkratka Registračního místa. – E. Sicilská sopka; mezinárodní zkr. souhvězdí Vývěvy; africký veletok; naše přední taneční skupina; trojice. – F. Značka našeho automobilu; pařížské vězení; převážný vůz za parní lokomotivou. – G. Část vozu; jméno šachisty Flohra; vši vajíčko; tenká bavlněná látka; osobní zájmeno. – H. Německý „krát“; ??? (2. část tajenky); parazitický hmyz. – I. Druh básníka; SPZ Dolního Kubína; žalost; zkr. světové velmoci; opěrné tyče. – J. Přírodní rostlinná tříslovina; jihoamerický veletok; noční pták se širokým zobákem. – K. Práškovité aktivní uhlí; jednoduché přístřešky; nerozhodný výsledek šachové partie.

SVISLE:

1. Kaťuše. – 2. Svinovací závěs; velmi jemný papír. – 3. Ochrana zboží; televizní zkratka Nigérie; linoleum. – 4. V loňském roce; druh koně; druh tabáku. – 5. Bulharské cigarety; naše politická pravice; strana; statek bez lenního závazku; básnický zápor. – 6. Tvor s nedostatkem kožního barviva; úmyslné odmítání něčeho. – 7. Prezident; stažení; římský bůh války. – 8. Divčí

jméno; entita; hnědavý kožní zánět. – 9. Ohodnotiti; značka pokrmového tuku. – 10. Německý člen určitý; Ježíšovo zvolání s kříže; známý francouzský herec. – 11. Zn. čistícího prášku; papežská listina; uzly (morav. nářeč.). – 12. Nejnižší šlechtický titul; přísedící u soudu. – 13. Stará solmizační slabika; strýc (slov.); podnik ve Dvoře Králové n. L.; francouzsky „ten“. – 14. Prvek ze skupiny halogenů; mládě domácího zvířete; součást krevního barviva. – 15. Náboj střelné zbraně; rozhlasová společnost Kambodže; vykřesání býci. – 16. Býv. pražský potravin. podnik; slovenský bůh stád. – 17. Keř nebo strom s růžovými kvítky.

NÁPOVĚDA:

C. Aru E. Ant 3. NTS 15. RNK

TAJENKA: Lidé se nebojíme bojme se sebe

PT miny protipásové (kladené klasickým způsobem)

Tento druh protitankových min se řadí k nejrozšířenějším, ale také k nejstarším. Jsou určeny k poškození kolejového pásu tanku nebo jeho pojezdového ústrojí při přímém kontaktu. Jednu kategorii protipásových min představují typy výhradně kladené ručně nebo mechanickými ukladači a skluzu. Zpravidla jsou vybaveny mechanickými tlakovými rozněcovači. K základním představitelům patří americké miny M15 a M19, německá DM21, francouzská MACI model 51, britské Mk7 a L9A1 nebo rakouská PM 75.

Stručná charakteristika vybraných typů:

Americké miny M15 a M19 se řadí již k zastaralému, ale stále ještě rozšířenému, minovému materiálu. Ve výzbroji ženijních jednotek pozemního vojska americké armády jsou od začátku padesátých let. Mina M15 je kovová, M19 je nekovová. Oba typy jsou aktivovány kontaktními mechanickými rozněcovači. Mohou být kladeny ručně nebo minovými ukladači M57 a DAN PATCH.

Německá mina DM21 se řadí již k novějšímu minovému materiálu, do výzbroje ženijních jednotek byla zavedena v r. 1977. Jde o minu protipásovou kovovou, aktivovanou kontaktním mechanickým rozněcovačem. Tělo miny je vyrobeno ze slitin lehkých kovů. Bývá zpravidla kladena ručně nebo pomocí minového skluzu.

Britská mina L9A1 patří k nejrozšířenějším typům zavedeným v britské armádě. Je to nekovová tyčová mina aktivovaná kontaktním hydromechanickým rozněcovačem L89A1. Svým tvarem a konstrukcí se od klasických protipásových min značně odlišuje. Vzhledem k tyčovému tvaru má pouze asi 50% ničivý účinek v porovnání s klasickou minou, ovšem k poškození pásu plně postačuje a navíc pokryje značně širší pruh terénu. Na začátku 80. let byly pro tuto minu vyvinuty nové moderní typy rozněcovačů – kontaktní mechanický L127A1, nekontaktní elektronický L128A1 a kontaktní elektronický L131A1. Mina může být kladena ručně nebo taženým minovým ukladačem BMS.

Rakouská mina PM 75 se řadí ke klasickým protipásovým minám. Jde o nekovovou vodotěsnou minu aktivovanou tlakovým mechanickým rozněcovačem. Často bývá zajištěna nástrahou proti zvednutí. Je kladena ručně nebo jednoduchým minovým skluzem.

PT miny protipásové (určené k minování na dálku)

Vývoj nových protipásových min probíhá jen v omezeném měřítku. Značná část je již zastaralá a postupně jsou některé typy z výzbroje vyřazovány nebo modernizovány elektronickými nekontaktními rozněcovači. Protipásové miny mají přesto v jednotlivých armádách stále místo, neboť patří i v současné době ještě k nejrozšířenějším typům.

Převážná část protipásových min je kladena ručně nebo jednoduchými mechanizačními prostředky povrchovým nebo zapuštěným způsobem. Druhou kategorií jsou moderní protipásové miny určené k minování na dálku. Ve výzbroji armád jsou například americká mina M56 a německá tyčová mina AT-1, italské miny SB-81, MATS 1,4 a VS-1,6 nebo francouzská MITRAL. Tyto miny jsou vybaveny kontaktními elektronickými nebo mechanickými rozněcovači.

Stručná charakteristika vybraných typů:

Americká mina M56 se řadí k moderním protipásovým typům, určeným pro rozhoz z vrtulníků. Aktivovaná je kontaktním elektromechanickým rozněcovačem. Aktivační síla rozněcovače je 0,22 až 0,89 kN. Po opuštění kontejneru se otevírají stabilizační křídélka miny, které zajišťují její správnou polohu. Po dopadu na terén se během 1 až 2 minut automaticky adjustuje. Nedojde-li k její aktivaci do 24 hodin, autodestrukční zařízení minu zneškodní. Část min je vybavena nástrahou proti pohybu při případném odmínování. Miny M56 jsou součástí amerických minovacích souprav M56, kterými mohou být vyzbrojeni vrtulníky vojenského letectva.

Italská mina SB-81 je určena pro zřizování minových polí minovým pozemním vrhačem SY-TT a vrtulníkovým SY-AT. protitanková nekovová vodotěsná mina SB-81 je aktivována mechanickým kontaktním rozněcovačem. K jejímu výbuchu je nutná aktivací síla 1 500 až 3 100 N. Hmotnost miny je 3,2 kg, hmotnost trhaviny 2 kg, průměr miny je 232 mm, výška 90 mm.

Italská mina MATS 1,4 je určena ke zřizování minových polí na dálku shozem z vrtulníků. Tělo miny je vyrobeno ze syntetické pryskyřice a je vodotěsné. Hmotnost miny je 3,5 kg, hmotnost trhaviny 1,4 kg. Minu lze klást i ručně povrchově nebo zapuštěně do hloubky 7 až 8 mm.

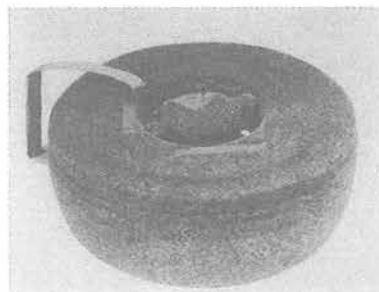
Italská mina VS 1,6 je obdobně jako předchozí typ určena ke zřizování výbušných zátarasů z vrtulníků. Hmotnost miny je 3,2 kg, hmotnost trhaviny 1,6 kg. Mina může být vybavena kontaktním mechanickým nebo elektronickým rozněcovačem.

Zatarasovací prostředky

M15

M15

DM 21

M 19

M19

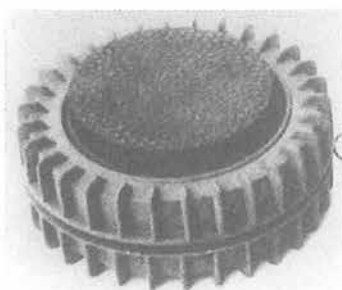
PM 75

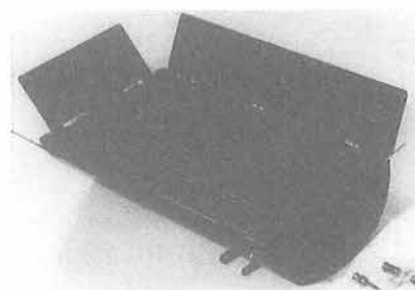
SB-81

VS 1,6

MATS 1,4

M 56